

**SUOMALAISTEN VILJELIJÖIDEN JA ASiantuntijoiden Näkemyksiä
Maatalouden Vesiensuojelusta ja Ympäristötuen
Muutostarpeista**

Opinnäytetyö

2011
MAASEUDUN KEHITTÄMISEN
KOULUTUSOHJELMA
OULUN SEUDUN
AMMATTIKORKEAKOULU

TIIVISTELMÄ

Oulun seudun ammattikorkeakoulu
Maaseudun kehittämisen koulutusohjelma, Ylempi ammattikorkeakoulututkinto

---

Tekijä: Riikka Klemola

Opinnäytetyön nimi: Suomalaisten viljelijöiden ja asiantuntijoiden näkemyksiä maatalouden vesiensuojelusta ja ympäristötuen muutostarpeista.

Työn ohjaajat: Kaija Karhunen ja Tuomo Pesola, Oulun Seudun ammattikorkeakoulu

Työn valmistumislukukausi ja -vuosi: 2011

Sivumäärä: 63 sivua + 11 liitesivua

Maataloudessa markkinatuottojen ulkopuolelta tulevien tukien merkitys on suuri. Tukien osuus on yli 40 % maatalouden kokonaistuotosta. Maatalouden ympäristöohjaus perustuukin suurelta osin ympäristötukeen. Noin 90 % viljelijöistä saa ympäristötukea.

Ympäristötuen kannustavuuden säilyttäminen uudella ohjelmakaudella vuoden 2014 jälkeen sekä toimenpiteiden entistä tarkempi kohdentuminen ovat keskeisiä haasteita. Vesistökuormituksen vähentämistavoitteita ei ole saavutettu johtuen kotieläintuotannon keskittymisestä sekä viljelyssä tapahtuneesta muutoksesta. Tämän johdosta olisi tarpeellista, että ympäristötuen toimet kohdistettaisiin tulevaisuudessa alueellisesti riskialttiisiin kohteisiin ja peltoihin.

Tutkimuksen tavoitteena oli laadulliseen tutkimuksen avulla selvittää viljelijöiden ja asiantuntijoiden toiveita uuden ohjelmakauden 2014 - 2020 ympäristötukijärjestelmän suhteen. Tavoitteena oli koota yhteen eri hankkeissa esiin tulleita sekä viljelijöiden että asiantuntijoiden mielipiteitä ja kehittämis ehdotuksia uudesta ohjelmakaudesta ja peilata niitä tehtyihin tutkimuksiin mm. vesiensuojelusta ja luonnon monimuotoisuudesta.

Viljelijöiden motivoituneisuus vesiensuojeluun on tärkeää, koska he ovat tuensaajia. Heille korvataan ympäristötukeen sitoutumisesta ja ympäristön kestävä käytön kannalta tarkoituksenmukaisista viljelytoimista.

Tämän tutkimuksen mukaan viljelijöillä näyttäisi olevan motivaatiota vesistökuormitusta vähentävään toimintaan, kun annetaan vain mahdollisuus valita sen kannalta järkeviä ja vaikuttavia toimenpiteitä. Ympäristötukea tulisi myös yksinkertaistaa olennaisesti, koska se on ollut monimutkainen ja tulkinnanvarainen järjestelmä, jonka tarkoituksenmukaisessa kohdentumisessa on ollut puutteita.

Nykyistä järjestelmää ei kuitenkaan kannata muuttaa kokonaan, jotta ei menetettäisi hyvin alkanutta vesiensuojelutyötä. Monet ympäristötuen toimenpiteet ovat useille viljelijöille jo itsestään selvyyksiä.

Asiasanat: ympäristötuki, näkemys, ohjelmakausi

ABSTRACT

Oulu University of Applied Sciences
Degree program in Rural Development

Author: Riikka Klemola

Title of thesis: Finnish farmers and experts` views of agricultural water conservation and the change of environmental support.

Supervisors: Kaija Karhunen and Tuomo Pesola, Oulu University of Applied Sciences

Term and year when the thesis was submitted: 2012

Number of pages: 63 pages and 11 pages of annex

The subsidies coming from outside market revenues plays an important role in agriculture. Subsidies account for more than 40% of the total agricultural output. Agri - environmental control is largely based on agri-environment payments. Approximately 90% of farmers receive agri - environment support.

There are major challenges in preserving the incentive of agri - environmet support in the aims of new program after 2014 and measures for more accurate targeting. Reduction of the strain on the watersystem has not achieved, due to the concentration of livestock production and the change of cultivation.

The purpose of this thesis was to find out farmers and experts wishes of the new 2014 - 2020 program period of agri - environmentsystem by using qualitative analysis. The aim was to bring together opinions and proposals for development in a variety of projects of farmers and experts and compare those with search of water conservation and biodiversity.

The motivation of farmers for water protection is important, because they are the beneficiaries. They get agri - environment support for the sustainable use of appropriate management practices.

This thesis shows that farmers seems to be motivated to use measures for reduction of the strain on the watersystem, if they have changes to choose realistic and effective measures. As a result, it would be necessary that the environmental measures are targeted at a regional high-risk blocks, and in the field.

Agri - environment support system should also be simplified significantly, because it has been a complex and ambiguous system which has not been allocated in the right way.

The current system does not have to be re-arranged, so we will not lose a very fine started water pollution control efforts. Many of the measures are self-evident for a number of farmers already.

Keywords; environment, view, programming

SISÄLLYSLUETTELO

1 JOHDANTO	6
1.1 Tutkimuksen lähtökohdat	7
1.2 Tutkimuskysymykset.....	8
1.3 Tutkimuksen rajaus	9
2 TUTKIMUSAINEISTO JA -MENETELMÄ	10
2.1 Viljelijöiden ja asiantuntijoiden näkemykset tutkimuksen kohteena	10
2.2 Tulosten analysointi- ja tulkintamenetelmät.....	11
3 YMPÄRISTÖTUEN KEHITYS	12
3.1 Maatalouden ympäristötuki 1995 - 1999	12
3.2 Ympäristötuki 2000 - 2006.....	12
3.3 Ympäristötuki 2007 - 2013.....	13
3.4 Ympäristötuen toimeenpanon hallinnointi ja työnjako.....	14
4 MAATALOUDEN YMPÄRISTÖVAIKUTUKSET JA YMPÄRISTÖOHJAUS	16
4.1 Maatalouden ympäristötuen vaikutukset.....	16
4.1.1 Vesistöjen kuormitus	16
4.1.2 Luonnon monimuotoisuus	17
4.1.3 Hiilijalanjälki ja ilmastonmuutos	17
4.2 Maatalouden ympäristöpoliittiset ohjausjärjestelmät	18
5 YMPÄRISTÖTUEN TAVOITTEET JA SISÄLTÖ	20
5.1 Ympäristötuen 2007 – 2013 rakenne	20
5.2 Ympäristötuen 2007 - 2013 vaikuttavuus.....	21
5.3 Ympäristötukijärjestelmän tulevaisuus	22
6 YMPÄRISTÖTUKIJÄRJESTELMÄT MANNER-SUOMEN ULKOPUOLELLA	25
6.1 Ahvenanmaa	25
6.2 Ruotsi	26
6.3 Itävalta	27

8 AINEISTOKATSAUS	29
9 VILJELIJÖIDEN JA ASiantuntijoiden TOIVEET UUDEN KAUDEN YMPÄRISTÖTUESTA....	32
9.1 Ilmastonmuutos	32
9.2 Vesitalouden ja eroosion hallinta.....	35
9.2.1 Ympäristötuen vaikutus vesitalouteen ja eroosion hallintaan.....	35
9.2.2 Toimenpide-ehdotukset	36
9.3 Luonnon monimuotoisuus.....	38
9.3.1 Luonnon monimuotoisuuden merkitys	38
9.3.2 Toimenpide-ehdotukset	40
9.4 Maan kasvukunto	40
9.4.1 Maan rakenteen merkitys.....	40
9.4.2 Toimenpide-ehdotukset	42
9.5 Ravinteiden käyttö.....	42
9.5.1 Ravinteiden käytön suuntaviivat	42
9.5.2 Tuen vaikutus	45
9.5.3 Toimenpide-ehdotukset	45
9.6 Ympäristötukijärjestelmän kehittäminen ja hallinto.....	46
9.6.1 Järjestelmän pitkäjänteisyys.....	46
9.6.2 Järjestelmän byrokraattisuus.....	47
9.6.3 Ympäristötuen kohdennettavuus	47
9.6.4 Toimenpide-ehdotukset	48
9.7 Neuvonta.....	50
9.7.1 Neuvonnan merkitys	50
9.7.2 Neuvonta muualla	50
9.8 Maaseutu ja kuluttajat.....	51
10 TULOSTEN TARKASTELU	53
11 TOIMENPIDE-EHDOTUKSET	56
LÄHTEET	59
LIITTEET	64
Liite 1. Aineisto viljelijöiden ja asiantuntijoiden näkemyksistä.....	64

1 JOHDANTO

Maatalouden ympäristötuki on osa EU:n maatalouspolitiikkaa. Jäsenmaat on vuodesta 1992 asti velvoitettu tarjoamaan maatalouden ympäristötukiohjelmia. Maaseudun kehittämissohjelmiin ympäristötuet liitettiin vuoden 1999 maatalouspolitiikan uudistamisen yhteydessä. Nykyinen ympäristötuki kuuluu Manner-Suomen maaseudun kehittämissohjelman (2007 - 2013) toisen toimintalinjan eli ympäristön ja maaseudun tilan parantaminen alle. Se pohjautuu EU-säädöksiin, joista tärkeimmät ovat neuvoston asetus (EY) N:o 1698/2005 ja komission asetus (EY) N:o 1974/2006.

Ympäristötuen tarkoituksena on kannustaa viljelijöitä suojelemaan ympäristöä ja parantamaan ympäristön tilaa maataloillaan rahallista korvausta vastaan. Korvausta maksetaan toimenpiteistä, jotka ovat tiukempia kuin hyvän maatalouden ja ympäristön vaatimukset täydentävissä ehdoissa. Täydentävät ehdot ovat perusehtoja, jotka koskevat useita EU:n kokonaan rahoittamia tai osarahoittamia tukia.

Ympäristötuen tavoitteena on maatalous- ja puutarhatuotannon harjoittaminen kestävästi niin, että tuotanto kuormittaa ympäristöä nykyistä vähemmän. Tuen avulla turvataan maatalouden luonnon monimuotoisuuden ja kulttuurimaisemien säilyminen sekä säilytetään tuotannon harjoittamisen edellytykset hyvinä myös pitkällä aikavälillä. Tuella ohjataan tuotantomenetelmien käyttöä niin, että maatalouden ympäristönsuojelulle, luonnon monimuotoisuudelle ja maatalousmaiseman hoidolle asetetut tavoitteet saavutetaan.

Suomessa ympäristötuen toimenpiteet ovat kohdistuneet pääasiassa vesiensuojeluun; perustoimenpiteistä 67 %, lisätoimenpiteistä 90 % ja erityistukitoimenpiteistä 46 %. (Härjämäki, Kaasinen, Koskinen, Kulmala, Lillunen, Lundström, Riiko & Yli-Renko 2011,106). Vesiensuojelua tehostetaan myös Euroopan Unionin vesipuitedirektiivin avulla sekä vesienhoitosuunnitelmien avulla.

Suurista maantieteellisistä olosuhde-eroista johtuen eteläisen Suomen ja Sisä - / Pohjois - Suomen maatalous poikkeaa merkittävästi toisistaan. Jokivesistöjen määrä eteläisessä ja läntisessä Suomessa on suuri, mutta ei pidä kuitenkaan unohtaa Sisä - Suomen vesistöjä. Joet kuljettavat huomattavan määrän ravinteita rannikkovesiin kuormittaen Saaristomerta.

Noin 90 % viljelijöistä on osallistunut vuonna 2010 maatalouden ympäristötuen perustoimenpiteen mukaisiin toimenpiteisiin (Maatalouden ympäristötuen vaikuttavuuden seurantatutkimus 2010, s.17). Kuitenkin maatalouden vesistökuormituksen väitetään pysyneen ennallaan. Nyt pohditaankin; ovatko toimenpiteet olleet riittävän tehokkaita, onko niitä ollut määrällisesti riittävästi, onko ne kohdennettu oikein ja kuinka vaikuttaa vuosittainen sääolosuhteiden vaihtelu?

Vesistökuormituksen kannalta keskeiset päätökset tehdään maataloilla. Pyrin tässä työssäni selvittämään, mikä on viljelijöiden ja asiantuntijoiden näkemys ympäristötuesta ja mitä kehitettävää siinä löytyisi.

1.1 Tutkimuksen lähtökohdat

MMM:n tulevaisuuskatsaus vuoteen 2020 mukaan maatalojen erilaistuminen ja myös alueellinen eriytyminen tulee tunnistaa niin maaseudun kuin maatalouden kehittämisessä. Maatilat tulee ottaa huomioon innovaatiopolitiikassa, lähi- ja luomuruoan kasvutrendiä tulee hyödyntää ja luonnonmukaisen tuotannon harjoittamisen mahdollisuudet on taattava, Leader -toimintatapaa on jatkettava ja kehitettävä. Maataloutta tulee harjoittaa taloudellisesti, sosiaalisesti, ekologisesti ja eläinten hyvinvoinnin kannalta vastuullisesti. Tukijärjestelmien uudistuessa kattavien vesistövaikutusten takaamiseksi tarvitaan jatkossakin kaikille pakollisia perustason toimenpiteitä, joiden vesiensuojeluvaiikutuksia pyritään tehostamaan. Tarvitaan myös alueellisesti kohdennettuja toimenpiteitä vesistökuormituksen vähentämiseksi ja lannan käsittelystä aiheutuvien typpi-, fosfori- ja ammoniakkipäästöjen vähentämiseksi. Näihin haasteisiin voidaan vastata maatalouden investoinneilla, maatilayrittäjien koulutuksella ja neuvonnalla, maa- ja metsätalouden ympäristötuilla, eläinten hyvinvointituilla sekä tukemalla innovaatioita. Vesiensuojeluohjelmien pitää olla siten mitoitettuja, että niihin saadaan laaja kattavuus ja hyvä suojeluvaiikutus. (Tulevaisuuskatsaus vuoteen 2020, 15 - 22.)

Maataloudessa markkinatuottojen ulkopuolelta tulevien tukien merkitys on suuri. Tukien osuus on yli 40 % maatalouden kokonaistuotosta. Euroopan Unionin yhteisen maatalouspolitiikan mukaisesta tuesta ympäristötuen osuus on ollut vuonna 2010 noin 28 %. Maatalouden ympäristöohjaus perustuukin suurelta osin ympäristötukeen. Yli 90 % viljelijöistä saa ympäristötukea ja 98 % Suomen pelloista kuului ympäristötuen piiriin 2000 – 2006

ohjelmakaudella. Ympäristöasioista on siis tullut lähes jokaisen viljelijän arkipäivää. (Aakkula, Jokinen, Kaljonen & Kröger 2006, 52.)

Aluksi ympäristötuki oli väline viljelijöiden tulotason turvaamiseksi, kun EU -jäsenyys romutti rajasuojaan pohjautuneen hintatukijärjestelmän vuonna 1995. Nyt ympäristötuelta aletaan jo vaatia huomattavia ympäristövaikutuksia esim. vesistöjen ravinnekuormitukseen, päästöihin ilmaan sekä eläin että kasvilajien määrään (Maatalouden ympäristötuen vaikuttavuuden seuranta tutkimus 2010, 14).

1.2 Tutkimuskysymykset

Ympäristötuen kannustavuuden säilyttäminen sekä toimenpiteiden entistä tarkempi kohdentuminen ovat siis keskeisiä haasteita. Vesistökuormituksen vähentämistavoitteita ei ole saavutettu johtuen mm. kotieläintuotannon keskittymisestä sekä viljelyssä tapahtuneesta muutoksesta. Tämän johdosta olisi tarpeellista, että ympäristötuen toimet kohdistettaisiin alueellisesti riskialttiisiin kohteisiin ja peltoihin. Viljelijöillä täytyy olla motivaatiota vesistökuormitusta vähentävään toimintaan, mahdollisuus valita sen kannalta järkeviä ja vaikuttavia toimenpiteitä. Ympäristötukea tulisi yksinkertaistaa olennaisesti, koska se on ollut monimutkainen ja tulkinnanvarainen järjestelmä.

(Horisontaalisen maaseudun kehittämissuunnitelman jälkiarviointi, 34 – 56.)

Tämän tutkimuksen tavoitteena on selvittää:

1. Millaisia toiveita viljelijöillä ja asiantuntijoilla on uuden ohjelmakauden 2014 -2020 ympäristötuesta?
2. Minkälaisia käytännön toimia viljelijät olisivat valmiit tekemään ja minkälaisia ehdotuksia heiltä löytyisi ympäristötuen kehittämiseen?

Tässä tutkimuksessa kootaan yhteen eri hankkeissa esiin tulleet viljelijöiden ja asiantuntijoiden mielipiteet ja kehittämissuunnitelmat uudesta ohjelmakaudesta. Kehittämissuunnitelmaa on tarkoitus peilata tehtyihin tutkimuksiin mm. vesiensuojelusta ja luonnon monimuotoisuudesta. On tärkeä tietää, mikä motivoi viljelijöitä, koska he ovat tuensaajia ja heille korvataan ympäristötukeen sitoutumisesta ja ympäristön kestävästä käytöstä kannalta tarkoituksenmukaisista viljelytoimista. Edellisellä kaudella kaikille Suomen viljelijöille on tarjottu lähes samanlaista ympäristötukisitoumusta kuin tällä kaudella ja osallistumisprosentti on edelleenkin korkea.

Lukijalle selvitetään aluksi Suomen ympäristötukijärjestelmän nykytilaa ja miten siihen on tultu. Muiden maiden läpileikkaus (Ahvenanmaa, Ruotsi ja Itävalta) maaseudun kehittämisohjelmien ympäristötuesta on mukana tutkimuksessa, jotta lukijalle muodostuisi kuva siitä miten erilaisia nämä asiat eri maiden välillä saattavat olla.

Tavoitteena on saada tästä tutkimuksesta selkeä raportti, jota on helppo hyödyntää seuraavan ohjelmakauden suunnittelussa.

1.3 Tutkimuksen rajaus

Maataloustukikokonaisuuteen kuuluu myös muitakin tukia ja täydentävät ehdot, jotka on rajattu tämän tutkimuksen ulkopuolelle. Tutkimus keskittyy pääasiassa maataloustuotannon ympäristövaikutusten ja ympäristötehokkuuden tarkasteluun erilaisten hankkeiden valossa. Tutkimus lähtee käytännön tarpeesta selvittää, mitä eri toimenpiteitä viljelijät ovat valmiita tekemään seuraavalla ohjelmakaudella sekä millainen motivaatio viljelijöillä on omaksua uudenlaista ja ennakoivaa ympäristönäkökulmaa. Edelliseltä ohjelmakaudelta olevat mielipiteet on rajattu pois, ja tässä keskitytään juuri nykyisen ohjelmakauden (2007 – 2013) kehittämisehdotuksiin.

2 TUTKIMUSAINEISTO JA -MENETELMÄ

2.1 Viljelijöiden ja asiantuntijoiden näkemykset tutkimuksen kohteena

Aineisto tähän tutkimukseen valittiin tarkoituksenmukaisesti ja harkitusti ja se koostuu useissa hankkeissa esiin tulleisiin näkemyksiin. Tutkimukseen käytettävä aineisto painottuu pääosin Etelä- ja Varsinais-Suomeen sekä Keski-Suomeen. Hankkeiden loppuraportit ovat olleet saatavissa pääsääntöisesti netistä.

Olen valinnut tutkittavan lähdeaineiston siten, että näkemyksiä ympäristötuesta on ollut mahdollista analysoida mahdollisimman monipuolisesti. Hankkeet ja tutkimukset, joista olen keräillyt mielipiteet, eivät edusta laajasti Suomea, vaan ne ovat tarkoituksenmukaisesti eri toimijoiden näkemyksiä. Totesin aineistoon tutustuessani, että näkemykset ovat melko samantapaisia riippumatta siitä, mistä päin Suomea niiden esittäjä on. Tarkoituksena on ollut käyttää mahdollisimman uusia tutkimusraportteja, mutta joissakin tapauksissa olen ottanut mukaan myös edelliseen kauteen liittyviä näkemyksiä, koska esim. erityistukijärjestelmä ei ole pääperiaatteiltaan muuttunut edelliseen kauteen verrattuna. Erilaisia näkemyksiä ympäristötuesta ja sen kehittämisestä on tutkittavassa aineistossa yhteensä 302 kpl.

Ohjelmakaudella 2007 - 2013 on ollut useita hankkeita, joissa on selvitetty viljelijöiden mielipiteitä ympäristötukeen liittyvistä toimenpiteistä, niiden käytännön toteutuksesta ja hallinnon toimeenpanosta.

Varsinais-Suomessa Teho -hanke on kehittänyt vesiensuojelutoimenpiteitä yhteistyössä viljelijöiden kanssa ja tutkinut meneillään olevan ohjelmakauden toimenpiteiden tehokkuutta. (TEHO -hankkeen julkaisu 5/2011, 143.) Uudella maalla Raha -hankkeessa on tullut tutkimustietoa ja viljelijöiden mielipiteitä ravinteiden hallintaan liittyvissä asioissa (Mänttari 2011). Maisa -hankkeessa on keskitytty vesiensuojelullisiin toimenpiteisiin, samoin kuin Keski-Suomen alueella toimineessa Täky -koulutushankkeessa (Ruuska, P.2010). Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos on myös antanut oman mielipiteensä tulevan ympäristötuen sisällöstä liittyen erityisesti erityistukiin ja kosteikkoihin (Metsästäjien keskusjärjestö 2010). Ympäristötuen vaikuttavuutta pohditaan Maatalouden ympäristötuen vaikuttavuuden seuranta -tutkimuksen

raporteissa, joista tämän ohjelmakauden tietoihin perustuva MYTVAS 3 väliraportti ilmestyi marraskuussa 2010 (Maatalouden ympäristötuen vaikuttavuuden seuranta tutkimus 2010).

2.2 Tulosten analysointi- ja tulkintamenetelmät

Tarkastelen opinnäytetyössäni kvalitatiiviseen eli laadulliseen tutkimukseen pohjautuen valmiista viljelijähaastatteluista koottuja mielipiteitä uutta ohjelmakautta ajatellen. Viljelijöiden vastaukset käsitellään tarkalla sisällön analyysi -menetelmällä niin, että niistä saadaan ymmärrettävä ja selkeä kooste tutkittavasta aihealueesta. Sisällön analyysi -menetelmää käytetään, jos tutkimusmateriaalina on valmiista raporteista hyödynnettävät aineistot.

Aineiston käsittelyn eteenpäin viemiseksi on hyvä seurata Anne Hiller - Itkonen mallia. Aluksi määrittelen tutkimukseen sopivat hankkeet, joka auttaa minua saamaan kuvan kokonaisuudesta, jota aion käsitellä. Lukiessani esitän itselleni kysymyksiä pyrkiessäni löytämään tiettyjä aihekokonaisuuksia. Tarkastelen aihekokonaisuuksien sisältöä tutkimuskysymysten mukaisesti. Tämän jälkeen pelkistan aineiston eli näkemykset, jotta voin ryhmitellä ne yhtäläisyyksien tai erilaisuuksien mukaisesti. Näille eri kategorioille annan kuvaavan nimen. Samansisältöisistä kategorioista muodostan yläkategorioita yhdistämällä niitä. Kun yhdistely on valmis, voi syntyneitä teemoja alkaa yleistämään. Seuraavaksi teen tutkimuskohteen lopullisen jäsentämisen ja kuvaamisen. Vastausten käsittelyyn käytän Exceliä, jonka avulla vastaukset on mahdollista luokitella ja yhdistellä selkeästi. Tuloksena raportoin analyysissä muodostetun selkeän ja ymmärrettävän raportin. (Hiller - Itkonen, 1999.)

Aineistosta koottuja viljelijöiden ja asiantuntijoiden vastauksia ennen aineiston pelkistämistä on liitteessä 1. Tutkimustulosten ja kirjallisuusosion avulla syvennän omaa ymmärtämystäni aiheesta, jotta saatoin muodostaa selkeitä johtopäätöksiä.

3 YMPÄRISTÖTUEN KEHITYS

3.1 Maatalouden ympäristötuki 1995 - 1999

Ensimmäinen maatalouden ympäristötukiohjelma 1995 - 1999 valmisteltiin työryhmässä, jossa oli mukana maa- ja metsätalousministeriön, ympäristöministeriön, vesi ja ympäristöhallituksen ja vesi- ja ympäristöpiirien sekä Maatalouden taloudellisen tutkimuslaitoksen edustajat. Maataloustuottajien, neuvontajärjestöjen ja ympäristöjärjestöjen edustajia sekä maatalous- ja ympäristöalojen edustajia kuultiin. Alueelliset valmisteluryhmät valmistivat kansallisen ohjelmatyön avuksi alueelliset ympäristönhoidon ja maisemahoidon tukiohjelmat. (Aakkula 2006,29.) Ympäristötukiohjelman toteutumista ja tuen käytön vaikutuksista ympäristöön tutkimista varten asetettiin seurantaryhmä.

Ohjelma valmisteltiin erittäin nopeassa aikataulussa. Saatavilla ei ollut kuin vähäisiä hieman ristiriitaisia tutkimustuloksia ohjelman tueksi, joita käytettiin ohjelman suunnittelun apuna. Esim. ympäristöhaitoista ei ollut riittävästi tietoa, jolloin voitiin estää suunnittelun eteneminen konkreettisiin toimenpiteisiin. Ympäristötukeen saatiin yhdistettyä kompensaatiotuet viljelijöille ja ympäristövaatimukset. Eniten erimielisyyksiä aiheuttivat toimenpiteiden valinnat esim. lannoiterajoitukset ja karjanlannan käyttö. (Aakkula 2006,29.)

Tavoitteina olivat mm. vesistöihin ja ilmaan kohdistuvan ympäristökuormituksen vähentäminen, luonnon monimuotoisuuden sekä maaseutumaiseman hoito sekä maan tuottokyvyn säilyttäminen. Ympäristötuki koostui perustuesta, neuvontapalveluista, koulutuksesta, erityistukimuodoista sekä esimerkkihankkeista. Perustuen (viljelyn ympäristösuunnittelu ja seuranta, peltokasvien peruslannoitus, kasvinsuojelu, pientareet ja suojakaistat, luonnon monimuotoisuus ja maiseman ylläpito) lisäksi viljelijöiden piti valita yksi lisätoimenpide; joita olivat tarkennettu lannoitus, kevennetty muokkaus, talviaikainen kasvipeitteisyys ja viljelyn monipuolistaminen. (Pohjamo 2006, 18 -19.)

3.2 Ympäristötuki 2000 - 2006

Ympäristötukiohjelman 2000 - 2006 valmistelusta vastasi työryhmä, jossa oli edustus maa- ja metsätalousministeriöstä, ympäristöministeriöstä, alueellisesta maatalous- ja ympäristöhallinnosta, neuvonnasta, tuottajajärjestöistä ja luonnonsuojeluliitosta. Asiantuntijoita oli

mukana maatalouden vesistökuormituksesta, luonnon monimuotoisuudesta ja maatalouden taloustutkimuksesta. Eri intressitahoja kuultiin laajasti. Ohjelmaluonnos laitettiin lausunnolle maatalous- ja ympäristöviranomaisille, maaseutukeskuksiin, tuottajaliitoille, ympäristöjärjestöille, tutkimuslaitoksille, yrityksille, yhteisöille ja viljelijöille. Asetettiin seurantaryhmä arvioimaan ympäristötuen vaikutusten toteutumista. (Aakkula 2006, 27 - 30.)

Vuonna 2004 asetettiin työryhmä tekemään esitystä horisontaalisen maaseudun kehittämisohjelmaan tehtävistä muutoksista. Muutospaineita tuli sekä EU:n maatalouspolitiikan uudistamisesta että toimeenpanokokemuksista. Esitys siirrettiin kuitenkin käsiteltäväksi seuraavan ohjelmakauden valmisteluun. Tämän ohjelmakauden suunnittelu sujui hyvässä yhteistyöhengessä. Uutena muutoksena edelliseen otettiin käyttöön lisätoimenpiteet, joten ohjelmaan saatiin lisää valinnaisuutta ja toimenpiteiden kohdistettavuutta, myös biodiversiteetti nostettiin selkeästi esille. (Aakkula 2006, 27 - 30.)

Ympäristötuen periaatteet säilyivät samanlaisina kuin edellisen kauden. Perustoimenpiteisiin tuli yksi lisää; kotieläintilan perustoimenpiteet. Lisätoimenpiteiden sisältö muuttui hiukan ja edelleen viljelijän oli valittava näistä yksi: tarkennettu lannoitus, peltojen talviaikainen kasvipeitteisyys ja kevennetty muokkaus, maatilán monimuotoisuuskohteet, lantalan ammoniakkipäästöjen vähentäminen, lannan kaasujen talteenotto ja tuotantoeläinten hyvinvoinnin edistäminen. Lisäksi puutarhailloille on olemassa omat lisätoimenpiteet. (Pohjamo 2006, 20.)

Tavoitteena olivat kestävä, vähemmän ympäristöä kuormittava tuotanto, joka säilyttää luonnon monimuotoisuuden ja kulttuurimaisemat sekä säilyttää tuotannon harjoittamisen edellytykset hyvinä myös tulevaisuudessa. Myös jokaiselle perus- ja lisätoimenpiteelle asetettiin omat tavoitteet. (Maatalouden ympäristötuen vaikuttavuuden seurantatutkimus 2008.)

3.3 Ympäristötuki 2007 - 2013

Ympäristötuen valmisteluryhmä koostui samojen tahojen edustajista ja asiantuntijoista kuin edellinenkin. Ensimmäinen ohjelmaluonnos valmistui lokakuussa 2005, eikä siitä oltu yksimielisiä. Mm. lannoituksesta, kasvipeitteisyydestä sekä luonnon monimuotoisuuteen liittyvistä asioista jätettiin eriävä mielipide. Valmisteluprosessi ei sujunut niin yksimielisesti kuin edellinen. Maatalouden kustannusten kasvun takia viljelijöiden tulotaso oli laskenut eikä heidän asemaansa

enää haluttu heikennyksiä. Tilatukijärjestelmän käyttöönotto loi paineita ympäristötukijärjestelmän muutokselle, koska tilatukijärjestelmän käyttöönoton myötä täydentävät ehdot määrittivät nyt ympäristöhoidon perustason. Valmistelutyöryhmän ehdotukseen jätettiin tuottajajärjestön ja ProAgrian puolesta eriävä mielipide lannan käytön kohtuuttomuudesta, he vetosivat myös ristiriitaisiin tutkimustuloksiin mm. maatalouden vesistövaikutuksista. Ympäristöhallinto kannatti tiukempaa linjaa. (Aakkula 2006,27 - 28.)

Edellisillä kausilla käytössä ollut kannustinosa muuttui transaktiokustannukseksi. Tavoitteisiin tuli lisää tuotannon harjoittamisen edellytyksien säilyminen hyvinä sekä tuotantomenetelmien käytön ohjaus niin, että yleiset tavoitteet maatalouden ympäristön suojelulle, luonnon monimuotoisuudelle sekä maatalousmaiseman hoidolle saavutetaan. Tavoitteena oli vähentää ympäristöön, pinta- ja pohjavesiin kohdistuvaa kuormitusta sekä eroosiota niin, että maan tuottokyky pidetään samana tai sitä parannetaan ja maaperän humuksen määrää lisätään. (Aakkula 2006,27 - 28.)

3.4 Ympäristötuen toimeenpanon hallinnointi ja työnjako

EU -jäsenyyden myötä Maa- ja metsätalousministeriön alalle tuli paljon uusia tehtäviä, koska oli luotava mm. uusi valvontajärjestelmä. Aiemmin kansallisen maatalouspolitiikan aikana käytössä ollut toimeenpanoon sovitettu hallintomalli sopi myös EU -tehtävien hoitoon. (Aakkula 2006,31 - 36.)

Täytäntöönpanosta on vastannut Maa- ja metsätalousministeriö. Toimeenpanoa on säädelty kansallisilla lailla ja valtioneuvoston asetuksilla. Yksityiskohtaiset ympäristötukiohjelman perus- ja lisätoimenpiteitä koskevat tukiehdot on annettu erillisillä Valtioneuvoston tai MMM:n asetuksilla. Maa- ja metsätalousministeriön maatalousosaston maaseudun kehittämissyksikkö ja tukipolitiikkayksikkö ovat vastanneet maatalouden ympäristötuen suunnittelusta, kansallisen lainsäädännön valmistelusta, ajantasaisuudesta sekä ohjelman toimeenpanosta ja seurannasta. He ovat vastanneet myös varojen kohdentamisen periaatteista, komissiolle tehtävien tuki- ja ohjelmaesitysten sekä erilaisten raporttien valmistelusta. He tekevät yhteistyötä myös ympäristöministeriön maatalouden ympäristöasioista vastaavien henkilöiden kanssa. (Aakkula 2006,31 - 36.)

Maaseutuviraston tehtävänä on EU:n ja kansallisista varoista maksettavien tukien toimeenpano ja valvonta. Sen tehtävänä on myös maksuliikenteestä raportointi EU:lle. Maaseutuvirasto vastaa ELY -keskusten ohjeistuksesta ja ympäristötuen maksujen seurannasta. Se myös neuvoo ja kouluttaa ELY -keskusten viranomaisia tukihallintoon liittyvissä asioissa. ELY -keskukset ovat käytännössä vastuussa ohjelman ehtojen noudattamisen valvonnasta Maaseutuviraston antamien ohjeiden mukaisesti. Maaseutuvirasto valmistelee toimeenpanoon liittyvän materiaalin kuten tiedotteet, esitteet, hakuoppaat ja lomakkeet. Maa- ja metsätalousministeriön tukipolitiikkayksikkö hoitaa suhteet EU:hun ja kansallisiin sidosryhmiin. Maaseutuvirasto ohjaa myös alueellisia ja kunnallisia maaseutuelinkeinoviranomaisia. Tarkemmat määräykset ja ohjeet ympäristötukijärjestelmän toimeenpanosta antaa Maa- ja metsätalousministeriö vasta ympäristöministeriötä kuultuaan.

4 MAATALOUDEN YMPÄRISTÖVAIKUTUKSET JA YMPÄRISTÖOHJAUS

4.1 Maatalouden ympäristötuen vaikutukset

Sekä Manner-Suomen maaseudun kehittämissuunnitelma että EU -säädet edellyttävät Maatalouden ympäristötuen vaikuttavuuden seuranta. Ympäristötuen vaikutuksia on seurattu ensimmäisestä ohjelmakaudesta (1995 - 1999) lähtien. (Maatalouden ympäristötuen vaikuttavuuden seuranta tutkimus 2010,13 - 14.)

Ensimmäisen ohjelmakauden (1995 – 1999) jälkeen typpi- ja fosforilannoitteiden käyttö oli saatu alenemaan ympäristötuen vaatimusten tasolle. Fosforilannoitus ei vielä vastannut maan viljavuustilaa. Karjanlannan levitysmäärien alenemisesta johtuen nitraattitypen huuhtouma vähentyi 4 - 5 % alueesta riippuen. Kevytmuokkauksesta ja kevätkynnöstä johtuen eroosiofosforin huuhtouma oli vähentynyt 5 - 13 %. Ympäristötuen merkitys viljelijöiden tulonmuodostuksessa oli suuri; 62 % kuului kustannusten kattamiseen ja 38 % kannustimeksi. Kehittämistoimenpiteiksi seuraavalle kaudelle ehdotettiin tuen parempaa kohdentamista potentiaalisten ympäristöhaittojen mukaan niin, että vesistöistä kauempana olevat pellot saisivat pienemmän tuen kuin lähempänä olevat. (Maatalouden ympäristötuen vaikuttavuuden seuranta tutkimus 2010, 14.)

Seuraavalla ohjelmakaudella (2000 - 2006) raportoitiin vesistövaikutusten lisäksi luonnon monimuotoisuusvaikutuksista. Tällä kaudella kokonaisfosforikuormituksen todettiin vähenevän, mutta typen vesistökuormituksen epäiltiin kohonneen länsirannikoiden joissa. Jotta vesistökuormitusta saataisiin vähennettyä, pitäisi vesistökuormituksen toimenpiteitä kohdentaa erityisesti lounais- ja länsiosien kotieläintuotantoalueille. Tärkeimmäksi toimenpiteeksi monimuotoisuuden kannalta katsottiin perinnebiotoopit. (Maatalouden ympäristötuen vaikuttavuuden seuranta tutkimus 2010, 14.)

4.1.1 Vesistöjen kuormitus

Maatalouden ympäristötoimenpiteet eivät ole parantaneet vesien tilaa, vaikka typen ja fosforin käyttömäärät hehtaaria kohden ovat pienentyneet vuodesta 1995 lähtien. Tähän on osasyynä luonnon omien prosessien hitaus ympäristön tilassa. Vesistökuormituksen mittaamiseen ei ole tähän mennessä löydetty tarpeeksi luotettavia mittareita, vaikka tekniikka onkin kehittynyt.

Mittareiden avulla kuormitus olisi pystyttävä kohdistamaan yksittäisiin tiloihin ja lohkoihin. Aakkulan mukaan (2009, 13.) viljelijä voisi hyödyntää ympäristövaikutuspotentiaalia toteuttamalla tilalla sellaisia toimenpiteitä, joiden tiedetään vähentävän kielteisiä ympäristövaikutuksia ja lisäävän myönteisiä.

Vesistöjen kuormitusta on arvioitu mm. Suomen ympäristökeskuksen VEPS -järjestelmän avulla. Siinä otetaan huomioon tietynä poikkileikkaushetkenä tilastoista poimitut kuntakohtaiset kasvilajitiedot, alueen vallitsevat pintamaan maalajitiedot sekä peltojen kaltevuustiedot. Näitä arvoja hyväksi käyttäen on laskettu vesistöalueille ominaiskuormitusarvo. Laskentamallit kertovat kuormituspotentiaalin, mutta eivät reaaliaikaista kuormitustietoa tietyltä peltolohkolta. (Puustinen & Väisänen 2010, 52 - 65.)

4.1.2 Luonnon monimuotoisuus

Yksi ympäristötuen päätavoitteita on maatalousluonnon monimuotoisuuden säilyttäminen. Nykyisen ympäristötuen toimenpiteet on toteutettu samankaltaisesti lähes kaikilla maataloilla, joilla luonnon monimuotoisuutta on tutkittu. Tästä johtuen pystytään havaitsemaan lajimonomuotoisuuden väheneminen ja trendinomainen kehitys voidaan erottaa kasvukausien olosuhteiden sekä muiden satunnaistekijöiden aiheuttamasta vaihtelusta. (Maatalouden ympäristötuen vaikuttavuuden seurantatutkimus 2010, 60.)

Luonnon monimuotoisuuden arvostaminen vaikuttaa siihen kuvaan, jonka viljelijä antaa kuluttajalle maaseudusta. Luonnon monimuotoisuuden hoidolla pyritään antamaan myönteinen kuva maataloudesta sekä säästämään arvokkaita alueita seuraaville sukupolville. Viljelijä joutuu päivittäin kosketukseen luonnon monimuotoisuuden kanssa, sillä sitä ovat pellot, rakennukset, tienpienareet ja metsäsaarekkeet kotieläimineen. Viljelijä voi vaikuttaa luonnon monimuotoisuuden säilymiseen jokapäiväisillä valinnoillaan. Esim. niittämällä pienareet ja poistamalla niittojäte on mahdollista monipuolistaa pienareiden kasvillisuutta ja edistää vesiensuojelua. (Mavi 2009.Hakupäivä 15.4.2011)

4.1.3 Hiilijalanjälki ja ilmastonmuutos

Ilmastonmuutoksen pitäisi parantaa suomalaisen maatalouden kilpailukykyä. Kasvukausi pitenisi ja vettäkin saataisiin, mutta se toisi mukanaan myös tuholaisia ja rikkakasveja aiheuttaen

hallitsemattomana myös maailmantaloudelle sekasortoa. EU:n kaikkien jäsenmaiden on vähennettävä kasvihuonepäästöjä 20 %:lla vuoden 1990 tasosta vuoteen 2020 mennessä. Suomen maataloudelle on asetettu tavoitteeksi vähentää kasvihuonekaasuja 16 % vuoteen 2020 mennessä vuoden 2005 päästömääristä. Tarvitaan siis menetelmiä, joiden avulla saadaan lisättyä maaperässä olevaa hiilen määrää. Biohiili maanparannusaineena nostaa pH:ta, parantaa vedenpidätyskykyä ja tehostaa ravinteiden hyväksikäyttöä. Biohiili on esim. puusta korkeassa lähes hapettomassa lämpötilassa hiillettyä biomassaa. (Akkula 2010, 17.)

Viljelijä voi valinnoillaan ja toimillaan pienentää tuottamansa ruoan hiilijalanjälkeä. Esim. Suomen Yaran tehtailla käytetään katalyyttitekniikkaa lannoitevalmistuksessa, joka luokitellaan parhaaksi käytössä olevaksi teknologiaksi. (Kerminen 2010, 21.) Myös viljelytavoilla on merkitystä. Sijoituslannoitus on yksi keino vähentää typpipäästöjä ilmaan, muita ovat mm. hyvä maan rakenne. Sen sijaan metsien raivaaminen pelloksi aiheuttaa kasvihuonepäästöjä. Metsät ja kosteikot varastoivat merkittävän määrän hiilidioksidia.

4.2 Maatalouden ympäristöpoliittiset ohjausjärjestelmät

Suomessa on harjoitettu maatalouden ympäristöpolitiikkaa jo 1970 -luvun alkupuolelta lähtien. Vesiensuojelun periaateohjelman, ravinnehuuhtouma -keskustelujen ja 1990 -luvun maisema- ja monimuotoisuuskysymysten lisäksi maatalouden ympäristöasioihin ovat vaikuttaneet myös markkinat. Esim. väkilannoitteiden käytön vähenemistä ei voida selittää pelkästään ympäristöpoliittisilla toimilla. (Aakkula 2006,8.)

Ympäristöpolitiikan keinot voidaan jaotellaan kolmeen perustyyppiin: hallinnollinen ohjaus, taloudellinen ohjaus ja informatiivinen ohjaus. Hallinnollinen ohjaus perustuu lakeihin, normeihin, standardeihin, kieltoihin ja rajoituksiin. Taloudellisessa ohjauksessa on kalliimpaa tai edullisempaa toimia tietyllä tavalla. Informatiivinen ohjaus on tiedon siirtämistä. "Ennen EU -jäsenyyttä lannoitteiden käyttöön yritettiin vaikuttaa informatiivisin ja taloudellisin ohjauskeinoin."(Pohjamo 2006) Näiden lisäksi vapaaehtoisten sopimusten ja itseohjauksen merkitys on kasvamassa (Aakkula 2006, 9 - 10).

"Politiikan muotoutumiseen vaikuttavat maataloushallinto, ympäristöhallinto, maatalouden etujärjestöt ja kansalaisyhteiskunta toimijat." (Aakkula 2006, 21.)

Ensimmäinen ympäristötuki oli tulotukea ja sen tavoitteet laadullisia, esim. lannoitteiden käytön merkittävä vähentäminen. Ohjelmalla oli laaja kattavuus, suuri kokonaiskustannus ja se oli kohdennettu vesiensuojeluun. Tuolloin maataloushallinto ja etujärjestöt pitivät maatalouden ympäristöongelmia suhteellisina, esim. suomalaisten pienestä osuudesta Itämeren kuormittamisessa. Ympäristöhallinto ja luonnonsuojelujärjestöt näkivät ongelmat absoluuttisina, vesistökuormitus oli vakava ongelma. (Aakkula 2006,25.)

Ympäristötuen periaatteena oli maksaa viljelijälle kompensatiota ympäristölle vähemmän haitallisten viljelymenetelmien käytöstä sekä ympäristön tilaa parantavien toimenpiteiden tekemisestä. Tämä vapaaehtoinen toimenpide toteutui viljelijän ja julkisen vallan sopimuksena, jolloin pyrittiin luomaan markkinat markkinattomille hyödykkeille eli ympäristölle. (Pohjamo 2006.)

Maatalouden ympäristötuki on tärkein maatalouden ympäristöohjauksen väline Suomessa. Ympäristötuen periaatteena on edelleenkin maksaa viljelijälle korvausta vesistöjen kuormitusta vähentävien toimenpiteiden toteuttamisesta. Tavoitteena on siis tuotannon harjoittaminen pienemmällä ympäristökuormituksella. Tulevan ohjelmakauden ympäristötukijärjestelmässä toivotaan olevan kannustimia, jotka synnyttävät uutta liiketoimintaa alkutuotannon rinnalle, kuten biokaasu, maiseman hoitaminen ja ravinteiden kierrätyksen tuotteistaminen. (Maatalouden ravinnekuormitus ja sen tehokkaat vähentämistoimenpiteet 2008.)

5 YMPÄRISTÖTUEN TAVOITTEET JA SISÄLTÖ

5.1 Ympäristötuen 2007 – 2013 rakenne

Manner-Suomen maaseudun kehittämissuunnitelman mukaan ympäristötuen tavoitteena on maatalous- ja puutarhatuotannon harjoittaminen kestävästi. Näin turvataan maatalouden luonnon monimuotoisuuden ja kulttuurimaisemien säilyminen sekä säilytetään tuotannon harjoittamisen edellytykset hyvinä myös pitkällä aikavälillä. Tuotantomenetelmien käyttöä ohjataan niin, että tavoitteet saavutetaan tuottaen puhtaita ja laadukkaita tuotteita. Ympäristöön, vesistöihin ja ilmaan kohdistuvaa kuormitusta vähennetään kiinnittämällä huomiota kasvien tarkoituksenmukaiseen lannoittamiseen sekä minimoimalla torjunta - aineriskit. Myös luonnon monimuotoisuudesta huolehditaan ja maatalousmaisemaa ylläpidetään. Peltomaan eroosiota vähennetään ja parannetaan maan laatua. Täydentäviä ehtoja tulee noudattaa ja ympäristötuelle ne asettavatkin perustason, joista tulevat typpi- ja fosforilannoittamisen enimmäismäärät ja ehdot kasvinsuojeluaineiden käytölle, joiden mukaan tukitasot lasketaan. (Maatalouden ympäristötuen vaikuttavuuden seuranta tutkimus 2010, 16.)

Ympäristötuki on viljelijöille vapaaehtoista. Viljelijä sitoutuu ympäristötukeen viideksi vuodeksi kerrallaan, mistä hänelle maksetaan korvausta toimenpiteistä aiheutuviin tulonmenetyksiin ja kustannuksiin, kiinteitä kustannuksia ei kuitenkaan voida huomioida EU -säännösten mukaan. Vuosina 2007 - 2013 toteutettavan ympäristötukijärjestelmän perusrakenne on samanlainen kuin edellisellä ohjelmakaudella vuosina 2000 - 2006 toteutetun järjestelmän. Tuen saamiseksi viljelijät toteuttavat pakollisia perustoimenpiteitä. He voivat myös valita lisätoimenpiteistä tilalleen sopivimmat tai tehdä vapaaehtoisen erityistukisopimuksen.

Perustoimenpiteiden tarkoituksena on viljelysuunnitelmaan perustuva ympäristönsuojelu ja seuranta, pelto- ja puutarhakasvien lannoittaminen maan ravinneanalyysin ja kasvilajin tarpeiden mukaisesti, 1 m:n pientareiden ja vähintään 3 m:n suojakaistojen perustaminen vesiuomien varsille sekä luonnon monimuotoisuudesta ja maiseman ylläpidosta huolehtiminen. Kotieläintilan mukaista perustoimenpiteen tukea peltokasveille maksetaan viljelijälle, jonka maatilalla on tuotantoeläimiä vähintään 0,4 ey/ympäristötukikelpoinen peltohehtaari tai vähintään 25 ey. Perustoimenpiteet ovat siis kaikille ympäristötuen mukana oleville viljelijöille pakollisia. (Manner-Suomen maaseudun kehittämissuunnitelma 2007 - 2013, 95 - 104.)

Lisätoimenpiteitä on valittavana sekä tavanomaisille peltoviljelykasveille että puutarhakasveille. A- ja B-tukialueilla viljelijän on valittava vähintään 1 ja enintään 4 lisätoimenpidettä. Puutarhatiloja ei velvoiteta lisätoimenpiteen valintaan. C-tukialueella viljelijä voi valita enintään 2 lisätoimenpidettä. Puutarhatilan valitessa lisätoimenpiteitä, niistä puutarhakasvien lisätoimenpiteitä voi valita A- ja B-tukialueilla enintään 2 ja C-tukialueella enintään yhden. Lisätoimenpidettä ei pääsääntöisesti voi muuttaa. (Manner-Suomen maaseudun kehittämissuunnitelma 2007 – 2013, 105 - 116.)

Erityistukisopimukset ovat pääosin viisivuotisia ja niitä tehdään erityisistä ympäristön hyväksi tehdyistä toimenpiteistä. Korvaus maksetaan toteutetun pinta-alan mukaan tai eläinyksikköperusteisesti. Joihinkin erityistukisopimuksiin voidaan sisällyttää myös peltoalan ulkopuolisia alueita. Tuensaajana on pääsääntöisesti viljelijä. Perinnebiotooppien ja monivaikutteisen kosteikon hoitoa koskevilla erityistukisopimuksilla tuensaajana voi olla myös yhdistys. (Manner-Suomen maaseudun kehittämissuunnitelma 2007 - 2013, 117 - 128.)

5.2 Ympäristötuen 2007 - 2013 vaikuttavuus

Ympäristötuen vaikuttavuutta on seurattu ensimmäisestä ohjelmakaudesta lähtien. Merkittävää on, että ravinnetaseet ovat laskeneet viimeisen kymmenen vuoden aikana. Typpitaso on laskenut 45 %, mikä selittyy väkilannoitetyypin käytön vähenemisellä. Karjanlannan tehokkaammasta hyödyntämisestä ja maan viljavuuden mukaisesta lannoittamisesta kertoo fosforitaso, joka on laskenut 64 %. Myös fosforilannoitteiden myynti on vähentynyt 60 % ja typpilannoitteiden 25 %. Siltikään ei ole tapahtunut merkittävää ravinnekuormituksen vähenemistä, mikä selittyy osaltaan sillä, että luonnossa muutokset tapahtuvat pitkällä aikavälillä. (Itämeren haasteet ja Itämeripolitiikka, 2009 18.)

Maatalouden ympäristötuen vaikuttavuuden seuranta tutkimuksen sivun 133 taulukon 1 mukaan parhaiten ravinnekuormituksen vähenemiseen ovat vaikuttaneet peltokasvien lannoitus ja luonnonhoitopellot -perustoimenpiteet kuten myös kasvipeitteisyyteen ja lannoitukseen liittyvät lisätoimenpiteet. Luonnonhoitopellon negatiivinen jälkivaikutus saattaa olla kestoikkakasvien lisääntyminen. Pientareilla ja suojakaistoilla on ollut pieni merkitys ravinnekuormituksen vähenemiseen. (Maatalouden ympäristötuen vaikuttavuuden seuranta tutkimus 2010, 133.)

Lisätoimenpiteistä *vähennetty lannoitus* -toimenpiteellä on ollut merkitystä ravinnekuormitukseen jopa kohtalaisesti, mutta *typpilannoituksen tarkentaminen peltokasveilla ja ravinnetaseet* -lisätoimenpiteellä ei ole tutkittua tietoa siitä miten lannoitusta säädetään toimenpiteen mukana. *Peltojen talviaikaisilla kasvipeitteisyys* -toimenpiteillä on ollut kohtalainen merkitys ravinnekuormitukseen ja merkitystä myös päästöihin biodiversiteettiin, satoon, maisemaan ja maan rakenteeseen, kuten myös *viljelyn monipuolistaminen ja laajaperäinen nurmituotanto* -lisätoimenpiteellä ravinnekuormitukseen. Puutarhakasvien lisätoimenpiteet eivät ole vakuuttaneet ja *katteen käyttö* -lisätoimenpide on käytössä ilman tukeakin. (Maatalouden ympäristötuen vaikuttavuuden seurantatutkimus 2010, 133.)

Erityistuista ravinnekuormitusta vähentävät tehokkaimmin suojavyöhykkeet, luonnonmukainen tuotanto, ravinnekuormituksen tehostettu vähentäminen, lietelannan sijoittaminen peltoon, turvepeltojen pitkäaikainen nurmiviljely sekä kosteikot. Päästöjä ilmaan vähentävät ravinnekuormituksen tehostettu vähentäminen, lietelannan peltoon sijoittaminen, turvepeltojen pitkäaikainen viljely ja suojavyöhykkeet. Monimuotoisuutta edistävät parhaiten suojavyöhykkeet, luonnonmukainen tuotanto, luonnon ja maiseman monimuotoisuuden edistäminen, alkuperäisrotujen kasvattaminen, alkuperäiskasvien viljely, ravinnekuormituksen tehostettu vähentäminen, turvepellot, kosteikot ja perinnebiotoopit. (Maatalouden ympäristötuen vaikuttavuuden seurantatutkimus 2010,134.)

5.3 Ympäristötukijärjestelmän tulevaisuus

Monien raporttien johtopäätökset kertovat samansuuntaisia suosituksia ympäristötuen tulevaisuudesta. "Tuen nykyistä vahvempi eriyttäminen ympäristönhoidon peruskorvaukseen ja ympäristönhoidon erityiskorvaukseen mahdollistaisi ympäristötilojen syntymisen ja loisi mahdollisuuksia myös ympäristöperusteiseen liiketoimintaan." (Horisontaalisen maaseudun kehittämissuunnitelman jälkiarviointi, Ohjelmakausi 2000 - 2006,58.)

Myös ympäristötuen kannustavuuden säilyttämistä sekä toimenpiteiden tarkempaa kohdentamista pidetään tärkeänä. Ympäristötukijärjestelmän uudelleenmuotoilulla voisi parantaa toteutettavuutta ja vaikuttavuutta. Ympäristövaikutuksiltaan tehokkaita ja riittävän korvauksen sisältäviä toimenpiteitä tulisi kohdistaa sinne missä niitä tarvitaan ja muulloin riittäisi kevyempi

laadunvarmistus. (Horisontaalisen maaseudun kehittämissuunnitelman jälkiarviointi, Ohjelmakausi 2000 - 2006, 60)

Maatalouden toimenpiteiden kohdentaminen erityisen kuormittaville alueille on välttämätöntä. Nykyistä järjestelmää tulisi kehittää vaikutuksiltaan tehokkaammaksi, toimenpiteitä ohjaavammaksi ja hyvin joustavaksi. Tilatasolla kohdentamisen tulisi tapahtua kuormittavien peltolohkojen, vuodenaikojen ja vuosivaihtelun tasaamisen mukaan. Toimenpidevalikoiman tulisi olla selkeä ja tuen todellisiin toimenpidehehtaareihin ja ympäristövaikutuksiin perustuva. Järjestelmän tulisi olla pitkäaikainen, jotta viljelijät voisivat suunnitella pitkäaikaisia toimenpiteitä. Ympäristöteknologiaa tulisi tukea. Ohjeistuksen ja säännösten tulisi olla selkeää ja ennustettavaa. Toimenpiteiden lähtökohtana tulisi olla kyky leikata kuormitusta siellä missä sitä tapahtuu ja silloin kun sitä tapahtuu. Ympäristötukea tulisi maksaa toimenpiteen vaikuttavuuden perusteella. (Maatalouden vesistökuormituksen hallinta 2010, 130 -131.)

Ympäristötuen toimenpiteiden ja tukitasojen pitäisi olla alueellisesti, tuotantosuunta- ja tilakohtaisesti sovitettuja. Tämän johdosta rahoituksellista painopistettä olisi hyvä siirtää erityistukiin. Lisäksi viljelijän olisi hyvä tehdä yhdessä valtuutetun neuvojan kanssa tilakohtainen ympäristöhoitosuunnitelma, jossa kartoitetaan luontoarvot ja ympäristöriskit. Jotta tämä tuottaisi tulosta, olisi tukitasojen vaihdeltava alue- ja tilakohtaisesti. Korvaustasot olisi pyrittävä määrittelemään ympäristöhyötyjen perusteella. (Maatalouden ympäristötuen vaikuttavuuden seuranta tutkimus 2010, 144 -145.)

Myös Minna Kaljonen tuo väitöskirjassaan (Kaljonen 2010, 40 - 42) esille standarditoimien tehottomuuden. Hänen mukaansa ohjauksen pitäisi toimia aktivoimalla viljelijöitä ottamaan huomioon, mikä omalla tilalla on järkevää. Kaljonen toteaa myös, että perustuki täyttää tasavertaisuuden asetelman tulonjakoa ajatellen, mutta erityistuki on kohdentavampi. Näin turvataan politiikan oikeudenmukaisuus, joka helposti johtaa jähmeään politiikan sisäiseen kehitykseen ja estää sitä uudistumasta.

Uuden ympäristötukijärjestelmän kehittämistä varten on virallisesti asetettu valmisteluryhmä MMM:n asettamispäätöksellä 27.4.2011 toimikaudeksi 28.4.2011 - 31.12.2013. Valmisteluryhmä koostuu Maa- ja metsätalousministeriön, Ympäristöministeriön, Suomen ympäristökeskuksen, Maaseutuviraston, ELY -keskusten, MTK:n, SLC:n, MTT:n, Pro Agrian ja WWF:n edustajista.

Ryhmä on kokoontunut kesään 2011 mennessä yhden kerran. Aiempia epävirallisempia kokoontumisia uuden ohjelmakauden suunnittelusta ovat helmikuussa 2011 pidetty MMM:n ja Mavin ajatuspaja ympäristötuesta sekä hallinnon sisäinen ajatuspaja ympäristötuesta 3 - 4.5.2011, missä oli mukana ELY -keskusten edustajia.

6 YMPÄRISTÖTUKIJÄRJESTELMÄT MANNER-SUOMEN ULKOPUOLELLA

Teho -hankkeen tekemän tutkimuksen mukaan EU -jäsenmaat ovat toteuttaneet maatalouden ympäristötukea joko laaja - alaisesti kuten esim. Ruotsissa ja Itävallassa niin, että siihen kuuluu paljon tiloja ja vaatimukset ovat lievempiä kuin syvemmälle ja harvempia tiloja koskevassa malleissa. Monet voivat olla myös yhdistelmiä näistä kahdesta. Tukitoimet vaihtelevat alueellisesti ja ne ovat sopeutettu paikallisolosuhteisiin, joiden mukaan tukitasotkin ovat laskettu. Tämän takia eri maiden ympäristötukijärjestelmien vertailu on toimenpiteiden osalta vaikeaa. (TEHO-hankkeen julkaisu,7/ 2011, 6.)

6.1 Ahvenanmaa

Vuonna 2009 Ahvenanmaalla oli 569 tilaa, joista kotieläintiloja 199 kpl ja kasvintuotantotiloja 370 kpl. Peltoa oli yhteensä 13 962 ha, josta 45 % oli nurmella. Luomutiloja oli 136, joka on kokonaispeltopinta-alasta 20 %. Maatalouden osalta lainsäädäntövalta on jaettu Ahvenanmaan lainsäädäntövaltaan ja valtakunnan lainsäädäntövaltaan. Viranomaistahot ovat Ahvenanmaan maakunnan hallitus, valtionvirasto ja kunnan maaseutuelinkeinoviranomaiset. Ympäristötuki on rakenteeltaan samanlainen kuin mantereellakin (Suomessa). Perustuen pakollisia toimenpiteitä on 7 kpl, lisätoimenpiteitä 9 kpl ja erityistukia 6 kpl, kuten taulukossa 1. on kuvattu. (Lindström 10.5.2011)

Taulukko 1. Ympäristötuki Ahvenanmaa 2007 - 2013 (Ahvenanmaan maaseudun kehittämissuunnitelma 2007 - 2013, hakupäivä 15.6.2011)

Perustoimenpide	Lisätoimenpide	Erytystuet
Peltokasvit, kotieläintila Peltokasvit, kasvinviljelytila Vihannekset Hedelmät ja marjat Luonnonhoitopelto	- kevennetty muokkaus, - vähennetty lannoitus - monivuotinen laajaperäinen nurmi - lannanlevitys kasvukaudella -typpilannoituksen tarkentaminen puutarhakasveilla - katteenkäyttö monivuotisilla puutarhakasveilla -kerääjäkasvien viljely - mekaaninen rikkaruohontorjunta perunanviljelyssä - tuhoeläinten tarkkailumenetelmien käyttö	-priorisoidut luonnonlaitumet (hakamaat, niityt, rantaniityt) - kohdistettu laidunten hoito (erityisen arvikas kasvusto tai eliöstö) -lehdesniityn hoito - suojavyöhykkeen perustaminen ja hoito - alkuperäisrotujen kasvattaminen - luomu: peltokasvit vihannekset ja ruokaperuna hedelmät ja marjat kesanto ja LHP kotieläintuotanto

6.2 Ruotsi

Vuonna 2009 Ruotsin ympäristötuen mukana oli mukana 71 % maatalousmaasta, kun Suomen peltoalasta siihen kuului 95 %. Ruotsin ympäristötuen toimenpiteillä pyritään pääasiassa ylläpitämään luonnon monimuotoisuutta sekä kulttuurimaiseman suojelua. Suomen kaltaisia perustoimenpiteitä ei ole, vaan tuki jakaantuu erillisiin toimenpiteisiin, joissa on koko maahan ulottuvia toimenpiteitä ja alueellisia, taulukko 2.(Wallander 2.2.2011.)

Taulukko 2. *Ympäristötuki Ruotsi 2007 - 2013* (Ruotsin maaseudun kehittämissuunnitelma 2007 - 2013, hakupäivä 15.6.2011)

<p>Peltojen ravinnepestöjen vähentäminen:</p> <ul style="list-style-type: none"> - peittokasvien viljely - kevätmuokkaus - edell. yhdistettynä - suojavyöhykkeet 6-20 m. 	<p>Kosteikko, 20 vuotta,</p> <ul style="list-style-type: none"> -peltomaalla -lisäkorvaus korkean satotason alueella -nurmella
<p>Ympäristösuojelutoimenpiteet:</p> <ul style="list-style-type: none"> -ravinnetase (ei rajoja lannoitemäärille), maaperäkartat /analyysit, lietelannan tyyppitoisuus, torjunta-aineiden käytön ja käsittelyn rajoitukset -0 - 50 ha -50 - 300 ha -> 300 ha 	<p>Laidunnetut perinnebiotoopit, 5 v.</p> <ul style="list-style-type: none"> - luonnonlaitumet - erityisen arvokkaat luonnonlaitumet - metsälaitumet - kalkkikivilaitumet - lehdestämisen lisätuki
<p>Laajaperäinen nurmituotanto:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Etelä-Ruotsissa - metsävaltaiset alueet, perusosa 32 /ha, lisäosa 2 	<p>Vuoristolaitumet:</p> <ul style="list-style-type: none"> - eläinten kuljetus ja valvonta (6 ha) - muut kustannukset
<p>Luomutuki:</p> <ul style="list-style-type: none"> - viljoille - öljy- ja palkokasveille - peruna, sokerijuurikas, vihannekset - kotieläintuotanto (luonnonlaitumella) 	<p>Niityt:</p> <ul style="list-style-type: none"> - erityisen arvokkaat niityt - lisätukea niiton jälk. laidunnus - viikatteella niittäminen lehdestämisen lisätuki
<p>Alueellisten prioriteettien tuki:</p> <ul style="list-style-type: none"> - perinteinen heinänteko (erityisen arvokkaiden niittyjen hoitotukea saavat), - perinnebiotooppien kulutus (erityisen arvokkaiden niittyjen hoitotukea saavat) -vaikeasti saavutettavien perinnebiotooppien hoito (esim. saaret) -perinnebiotooppien kunnostus -biokesanto (runsassatoiset peltoalueet) - korjaamaton viljasato - erityisen arvokkaiden maisemaelementtien hoito: lineaariset , pistemäiset 	<p>Arvokkaiden maisemaelementtien hoito:</p> <ul style="list-style-type: none"> - ojat ja kivimuurit - metsäsaarekkeet ja kiviröykkiöt - perinteiset sadonkuivatusrakennelmat - poroaitojen ylläpito -porojen kesälaitumien ja -suojen ylläpito -matkakustannukset / elementti
<p>Uhanalaisten rikkaruohojen säilyttäminen</p>	

6.3 Itävalta

Itävallan ympäristötuen piirissä on 78 % maatalousmaasta. Tavoitteena on tukea ympäristöystävällistä maataloutta, säilyttää arvokkaita perinne- ja kulttuurimaisemia sekä tukea ympäristösuunnittelun sisällyttämistä maatalouskäytäntöihin. Maatalous- ja ympäristöpolitiikkaa toteutetaan sopimusluonnonsuojelun, vesiensuojelun, maaperänsuojelun, pohjavedensuojelun ja geeniresurssien ylläpidon kautta. Itävallan ympäristötukijärjestelmä on hyvin laaja sisältäen 28 toimenpidettä. Ne on jaettu ympäristöä suojeleva maatalous -ryhmään, johon sisältyy 12 toimenpidettä, kulttuurimaisema ja luonnonsuojelu -ryhmään, johon kuuluu 9 toimenpidettä ja maaperän, ilmaston ja vesiensuojelun ryhmään, johon kuuluu 7 toimenpidettä, kuten taulukossa 3 on esitetty. (Itävallan maaseudun kehittämissuunnitelma, 226 - 232.)

Taulukko 3. Ympäristötuki Itävalta 2007 - 2013 (Itävallan maaseudun kehittämissuunnitelma 2007 - 2013, hakupäivä 15.6.2011)

Ympäristöä suojeleva maatalous peltomaalle		Kulttuurimaisema ja luonnonsuojelu	Maaperä, ilmasto ja vesiensuojelu
<p>Luomutuki: - viljoille - avomaan vihanneksille - yrteille - rehuksveille peltoviljelyssä</p> <p>> 25 % peltoalasta</p> <p>- monimuotoisuusvyöhykkeille ja -laikuille - nurmelle</p> <p>Integroitu peltoviljely : - peruna, juurekset vihannekset</p> <p>Fungisidivapaa viljapello Pienipanoksinen peltoviljely Pienipanoksinen nurmituotanto ja rehunviljely</p> <p>Maanpeitekasvit ja syysvilja, maanpeitekasvit tai kevätkuokkaus - yhdistelmät</p> <p>Ympäristöystävällinen terveyskasvien, maustekasvien, vaihtoehtoisten kasvien ja kylvösiemenen lisäys</p>	<p>Luonnonsuojelu peltomaalla : -kesannointi, perustuki, maan muokkaus, niitto</p> <p>torjunta-ainevapaita pellonreunoja tai kuivia niittyjä peltoalasta</p> <p>vähennetty lannoitus torjunta-aineiden käyttökielto</p> <p>Luonnonsuojelu nurmella: (niityn hoito) -perustuki</p> <p>-niittojätteen siirto käsin</p> <p>-niiton myöhäistäminen 14 - 56 pv</p> <p>-niittokorkeuden muuttaminen 7 cm:stä 10 cm (laitumen hoito) -perustuki -eläintiheys 0,5 - 1 ey/ha -korkea työmäärä</p> <p>Integroitu helmäpuiden ja humalan tuotanto integroitu viinin tuotanto</p>	<p>Alppiniittyjen laidunnus: - lypsylehmät , hevoset, muut eläimet, paimenlisä</p> <p>Jyrkkien nurmialueiden niitto, tukitaso rinteiden kaltevuuden mukaan</p> <p>Vuoristoniittyjen niitto: -traktorilla , niittokoneella, viikatteella</p> <p>Säilörehuvapaa kotieläintuotanto (alueellinen)</p> <p>Luonnonsuojelu maisemaelementtien hoito: -perustuki - hoitolisä - harvinaiset hyötyeläinrodut -harvinaiset viljelyskasvit -ekopisteet</p>	<p>Laitumien ja niittyjen ylläpito pohjavesialueilla edellyttää luomu -toimenpidettä tai ympäristömyötäistä maanviljelyn toimenpidettä - Ravinteiden huuhtoutumiselle herkkien peltoviljelyn (maaperän ja vesiensuojelu -toimenpiteen kanssa)</p> <p>Aluskasvit: maissi kateviljely tai suorakylvö</p> <p>-Lietelannan tai biokaasulietteen levitys sijoittamalla</p> <p>-pellon muuttaminen niityksi, niiton myöhäistäminen 14 - 56 päivällä</p> <p>Eroosionsuojelu: hedelmät, humala ja viini</p>

8 AINEISTOKATSAUS

Seuraavassa on katsaus raportteihin, joita käytin tutkimuksessani:

Horisontaalisen maaseudun kehittämisohjelman jälkiarviointi (ohjelmakausi 2000 – 2006) - raportissa on edellisen ohjelmakauden arviointeja sosio-ekonomisista vaikutuksista, tulo- ja markkinavaikutuksista, ympäristövaikutuksista sekä toimeenpanon ja toteutuksen tarkoituksenmukaisuudesta. Poimin tästä tutkimuksesta sosio-ekonomiset -, tulo-, kustannus- ja ympäristövaikutuksiin liittyvät mielipiteet säilyttääkseni työni analyysipohjan monipuolisena. Jätin tarkoituksella pois toimeenpanon ja toteutuksen, koska edellä mainittu raportti jälkiarvioinnista perustuu 2000 - 2006 ohjelmakauteen. Tästä sai kuitenkin hyvin asiantuntijoiden vastauksia siihen, mitä vaikutuksia tuella on kuluttajiin ja maaseutuun. Näkemyksiä omaan työhöni tästä tutkimuksesta sain 20 kappaletta (Horisontaalisen maaseudun kehittämisohjelman jälkiarviointi, Ohjelmakausi 2000 - 2006).

Jyväskylän ammattikorkeakoulun opinnäytetyö ”Viljelijöiden kiinnostus maatalouden vesiensuojelua kohtaan” (Sanna Löytöjärvi 2011) – raportista poimin viljelijöiden mielipiteitä erityisympäristöistä sekä heidän omia ajatuksiaan vesiensuojelun tehostamiseksi. Opinnäytetyön haastattelukysely oli tehty Saarijärven vesistöreitillä viljelijöille. Haastateltuja viljelijöitä oli 27 kappaletta, joista 13:lla oli voimassa olevia erityistukisopimuksia. Analysoitavia vastauksia sain yhteensä 66 kappaletta (Löytöjärvi, S.2011).

Maaseudun ympäristöseminaari 15.10.2010 oli suunnattu pääasiassa valtion hallinnossa ja järjestöissä työskenteleville henkilöille, joten nämä asiantuntijoiden näkemykset antavat hieman lisäperspektiiviä tähän tutkimukseen. Ajatuspajaryhmissä oli pohdittu teemoittain uuden ohjelmakauden ympäristötoimenpiteitä. Ajatuspajaryhmiä oli viisi ja jokaisessa ryhmässä alustajana oli joko viljelijä tai asiantuntija. Ajatuspajat käsitelivät seuraavia aiheita: miten luonnon monimuotoisuutta voi edistää maatilalla, miten vesiensuojelua voi edistää maatilalla, miten maaseudun asukkaat voivat edistää luonnon monimuotoisuutta, maisemanhoitoa ja vesiensuojelua, lannan käytön mahdollisuudet sekä tilan ympäristönhoidon suunnittelu. Ajatuspajoissa syntyneitä näkemyksiä sain tähän tutkimukseen hyödynnettäviksi yhteensä 56 kappaletta (Maatalouden ympäristöseminaarin ajatuspajan yhteenvedot, 2010).

Maatalouden vesiensuojelu eli MaSu on asiantuntijaryhmän yhteenveto siitä, mitkä tekijät ovat osallisina maatalouden vesiensuojelussa, mikä on niiden rooli nykypäivänä, miten niitä tulisi kehittää ja mitä kokonaisvaltaisella maatalouden vesiensuojelun kehitystyöllä voidaan saavuttaa. Raportti valmistui vuonna 2009. Valmisteluryhmässä oli mukana päätöksentekijöitä, ympäristöministeriön, maa- ja metsätalousministeriön valmistelevia virkamiehiä, tutkijoita ja viljelijöitä. Sain tästä aineistosta asiantuntijoiden näkemyksiä työtäni varten 20 kpl (Maatalouden vesiensuojelu asiantuntijaryhmän loppuraportti, 2009).

Metsästäjain keskusjärjestöltä ilmestyi vuonna 2010 "esitys maatalouden ympäristötuen kehittämiseksi". Esitys keskittyy pääasiassa kosteikkojen, kasvipeitteisyyden, luonnon monimuotoisuuden ja perinnebiotooppien kehittämiseen. Tämän alan asiantuntijoiden näkemyksiä ja mielipiteitä kertyi yhteensä 27 kappaletta (Esitys maatalouden ympäristötuen kehittämiseen, 2010).

Laurean ammattikorkeakoulussa tehdyssä opinnäytetyössä on kartoitettu **Ravinnehuuhtoumien hallinta** (RaHa) – hankkeeseen osallistuvien viljelijöiden odotuksia hanketta kohtaan sekä heidän käsityksiään ravinnehuuhtoumien hallintaan vaikuttavista tekijöistä. Tästä sain kahdeksan kappaletta viljelijöiden motiivinäkemyksiä työtäni ajatellen (Mänttari, 2011).

Matkalla maatalouden ympäristövaikutusten tarkempaan hallintaan on Jyväskylän yliopiston Pro Gradu – tutkielma. Se on toimintatutkimus maatilayrittäjien motivoinnista uusiin toimintatapoihin Saarijärven vesireitin varrella. Tässä työssä on kartoitettu viljelijöiden motiiveja vesistönsuojelua kohtaan ja tehty selvityksiä hallinnon ja viljelijöiden välisestä yhteistyöstä. Tutkimus on laadullinen ja sain siitä 36 erilaista viljelijöiden näkemystä edellä mainituista asioista (Ruuska, 2010).

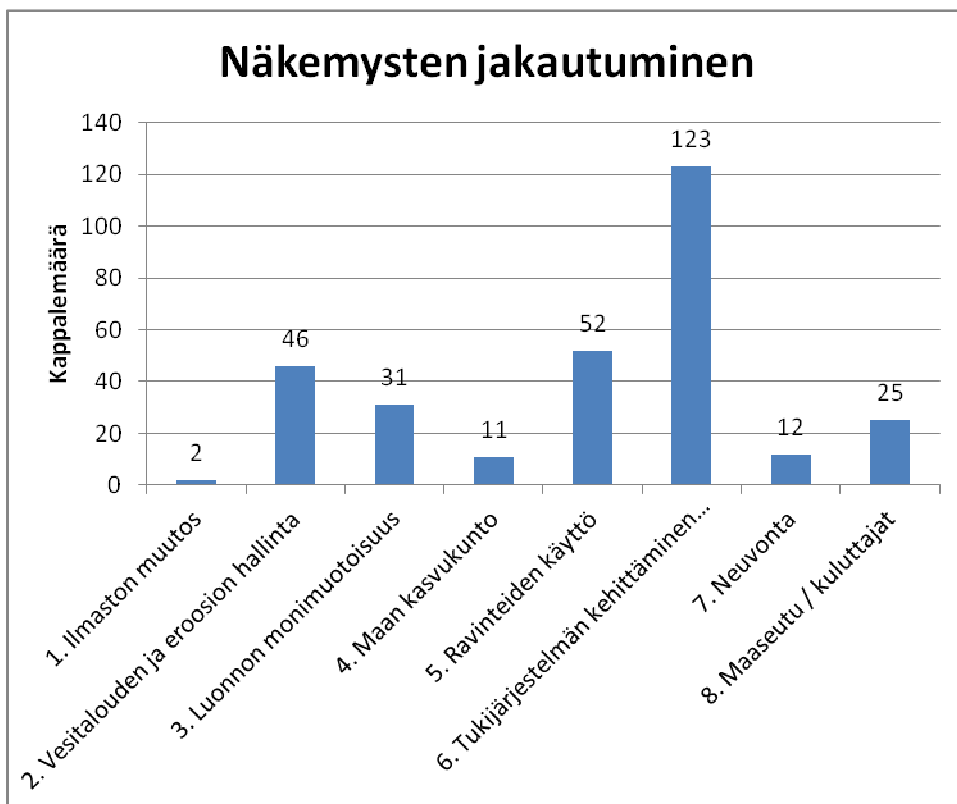
Valtiontalouden tarkastusvirasto on tehnyt edelliseltä ohjelmakaudelta ympäristötuen erityistukiin liittyvän selonteon, joka on ilmestynyt vuonna 2005, "Maatalouden ympäristötuen erityistuet". Tässä on selvitetty erityistukien toimivuutta ja vaikuttavuutta, huomiota on kiinnitetty myös tukien hallinnoimisen ongelmakohtiin. Otin tämän tarkastelun kohteeksi, koska uudempaa vastaavaa tutkimusta ei löytynyt ja tässä on hyödyllistä tietoa juuri toimeenpanoa ajatellen viljelijöiden näkökulmasta kerrottuna. Erityistukien toimeenpano ei ole muuttunut edellisestä

kaudesta. Sain tästä raportista 18 erilaista näkemystä erityistukijärjestelmästä ja sen kehittamisestä (Maatalouden ympäristötuen erityistuet).

Teho -hankkeen loppuraportti ilmestyi keväällä 2011. Teho – hanke järjestettiin Varsinais-Suomessa vuosina 2008 – 2011 tuomaan uusia näkemyksiä maatalouden vesiensuojeluun. Vesiensuojelukysymyksiä on pohdittu tilatasolla. Tulevaa ympäristötukijärjestelmää ajatellen viljelijöiden kehittämissuhteita on 33 kappaletta (TEHO-hankkeen julkaisu 5/2011).

9 VILJELIJÖIDEN JA ASIANTUNTIJOIDEN TOIVEET UUDEN KAUDEN YMPÄRISTÖTUESTA

Olen tarkastellut raporteista saamiani näkemyksiä alla olevan kuvion mukaisesti. Pääotsikot, jotka mainitaan kuvion alapuolella, on jaettu tarkemmin alaryhmiin analysoinnin helpottamiseksi. Mikäli analysoitavien näkemysten määrät ovat sitä edellyttäneet, on ryhmittelyä edelleen jatkettu.

Kuvio 1. Tutkimusaineistosta saatujen näkemysten jakautuminen lopullisten asiakokonaisuuksien mukaisesti. Näkemyksiä oli yhteensä 302 kpl.

9.1 Ilmastonmuutos

Tämän tutkimuksen analysointimateriaalissa ilmastonmuutokseen ei juurikaan otettu kantaa (2 kpl). Tämä saattaa mahdollisesti johtua osaltaan siitä, että se ei ole juuri tällä hetkellä ajankohtaista, eikä se tule kertarysäyksellä, joten sitä on hieman hankalampi arvioida. Ei myöskään selvästi voida osoittaa jonkun asian johtuvan juuri ilmastonmuutoksesta.

Ilmastonmuutoksen odotetaan vaikuttavan Suomen ilmastoon lähinnä suotuisasti kylmien talvien muuttuessa lämpimiksi. Tosin sademäärien odotetaan lisääntyvän, mikä puolestaan saattaa aiheuttaa ravinnehuuhtoumia. Uusien lajikkeiden viljelymahdollisuudet houkuttelevat viljelijöitä. Leudon sään mukana tulevat uudenlaiset tuhohyönteiset ja taudit, jotka saattavat aiheuttaa haasteita kasvinsuojelulle.

Ilmastonmuutokseen liittyy myös niin veden riittävyys kuin sen laatukin. Suomessa vesivarat hyödyttävät parhaiten esim. kotieläintuotantoa. Kotieläintuotannon perustana oleva nurmi menestyy meillä ja toimii erinomaisena hiilinieluna. Näillä keinoin on mahdollista kehittää kilpailukykyämme ja tuotantojärjestelmiämme. (Tulevaisuuskatsaus vuoteen 2020, 21.)

Tärkeimmät kasvihuonekaasut (hiilidioksidi, dityppioksidi ja metaani) ovat peräisin viljelystä, kotieläimistä tai energiankäytöstä. Ilmastonmuutosta hillitseviä toimenpiteitä Maatalouden ravinnekuormitus ja sen tehokkaat vähentämistoimenpiteet – loppuraportin mukaan ovat laidunten ja laiduntamisen ylläpitäminen, eloperäisten peltojen ohjaaminen nurmipeitteisiksi, maanmuokkaustekniikoiden muuttaminen, ravinteiden kierron parantaminen, ruokintasuositusten kehittäminen, riittävä kalkitus, kasvijäännösten hyödyntäminen, lannankäytön tehostaminen, hiilinielujen hyödyntäminen maatalousympäristössä ja mm. biokaasun tuottaminen. (Maatalouden ravinnekuormitus ja sen tehokkaat vähentämistoimenpiteet 2008, 15 -16.) Yhtenä vaihtoehtona pidetään biohiilen lisäämistä peltomaahan. Se toimii hiilinieluna, nostaa pH:ta, parantaa vedenpidätyskykyä ja tehostaa ravinteiden hyväksikäyttöä. (Aakkula 2010, 17.)

Teho -hankkeessa on noussut esille kiinnostus hiilitaseen määrittämiseen. Pellon hiilipitoisuus olisikin yksi mahdollisuus tulevassa ympäristötuesta. Mitä korkeampi mitattavissa oleva hiilipitoisuus pellolta löytyy, sitä parempi korvaus viljelijälle kuuluisi. (TEHO -hankkeen julkaisu 5/2011, 104.)

Ilmastonmuutokseen varautuminen ei tule välttämättä kyseeseen seuraavalla ohjelmakaudella, mutta se joudutaan kuitenkin mahdollisesti ottamaan huomioon, jos vesiensuojelulliset tavoitteet kuormittavimmilla peltolohkoilla ei täyty. (Maatalouden vesistökuormituksen hallinta, 130.)

Komission marraskuussa 2010 antamassa tiedonannossa yhteisestä maatalouspolitiikasta vuoteen 2020 ilmastonmuutos mainitaan kuitenkin yhtenä elementtinä, joka tulisi sisällyttää EU:n

yhteiseen maatalouspolitiikkaan. ”On tärkeää ottaa vielä paremmin käyttöön maatalousalan kyky toteuttaa lievennys- ja mukautustoimia ja positiivista toimintaa vähentämällä kasvihuonekaasujen päästöjä ja toteuttamalla tuotannon tehokkuutta lisääviä toimenpiteitä esimerkiksi energiatehokkuuden parantamiseen, biomassan ja uusiutuvan energian tuotantoon, hiilen talteenottoon ja maaperään sitoutuneen hiilen suojaamiseen liittyvien innovaatioiden kautta.” (Komission tiedonanto Euroopan parlamentille, Neuvostolle, Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle ja alueiden komitealle, 5.)

EU on sopinut myös yhteisestä kasvihuonekaasujen päästövähennyksestä vuoteen 2020 mennessä. Tämä tarkoittaa 13 % vähennystä maatalouden osalta vuoden 2005 vertailuarvosta. Maaperässä olevan hiilen määrän lisäämistä pidetään hyvänä toimenpidevaihtoehtona. Maatalouden ympäristötuen vaikuttavuuden seurantaraportin mukaan ilmastonmuutos olisi nostettava samalle tasolle luonnon monimuotoisuuden lisäämisen ja ravinnepäästöjen vähentämisen kanssa. (Maatalouden ympäristötuen vaikuttavuuden seurantatutkimus 2010, 143.)

Elintarviketuotantoon on yhtenä ympäristöllisenä elementtinä tullut hiilijalanjälki. Tällä tavoin tuottaja voi vakuuttaa kuluttajalle tuotteensa olevan ympäristöystävällinen. Edistyneimmillä maatiloilla lasketaan jo hiilijalanjälkeä. (Kerminen, A. 2010, 21.)

Hiilitaseen laskentaan on mm. Raisio Oyj kehittänyt ympäristöindeksin, jolla viljelijä voi mitata oman toimintansa ympäristötehokkuutta. Indeksillä lasketaan sadon tuottamiseen kulutetun energian suhteesta jyväsadossa olevaan energiaan. Aineistosta on mahdollista laskea sadon tuottamisesta syntyvien hiilidioksidipäästöjen ja jyväsadon sitoman hiilidioksidin suhde. (Laurinen J, 2010.)

Tällä hetkellä ympäristötuesta on ilmaan kohdistuvien päästöjen vähentävinä toimenpiteinä erityistuki turvepeltojen pitkäaikaisesta viljelystä ja lietelannan peltoon sijoittaminen, sekä kaikki pitkäaikaiset nurmitoimenpiteet. Näistä toimenpiteistä on tietenkin muutakin hyötyä kuten eroosion ja ravinnepäästöjen väheneminen.

9.2 Vesitalouden ja eroosion hallinta

Tutkittavan aineiston perusteella viljelijät ovat hyvin motivoituneita olemaan mukana vesiensuojelussa ja kokevat sen tärkeäksi. Kun on kyse maatalouden vesiensuojelusta, viljelijät kokevat, että heitä syytellään, koska yleinen vesiensuojelu jää vähemmälle keskustelulle. Asiallinen keskustelu koetaan kuitenkin tärkeäksi ja enemmän vuorovaikutusta vesiensuojelusta pitäisi olla eri tahojen kanssa esim. vesienhoito - ohjelmia laadittaessa.

9.2.1 Ympäristötuen vaikutus vesitalouteen ja eroosion hallintaan

Tärkeinä ympäristötukihyötyinä viljelijät kokivat järvien puhtauden. Ympäristövaikutusta pidettiin tärkeänä erityisesti kaupunkien ja harvaanasutun maaseudun maataloilla. Eniten epäluottamusta herätti vesistökuormituksen arviointitapa. Reaaliaikaista valumamittausta pidettiin oikeana tapana saada tietoa ravinnekuormituksen lähteistä.

Ympäristötuen toimenpiteistä talviaikainen kasvipeitteisyys, peltojen kevennetyt muokkaus, kosteikot ja suojavyöhykkeet sekä lannoitusrajoitukset ja lannan levitystavat torjuvat eroosiota sekä hidastavat ravinteiden huuhtoutumista. Liuenutta fosforia kulkeutuu eniten nurmilta ja laitumilta, mutta savimailla sitoutuneen fosforin osuus valumavesistä on suurempi. Fosforin käyttökelpoisuus vesieliöille rannikkovesien hapettomissa sedimenteissä voi olla jopa 60 %. Kevennetyssä muokkauksessa liuenneen fosforin huuhtoutuminen saattaa kasvaa. (Maatalouden ympäristötuen vaikuttavuuden seurantatutkimus 2010, 22.)

Helppoliukoisen fosforin pitoisuudet ovat tämän ja edellisen ohjelmakauden aikana nousseet Saaristomeren valuma-alueella 1 % ja laskenut Perämeren valuma-alueella jopa 16 %. Matalimmat ja hieman laskeneet arvot ovat Suomenlahden ja Vuoksen valuma-alueilla. Helppoliukoisen fosforin pitoisuuden muutoksiin vaikuttaa positiivisesti erikoiskasviala sekä kotieläinten lannan levitys ja negatiivisesti kesantojen, viljojen ja öljykasvien ala. Kiintoainekulkeumalla sen sijaan on havaittu laskua ympäristötukikausien aikana. Ympäristötuen sallitaan tällä hetkellä erikoiskasveille viljavuusluokassa tyydyttävä ja hyvä 3 - 4 kertaa suuremmat fosforilisäykset kuin sadon mukana maasta poistuu. (Maatalouden ympäristötuen vaikuttavuuden seurantatutkimus 2010, 23 – 26.)

EU:n vesipolitiikan puitedirektiivin mukaisesti on Suomen ja koko Euroopan sekä ulko- että sisävesien kunto saatava hyvään tilaan vuoteen 2015 mennessä. Valuma-alueen ominaisuudet määrittelevät minkälaisia yksittäisiä toimenpiteitä kohdealueella voidaan toteuttaa. Valuma-alueiden kuormitukset riippuvat maatalousmaan osuudesta ja siellä toteutettavista toimenpiteistä, joka taas riippuu vesistökuormituksen vähentämistarpeesta. (Maatalouden vesistökuormituksen hallinta, 69.)

Kasvukauden ulkopuolista kuormitusta tulisi rajoittaa riittävällä kasvipeitteisyydellä: kaltevimmillä lohkoilla olisi hyvä siirtyä syyskynnöstä kasvipeitteisyyttä tukeviin toimiin (suojavyöhykkeet). Tämä estää kiintoainekulkeumaa, kuten kosteikotkin. Kosteikon puhdistusprosessille jää sitä enemmän aikaa mitä suurempi kosteikko on valuma-alueeseen verrattuna. Myös liuenneita ravinteita pidättyy kosteikkoon. (Maatalouden vesistökuormituksen hallinta, 71 - 110.)

Muokkausikäytäntöjen vaihtelu on merkittävä tekijä kuormitusvaihteluihin. Pienten valuma-alueiden mittausten menetelmät ovat tällä hetkellä konkreettisin tapa mitata kuormittavuutta. Vesinäytteiden ottaminen ei palvele, koska kuormituspiikit ovat yleensä hetkellisiä. Malleihin perustuvissa kuormitusarvioinneissa on tärkeällä sijalla fosfori – lukujen saaminen koko maan tasolta tarkemmin sekä viljely- ja muokkausikänteet ja pinta-ali tiedot. Mallien kehitystyötä on edelleen systemaattisesti jatkettava, jotta saadaan riittävästi vertailupohjaa ja mallien käyttöönotto olisi tulevaisuudessa laajemmassa mittakaavassa mahdollista. (Maatalouden vesistökuormituksen hallinta, 124 - 127.)

”Ympäristövaikutusten näkyminen valuma-alueiden purkupisteissä edellyttäisi tehokkaasti kohdennettuja tai vaihtoehtoisesti hyvin laaja-alaisia toimenpiteitä” todetaan ympäristötuen vaikuttavuudesta Maatalouden vesistökuormituksen hallinta – raportissa. (Maatalouden vesistökuormituksen hallinta, 130.)

9.2.2 Toimenpide-ehdotukset

Tutkitun aineiston perusteella keskeisimpiä vesiensuojelun ongelmia ovat tulvat ja sateet, eroosio, ojitus, märkyys ja tilan sijainti pohjavesialueella. Vesitalouden ja eroosion hallintaan vaikuttavia toimenpiteitä viljelijöiden näkökulmasta ovat leveämmät suojakaistat ja heinän pitkäaikainen viljely sekä suorakylvö. Myös suojavyöhykkeitä ja turvemaille perustettavia

laskeutusaltaita sekä muutenkin ojituksen järkevöittämistä ja kasvipeitteisyyttä pidettiin hyvinä vaihtoehtoina. Toisaalta suojakaistoja pidetään myös rikkaruohopankkeina, joita olisi pystyttävä torjumaan. Rantojen niittoon ja rantakaistojen köyhdyttämiseen löytyy myös motivaatiota, mutta niittojätteen loppusijoituspaikka mietityttää.

Uusia ehdotuksia ovat mm., että suojakaistoilla olisi sallittava laidunnus ja että suojavyöhykkeitä olisi mahdollista käyttää myös muuhun tarkoitukseen esim. hevosten valmentamiseen. Nykyisten lohkojen jakaminen katsottiin työlääksi ja sen voisi hoitaa lehtivihreämittauksilla, tämä toive kohdistuu erityisesti suojavyöhykkeisiin.

Tiloille, jotka huomioivat vesiensuojelun, toivottiin palkitsemista tuissa ja että hyvät käytänteet leviäisivät myös laajalle julkisuuteen. Erityistä huomiota on saanut jatkuvatoimisten mittareiden saaminen viljelijöiden käyttöön, josta voisi seurata ravinnevalumia. Myös erilaisten laskentatyökalujen hyödyntämistä on toivottu.

Kasvipeitteisyysvaatimukseksi on ehdotettu 15 % tilan pelloista, joka voisi koostua kaikenlaisesta kasvipeitteisyydestä; pellon kulmiin jätettävistä leveistä pientareista, vaikeasti viljeltävien pellonreunojen nurmialoista sekä nykyisistä käytössä olevista toimenpidemahdollisuuksista. Eräs kasvipeitteisyysniksi voisi olla syysrypsin tai – rapsin tukeminen kasvipeitteisyysmuotona, mikä ei tällä hetkellä ole mahdollista. Myös valta- ja reunaojien varsille sekä peruslohkojen rajoille on toivottu jätettäväksi vähintään 2 metriä leveä piennar. Vesistöihin rajoittuvien peltojen reunoille sekä talousvesikaivojen ympärille olisi jätettävä vähintään 4 metrin levyinen piennar.

Tukiehdotuksina on vaikeille lohkoille perustettava monivuotinen ympäristönurmi sekä suojavyöhykenurmi eroosion estämiseen ja ravinteiden sitomiseen. Samoin nurmen kyntämättä uusiminen on tuotu uutena toimenpiteenä esille. Lisätiedon tarve on ilmeinen päätöksenteon tueksi ja ympäristön tilaa aidosti parantavien toimenpiteiden löytämiseksi. Mahdollinen ympäristökäsikirja tulisi kohdentaa alueellisesti nykyisten vesienhoitosuunnitelmien ja niissä esitettyjen tavoitteiden pohjalta.

9.3 Luonnon monimuotoisuus

9.3.1 Luonnon monimuotoisuuden merkitys

Tutkimusaineiston perusteella luonnon monimuotoisuutta halutaan edistää perustamalla pienimuotoisia kosteikkoja, joista olisi hyötyä sekä vesiensuojelulle että luonnon monimuotoisuudelle. Tuki haluttaisiin yhtenäistää soveltuvaksi myös metsätalouden puolelle. Luonnonhoitopeltoja on ehdotettu hoidettavaksi metsästysseurojen toimesta. Perinnebiotoopit ovat uhanalaisin luontotyypimme, jota ei kuitenkaan voida suojella pelkästään rauhoituspäätöksin, vaan niiden suojeleminen vaatii eläin- ja ihmistyötä. Maiseman monimuotoisuuskohteiden säilyttämisen tilalla näkivät tärkeäksi yleisimmin kaupunkien läheisen maaseudun viljelijät.

Komission marraskuisessa tiedonannossa vuonna 2010 todettiin EU:n yhteisen maatalouspolitiikan haasteisiin kuuluvan luonnonvarojen (vesi, ilma, biologinen monimuotoisuus ja maaperä) kestävää hoitoa. Tämä on todettu myös EU 2020 -strategiassa, missä teema kestävä kasvu edellyttää biologisen luonnon monimuotoisuuden katoamisen torjumista. (Komission tiedonanto Euroopan parlamentille, Neuvostolle, Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle ja alueiden komitealle, 6 - 7.)

Luontoarvoiltaan merkittävien maatalousalueiden (HNV = High Nature Value farmland) määrittely, seuranta ja säännöllinen raportointi komissioon on yksi nykyisen ohjelmakauden seurantaindikaattoreista. HNV – maatalousmaat on määritetty kansallisesti, komission ohjeistuksen mukaan. Alueet painottuvat Ahvenanmaalle, lounaissaaristoon, Oulun seudulle sekä Etelä- ja Pohjois-Savon karjanhoitoalueille. Kartoituksessa on selvitetty myös emolehmätilojen kannattavuutta luontoarvojen tuottamiseen esim. perinnebiotoopeilla ja todettu, että tuki ei tällä hetkellä kata laidunnuskustannuksia. Eikä perinnebiotooppituet korotettuina tuo helpotusta emolehmätilojen taloustilanteeseen. Samalla on pohdittu lammastilojen mahdollisuutta perinnebiotooppien laiduntamisessa, koska lampaiden ylläpitokustannukset ovat pienemmät. Kesannoinnin on todettu olevan riskiä karttavalle viljelijälle vartenotettava vaihtoehto. (Luonnon arvoiltaan arvokkaat maatalousalueet Suomessa - määrittely, seuranta ja hoidon taloudelliset edellytykset, 4, 64.)

Maatalouden ravinnekuormitus ja sen tehokkaat vähentämistoimenpiteet – loppuraportin mukaan luonnon monimuotoisuuteen liittyen tulee kehittää kannustimia, jotka lisäävät uutta liiketoimintaa alkutuotannon rinnalle. Näitä ovat esim. laskeutusaltaiden ja kosteikkojen hyödyntäminen metsästysmatkailussa ja kalastuksessa, maisema-arvojen säilyttäminen ja perinnebiotooppien hoitaminen, biokaasun tuotanto ja ravinteiden kierrätyksen tuotteistaminen. (Maatalouden ravinnekuormitus ja sen tehokkaat vähentämistoimenpiteet 2008.)

”Luonnonhoitopelloilla on selkeä luonnon monimuotoisuutta edistävä vaikutus ympäristötuen perustoimenpiteistä pientareita ja suojakaistoja väheksymättä, mutta nämä eivät yksistään riitä, jos tilalla ei ole muita luonnon monimuotoisuutta edistäviä toimia.” (MYTVAS3väliraportti.2010 s.141.) Luonnonhoitopelloista kasvillisuudeltaan rikkaimpia ovat niittypellot, mutta kaikki luonnonhoitopeltotyypit palvelevat omalta osaltaan eri eliölajeja. Monimuotoisuutta voidaan edesauttaa perustamalla luonnonhoitopelto viljavuudeltaan heikolle lohkolle. Tämä tukimuoto edistää paremmin monimuotoisuutta kuin kesantovelvoite, mutta tällä hetkellä monimuotoisuusarvoa vähentää tavanomaisella nurmiseoksella kylvetyt pellot. Ne eivät myöskään ole mukana viljelykierrossa, ilmeisesti koska niitä ei saa päättää kemiallisesti. (Herzon, Toivonen, Kankaanpää, & Swiderski, 2011.)

Maiseman yksipuolistuminen peltokuvioiden rationalisoinnin takia on uhka luonnon monimuotoisuudelle. Monimuotoisuusnäkökulmasta olisi järkevämpää perustaa pienempiä kosteikkoja suurten sijaan, vaikka ne eivät houkuttelekaan vesilinnustoja. Erilaiset kasvi- ja perhoslajit, sekä linnut hyötyvät pitkään samalla paikalla olleista suojavyöhykkeistä. Myös tarkoituksenmukaisesti perustettu viherkesanto tai luonnonhoitopelto on osoittautunut monelle lajille soveliaaksi elinympäristöksi. Nämä hyödyt näkyvät vasta muutaman vuoden kuluttua, joten luonnonhoitopelto kannattaakin perustaa vähintään viideksi vuodeksi. Niittykasveilla perustettavan luonnonhoitopellon tukitason pitäisi olla korkeampi kuin muilla seoksilla perustetun. Perhosten ja putkilokasvien on todettu vähentyneen tämän ohjelmakauden aikana, mutta linnusto on kuitenkin lisääntynyt. Varsinaisen peltoviljelyn ulkopuolella olevat alueet lisääisivät luonnon monimuotoisuutta ja vähentäisivät ravinnehuuhtoumia. (Maatalouden ympäristötuen vaikuttavuuden seurantatutkimus, 141 - 143.)

9.3.2 Toimenpide-ehdotukset

Luonnon monimuotoisuuden säilyttämiselle uusia muotoja haetaan yhdistyksistä, joista toivotaan maaseudulle maiseman ylläpitäjiä. Ihmisiä toivotaan pystyttävän palkkaamaan rantojen puhdistamiseen, pusikoiden raivaamiseen, vierasperäisten lajien hävittämiseen sekä tien ja pellon välisten alueiden hoitoon. Pohdintaa aiheuttavat myös arvokkaat ympäristötuen ulkopuolelle jäävät alueet, riistapeltoja esitetään koko kylän yhteishankkeiksi.

Tällä hetkellä ongelmaksi todetaan myös tukiehdossa oleva ikärajoite. Monet perinnebiotooppi- ja luonnon monimuotoisuusalueet putoavat hoidon piiristä pois, vaikka olisikin halua jatkaa hoitamista. Rahallinen kannuste on toivottavaa sekä ympäristötuen maksu olisi tarpeen ohjata hoitotoimenpiteitä tekeväälle urakoitsijalle, maisemanhoitoyrittäjälle.

Uusia erityistukiehdotuksia on rannikkoalueiden niitto, jota voisi toteuttaa tarjouskilpailumallin mukaisesti. Laidunnustuki mahdollistaisi sopimusalueen hoidon laiduntamalla. Kosteikkojen, elinympäristöjen, maiseman ja perinnebiotooppien hoidon erityistuki sekä pienialaisten kosteikkojen tuki samoin kosteikkoinvestointi, joka vastannee nykyistä ei-tuotannollista tukea, edistäisivät myös luonnon monimuotoisuutta. Kosteikkojen alle jäävä pelto-osuus pitäisi saada korvausjärjestelmän piiriin ja vesiensuojelullisista mitoitusehdoista tulee luopua. Tässä toivotaan myös mahdolliseksi kosteikon alle jäävän peltoalan tilatukioikeuden siirtoa. Kasvinsuojelusuunnitelma mahdollistaisi tulevaisuudessa täsmäkasvinsuojelun.

9.4 Maan kasvukunto

9.4.1 Maan rakenteen merkitys

Hyvän sadon tuottamiseen tarvitaan hyvässä kunnossa olevaa maaperää. Ojituksen toimimattomuus näkyy pellolla hitaana ja epätasaisena kuivumisena, mikä lisää maaperän tiivistymistä.

Kalkitus parantaa kasvien ravinteiden saatavuutta ja lisää maaperän biologista aktiivisuutta ja maan rakennetta. Peltojen sadontuottokyvyn tunteminen ja parantaminen on ensiarvoisen

tärkeää ravinnehuuhtoumien ennaltaehkäisyssä. Maahan imeytynyt vesi kulkeutuu pois pelloilta pintakerrosvaluntana, salaojia pitkin tai pohjavesien kautta. Pintavaluntaa muodostuu luonnollisesti eniten kaltevilla pelloilla. Yksipuolinen viljely, nurmien ja syväjuuristen kasvien vähäisyys viljelykierrossa ovat haitallisia maan rakenteelle. Maan tiivistyminen onkin viljelijöiden huolenaiheena, etenkin jos tilalla käytetään raskaita koneita. Viljelijät ovat myös kiinnostuneita seuraamaan maan rakennetta ja pitävät viljelykiertoa, muokkauskäytäntöjä, määrällä pellolla työskentelyä sekä pellon kuivatustilaa eniten maan rakenteeseen vaikuttavina tekijöinä. Suurimpana haasteena he kokivat oman tilan ojituksen kunnon ja hoidon. Maanvuokralain ja tukipolitiikan vuoksi vuokrasuhteet ovat lyhyitä, mikä ei myöskään kannusta perusparannusten tekemiseen.

Maan rakennetta huonontavat toimimaton ojitus, eloperäisen aineksen puute, voimakas muokkaus ja hiertäminen, tiivistäminen, joka rikkoo ja katkoo makrohuokosia sekä alhainen pH huonontamalla kasvien kasvua. Kalkitus parantaa mikrobiston elinoloja ja stabiloi savimaan mururakennetta. Peltotoimenpiteillä voidaan vaikuttaa peltomaan kestävyYTEEN esim. vähentämällä muokkausta ja muuta peltoliikennettä, lisäämällä viljelykiertoa ja kasvipeitteisyyttä. Pohjamaata on mahdollista kuohkeuttaa mekaanisesti. Tärkeää on maan laadun omatoiminen havainnoiminen esim. Peltomaan laatutestin avulla. (Alakukku L.2011.)

Uudellamaalla RaHa -hankkeessa testattiin viherlannoitusnurmen vaikutusta yksipuoleisessa viljelyssä olleisiin lohkoihin. Viherlannoitusnurmiseos perustuu syväjuurisiin kasveihin, jotka kuohkeuttavat maata ja ottavat ravinteita syvemmltä maaperästä. Ravinteet ovat seuraavana kasvukautena uusien kasvien käytössä. Viherlannoituksen ja aluskasvien käytössä maan rakenteessa tulokset näkyvät hitaasti, eikä rakennetta saada kuntoon yhdessä vuodessa. (Harmaja 2010, 6.)

Helsingin yliopistolla meneillään olevan Agrihiili - hankkeen yhteydessä on todettu, että sateettomana kesänä biohiililohko tuotti viljavammalla lohkon osalla 40 % paremman sadon ja huonommalla lohkon osalla jopa 70 % paremman sadon pidättäen maaperän kosteutta muokkauskerroksessa. Biohiili kestää 10 -100 kertaa paremmin mikrobien hajotusta kuin normaali orgaaninen aines. Se tarjoaa huokoisen kasvualusta mikrobeille, pidättää vettä ja ravinteita, vähentäen vesiliukoisten ravinteiden huuhtoutumista ja pienentäen lannoitustarvetta. (Hovi 2010, 3.)

Oman lisänsä ojituksen ongelmiin tuovat happamat sulfaattimaat, joita Suomessa on rannikkoseuduilla, mutta erityisen paljon Varsinais-Suomessa ja Pohjanmaalla. Happamia sulfaattimaita on viljelyksessä 100 000 – 200 000 ha. Kuivatuksen aiheuttama happamuus – ja metallikuormitus on heikentänyt vesiekosysteemien tilaa rannikkoalueilla ja joissa. Tulevaisuudessa ilmastonmuutoksen mukana tulevat ääriolosuhteet edelleen lisäävät ongelmaa. Aiemmin veden kyllästävät sulfidikerrokset ovat ajoittain joutuneet hapellisiin oloihin, jolloin ne alkavat tuottaa rikkihappoa. Vesien happamuus on suurimmillaan syys- ja kevätkuivauksen aikana, jolloin sade- ja sulamisvedet huuhtovat kuivan aikana syntyneen happamuuden vesistöihin. Erilaisia vaihtoehtoja happamuuden hallintaan on esitetty MMM:n julkaisussa Happamien sulfaattimaiden aiheuttamien haittojen vähentämisen suuntaviivat vuoteen 2020. (Happamien sulfaattimaiden aiheuttamien haittojen vähentämisen suuntaviivat vuoteen 2020.)

9.4.2 Toimenpide-ehdotukset

Viljelijät toivovat pellon vesitalouden ja maanrakenteen parantamiseen liittyvien teknologioiden edistämistä, kuten uusinta- ja täydennyssalaojitusta, kohdennettua mekaanista kuohkeutusta tarvittaessa sekä kestävien maan hoidon menetelmien kehittämistä edelleen. Hyvänä asiana pidettiin maan laadun ylläpitoa tukevien toimenpiteiden yhdysvaikutusta, esim. salaoituksen ja peruskuivatuksen tukemisen ja ympäristötuen toimenpiteiden keskinäisen vuorovaikutuksen lisäämistä. Maan kasvukunto ja siitä huolehtiminen tulisi ottaa tuettaviin toimenpiteisiin. Maan rakenteen parantamiseen olisi suunnattava uusi lisätoimenpide, joka voisi olla rakenteenkunnostuspelto.

9.5 Ravinteiden käyttö

9.5.1 Ravinteiden käytön suuntaviivat

EU:n 2020 strategian mukaisesti tulevan yhteisen maatalouspolitiikan tulee edistää hyvinvointia maatalousalalla ja maaseutuelinkeinoissa vihreän kasvun kautta siten, että ympäristön heikkeneminen estetään. Komission tiedonannon ”Yhteinen maatalouspolitiikka vuoteen 2020” tavoitteeseen 2 on sisällytetty luonnonvarojen kestävä hoito ja ilmastotoimet. Sen mukaan mm.

turvataan ympäristöön liittyvien julkishyödykkeiden kasvava tarjonta, edistetään vihreää kasvua innovoinnilla ja jatketaan ilmastonmuutokseen liittyviä lievennys- ja mukautustoimia. (Komission tiedonanto Euroopan parlamentille, Neuvostolle, Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle ja alueiden komitealle, 6 - 8.)

Perustoimenpiteiden pitää tulevaisuudessa olla mahdollisimman tehokkaita, jotta vesiensuojelu pystytään ottamaan mahdollisimman kattavasti huomioon. Samoin tarvitaan alueellisesti kohdennettuja toimia lannan käsittelystä aiheutuvien typpi-, fosfori- ja ammoniakkipäästöjen vähentämiseksi. Vesiensuojelullisesti tehokkaiden toimenpiteiden tulee olla kattavia ja vaikutuksiltaan hyviä. Niistä saatava korvaus tulee olla oikein mitoitettu. (Tulevaisuuskatsaus vuoteen 2020, 19 - 20.)

Jussi Lankoski ja Markku Ollikainen esittävät artikkelissaan (HS.10.6.2011), että maatalouden ympäristötuki on ollut tehoton. He perustelevat asiaansa laskelmalla, jonka mukaan maatalouden typpipäästöt Itämereen kasvoivat vuosina 1995 – 2007 14 % ja fosforikuorma laski vain aavistuksen. Typen kuormituksen lisäys johtuu heidän mukaansa paljon typpilannoitetta vaativien kasvien viljelyn lisääntymisestä sekä typpilannoituksen tarkentamisesta, joka mahdollistaa lannoitusmäärät yli sallitun rajan. Tutkijoiden mukaan jatkossa toimet tulisi kohdentaa lohko-kohtaisen huuhtoumaherkkyiden mukaan, myös tukea tulisi maksaa todellisten kulujen mukaan.

Maatalouden ympäristötuen vaikuttavuuden seurantatutkimuksen väliraportin 2010 mukaan maatalouden ravinnekuormituspotentiaali on vähentynyt keinolannoitteiden käytön alenemisesta johtuen. Seuraavalle tukikaudelle on harkittava erikoiskasvien fosforilannoitustasojen tiukentamista, tämä saattaisi jatkossa vaikuttaa Saaristomeren fosforikuormituksen vähenemiseen. Typpikuormitus on kasvanut mallinnuksessa mukana olevilla jokivaluma – alueilla. Typpikuormituksen kasvua on aiheuttanut kotieläintuotannon keskittyminen, peltoalan paikallinen kasvu, lannan pintalevityksen lisääntyminen sekä kotieläinten ruokinnan muuttuminen typpipitoisemmaksi. Fosforikuormitusta voitaisiin pienentää kehittämällä lietelannan sijoittamista peltoon ja nostaa sen tukitaso vastaamaan kustannuksia. (Maatalouden ympäristötuen vaikuttavuuden seurantatutkimus, 138 - 139.)

Vesien suojeleminen valtaosa tulisi kohdentaa maantieteellisesti ja tilatasolla kuormittaville lohkoille. Myös kohdennettujen erityistukien osuuden tulee kasvaa. Oikea lannoituksen taso, ravinnetaseiden hyödyntäminen tarpeita vastaavaksi sekä lannan ravinteiden täysimääräinen huomioiminen teknisien ratkaisuiden avulla ovat ensisijaisen tärkeitä tulevaisuudessa. (Itämeren haasteet ja Itämeripolitiikka, 2009.)

Ravinnetase kertoo annettujen ravinteiden hyötysuhteesta verrattuna saatuun satoon. Fosfori- ja typpitaseet ovat laskeneet ajanjaksolla 1990 - 2006. Karjanlannan ravinteiden hidas vapautuminen on sen tehokkaassa ravinnekäytössä levitysajankohtaan ja lohkojen sijaintiin liittyvä ongelma. Tällöin saatetaan käyttää myös väkilannoitteita, vaikka karjanlannasta olisi teoreettisesti mahdollisuus saada riittävästi ravinteita. Ylijäämäfosforin haitta on suurempi alueilla, missä on jo paljon fosforia maassa. Kuntatason fosforitietoja on saatavana viljavuusanalyseistä. (Maatalouden ympäristötuen vaikuttavuuden seurantatutkimus 2010,30 - 38.)

Maatalouden ravinnekuormitus ja sen tehokkaat vähentämistoimenpiteet -loppuraportissa painotetaan myös tuen kohdentamista herkille alueille, tehokas tilälähtöinen ravinnekuormituksen aktiivinen vähentäminen sekä tutkimus- ja teknologiakehityksen avulla uusien ratkaisumallien kehittäminen. (Maatalouden ravinnekuormitus ja sen tehokkaat vähentämistoimenpiteet 2008,10.)

Maataloudessa ravinteiden korkea hyväksikäyttöaste on mahdollista saavuttaa maan hyvällä kasvukunnolla. Fosforin hintakehitys kannustaa tarkempaan käyttöön ja kierrätykseen. Typpilannoitteiden valmistuksen suuri energiankulutus ohjaa samaan suuntaan. Ravinteiden talteenotosta ja prosessoinnin teknologisista ratkaisuista tarvitaan tutkimusta, jotta voidaan tehostaa lannan kestävästä käyttöä. Ravinteiden kierrätyksestä tulisi edistää tukimekanismein. Tämä tarkoittaa uutta teknologiaa, lannan, jätteiden ja sivutuotteiden käsittelylaitosten käyttöönoton taloudellista tukea. (Suomesta ravinteiden kierrätyksen mallimaa, 2011)

Ruotsissa Greppa Näringen – hankkeiden ansiosta on saatu merkittäviä parannuksia ravinteiden käyttöön vuosien 2001 – 2009 aikana. Vuoden 2000 jälkeen yli 60 % hankkeeseen osallistuneista viljelijöistä ottaa huomioon typpilannoitteen suoran ja pitkäaikaisen vaikutuksen huomioon kuin aikaisemmin. 56 % viljelijöistä oli vähentänyt lietalannan levitystä pelloilleen. 56 % oli tehnyt kosteikon, kun vastaava luku oli ennen vuotta 2000 8 %. Fosforikuormituksen pienenemiseen

liittyvä toimintatapa oli esim. vähentynyt teollisen fosforin käyttö nykyisellä vuosituhannella. Myös peltoimenpiteisiin oli kiinnitetty aiempaa enemmän huomiota siirtymällä kevätkyntöön tai kyntämällä poikittaisesti rinteiden suuntaan. Eläinten valkuais- ja kivennäisruokintaan oli kiinnitetty huomiota. Hankkeessa lasketaan myös hiilijalanjälkeä. (Greppa Näring. 2010.)

Huolellisella ja tarpeenmukaisella ravinteiden käytöllä varmistetaan kasvien hyvä kasvu ja optimoidaan ravinteiden käyttö.

9.5.2 Tuen vaikutus

Viljelijät arvioivat ympäristötuen vaikuttavan maatalouden kasvihuonepäästöjen ja hajuhaittojen vähentämiseen. He pitävät ravinnehuuhtoumien syntyyn vaikuttavia tekijöitä mielenkiintoisina seurattavina esim. maan rakenne, peltojen ravinnevarat, lohko-kohtainen sato ja veden laatu. Jos viljelijöiden pellot olivat tasaisia ja vesistöt olivat kaukana, he eivät pitäneet peltojaan huuhtoutumisherkkinä. Pientareilla ja suojakaistoilla sekä talvisella kasvipeitteisyydellä että satotasonmukaisella lannoittamisella koettiin olevan huuhtoutumista vähentävä vaikutus. Lannan tarkentunut käyttö oli tullut mahdolliseksi juuri lisääntyneen yhteistyön ja urakointipalvelujen käytön ansiosta.

9.5.3 Toimenpide-ehdotukset

Ravinnekuormitukseen haluttaisiin vaikuttaa köyhdyttämällä ja niittämällä rantalohkoja. Nykyistä lannoittamista tulisi uudelleen miettiä ja lannoittamatta jättämistä tulisi seurata lehtivihreämittauksin. Rärkeimmät tapaukset rannoilta olisi saatava kuriin.

Lannankäytölle erilaisia toimenpide-ehdotuksia olisivat mm. lietelannan sijoittamisen tuki lyhyemmillekin vuokrasopimuksille sekä lannan vastaanottosopimusten ottaminen takaisin tukeen mukaan. Lantaa olisi mahdollista saada levittää myös arveluttavan korkean fosforitason omaaville pelloille, jos fosforitasetta laskettaisiin - 5 kg. Toisaalta lanta tulisi levittää vain pelloille, joilla on tarvetta fosforilannoitukselle. Fosforin pintalannoitusta tulisi välttää ja nurmen viljelyssä sijoittaminen mahdollistaa. Lannankäytön tehostaminen ja tehokkaampi hyväksikäyttö eri tuotantosuuntia edustavilla maatiloilla veisi lähemmäs ravinteiden suljettua kiertoa ja vähentäisi

ostolannoitteiden tarvetta myös kasvinviljelytiloilla. Nykyisten toimenpiteiden lisäksi ravinnetaseet ja kerääjäkasveista saatava isompi tuki talven yli oleville kasveille olisi toivottavaa.

Lannan levitys- ja sijoituslaitteiden kehitystä ja käyttöönoton edistämistä tulee tukea niin, että keskivertotilojen saatavilla olisi enemmän vaihtoehtoja lannan käsittelylle. Esimerkkejä tästä ovat letkun kautta levittäminen pumppaamalla (pumppu+letku+multain) ja fraktiointi niin, että lanta sakkautetaan kemiallisesti kahteen jakeeseen: fosforipitoiseen ja fosforiniukkaan. Kuljetuskustannusten vähentämiseksi veden poistamista lannasta pidetään tärkeänä. Lannan käsittelyä tulee tukea (separointi, mädätys biokaasulaitoksessa) investointi- ja ympäristötukien avulla ja energiantuotantoa syöttötariffien avulla.

Lisäksi vielä haluttaisiin, että olisi toivottavaa tutkia lisää lannan ravinteiden liukoisuutta syysmuokkausta kevennettäessä ja suorakylvössä, ruokinnan avulla vähentyvää kuormitusta sekä lannan polton mahdollisuuksia hevostaloudessa ja yhteistyötä kasvinviljelytilojen kanssa.

9.6 Ympäristötukijärjestelmän kehittäminen ja hallinto

9.6.1 Järjestelmän pitkäjänteisyys

Tutkimuksen materiaalin mukaan ympäristötukijärjestelmä koetaan monimutkaiseksi, mutta vielä suurempana ongelmana koetaan jatkuvuuden puute, kun investointeja ja suunnitelmia pitäisi tehdä yli 10 vuotta eteenpäin ja nyt tukiehdot muuttuvat joka vuosi ja ovat tulkinnanvaraisia. Jokin erityistukisopimus saattaa estää jonkin toisen erityistukisopimuksen tekemisen. Myös viljelijöiden ikääntymistä pidettiin esteenä sopimuksen teolle. Järjestelmän pitäisi olla tavoitteellinen ja selkeä ja hyväksi havaittuja erityistukia tulisi edelleen kehittää. Erityistuissa koetaan korvauksen olevan liian pieni työn määrään nähden, toisaalta koetaan järjestelmän tukevan elinkeinon säilymistä ja korvauksen toimivan hyvänä kannustimena. Järjestelmä on myös kannustanut viljelijöitä nykyisin itsestään selvinä ja hyvinä pidettäviin käytäntöihin, mutta järjestelmän tulee kannustaa myös saavutetun hyvän ympäristön ylläpitoon.

9.6.2 Järjestelmän byrokraattisuus

Byrokratian suuri määrä on selvää kaikkien osapuolien mielestä, joten se pääsi vahvalla kannatuksella myös näihin mielipiteisiin. Ympäristötuen erityistuet kiinnostavat, mutta liika byrokratia kauhistuttaa. Paperibyrokraatia haluttaisiin pienemmäksi ja koko järjestelmä yksinkertaisemmaksi hakuvaiheesta lähtien. Enemmän toivottiin maalaisjärkeä ja joustavuutta niin, että toimenpiteitä voisi vaihtaa tai lisätä kesken kauden sekä tukiehdosta tulisi tehdä selkeämpiä. Päätöspohjat on kuvattu puuduttaviksi ja kapulakielisiksi. Kritiikkiä tuli myös myöhemmin sopimukseen liitettävien alojen käsittelystä erillisinä peltolohkoina. Uudesta tuesta halutaan joustavampirakenteinen, mutta toisaalta vanhaa malliakin on pidetty hyvänä. Tulevien toimenpiteiden pitäisi olla selkeitä ja helposti mitattavissa. Mitä vaikeampia ne on toteuttaa, sitä helpommin niitä kierretään. Erityisympäristötukijärjestelmää toivottiin yksinkertaistettavan siirtämällä osa erityistuista lisätoimenpiteiksi.

Viljelijät eivät koe ympäristöohjausjärjestelmiä suunnittelevien ja toimeenpanevien asiantuntijoiden ja viranomaisten olevan riittävän lähellä viljelijän arkea. Viljelijät ja ympäristöviranomaiset vaikuttavat puhuvan kumpikin omista lähtökohdistaan heikosti toisiaan kuunnellen. Tämän takia avointa vuoropuhelua tulisi lisätä. Viljelijät eivät myöskään saa välitettyä omaa käytännön kokemustaan ympäristöohjauksen työkalujen kehittämistyöhön tai niihin tulkintoihin, joilla ohjauksen toimeenpano käytännössä tehdään. Ympäristöohjauksen koetaan puuttuvan maanomistajan itsemäärämisoikeuteen ja sen vuoksi ohjaus saatetaan kokea lähtökohtaisesti uhkana eikä mahdollisuutena. Erityistukien hakuinnokkuuteen on vaikuttanut maatalous- ja ympäristöviranomaisten ja maaseutuneuvojen aktiivisuus tiedottamisessa ja neuvonnassa. Kotieläintalouteen kohdistettu tiukentunut ympäristöohjaus madaltanee lopettamiskynnystä.

9.6.3 Ympäristötuen kohdennettavuus

Kaavamaisten tukiehtojen noudattaminen on johtanut osassa yrityksiä siihen, ettei tuotantoa ole voitu järjestää talouden eikä ympäristön kannalta parhaalla mahdollisella tavalla ja maatalon kannattavuus ja kilpailukyky ovat heikentyneet. Monimutkaiset tukiehdot ovat saattaneet aiheuttaneet tuotannosta luopumisia. Viljelijöiden mielestä yritystoiminta vaatii pitkäjännitteisyyttä, mitä järjestelmä ei tällä hetkellä yrittäjien mielestä tarjoa. Toivotaan valuma-aluekohtaista

suunnittelua, kokonaisvaltaista lähestymistä, tehostettujen toimenpiteiden alueellista kohdentamista ja tilakohtaisia ratkaisuja. Halutaan myös vaikuttavuuden pullonkaulojen tunnistamista ja perus- ja lisätoimenpiteiden vaikuttavuuden kasvattamista.

Ympäristövaikutusten mittaamiseksi tulisi jatkuvatoimisten mittauslaitteistojen käyttöönottoa tehostaa sekä lisäksi kartoittaa tiloilla tila- ja lohkotason kuormitusriskit. Tiloilla on tarve yksinkertaisille luokittelu- ja arviointimenettelyille. Toimenpiteistä saatava hyöty kustannusten sijaan motivoisi viljelijää. Myös viljelijän omat ratkaisut lannan hyväksikäytössä tai rehun varastoinnissa motivoivat viljelijää. Ihmetellään myös kuinka paljon ympäristöpolitiikan nimissä voidaan vaatia viljelijöitä toteuttamaan investointeja ja muita kustannuksia tai tulonmenetyksiä aiheuttavia toimenpiteitä tietämättä kohdistuvatko ne todellisiin kuormituslähteisiin ja onko niillä ympäristön tilaa parantavia vaikutuksia. Erityistukilistaa pidetään toisaalta kuitenkin kattavana ja selkeänä kokonaisuutena.

Korvauksen kehitystä ehdotettiin progressiiviseksi siten, että paremmasta ympäristön suojelusta saataisiin parempi korvaus. Tämä tarkoittaa tukitoimenpiteiden hehtaarimäärällä määritettyjä ympäristösuojelutoimenpiteitä tai kohdennettuja toimenpiteitä riskilohkoille. Lisätoimenpiteistä haluttaisiin korvaukseksi pinta-alakohtainen tuki. Toisaalta riskiperusteisen tuen koettiin olevan epäreilu sellaisille tiloille, joilla ei ole mahdollisuutta saada paljon tukia. Myös tila- ja lohko-kohtaisuuden pelättiin lisäävän byrokratiaa ja siihen uppoavan entistä enemmän tukirahoja. Ympäristötukea tulisi kuitenkin maksaa tuotetuista ympäristöhyödyistä ja sen tulisi jatkossa kohdentua enemmän alueille, joilla toimenpiteistä on tutkimuksiin perustuen eniten hyötyä.

9.6.4 Toimenpide-ehdotukset

Väljä ja kattava ”ympäristönhoidon peruskorvaus” voisi toimia maataloustuotannon ympäristöystävällisyyden yleisenä ”laadunvarmistajana”. Tilakohtainen, pitkäaikaisiin sopimuksiin perustuva ”ympäristönhoidon erityiskorvaus” synnyttäisi merkittäviä tilakohtaisia ympäristö- ja tulovaikutuksia. Tämä mahdollistaisi ”ympäristötilojen” syntymisen ja loisi mahdollisuuksia myös ympäristöperusteiseen liiketoimintaan osalla maatiloista. Toimenpiteeksi ehdotettiin sellaista viljelyä, jossa ei käytetä kemiallisia lannoitteita, mutta se ei silti olisi luomu. Luomuakin halutaan edistää tukiohjelman toimenpitein. Tarjouskilpailua on toivottu ympäristötuen rinnalle. Yhdistyksille olisi hyvä saada tilatukea pysyvistä laitumista. Toivottiin tukialueittain olevia erilaisia

toimenpiteitä lisää, mm. elinympäristö lisätoimenpide, viljelykelvottomien alueiden hoito niin, että ne säilyvät avoimina. Petoaitojen ylläpitoon tai laumanvartijakoirien ylläpitoon olisi hyvä saada tukea. Teknologisten innovaatioiden kehittämiseen tukea, esim. täsmäviljelyyn. Kosteikon alle jäävälle peltoalalle olisi saatava tilatukioikeuden siirto. Sääntörikkomusten tapauksissa katsottiin, että lohko kohtaisen tuen leikkaaminen olisi järkevämpää kuin tilan kaikkien ja koko pinta-alan käsittävien. Nurmea hyödyntävien kotieläinten tasaisempaa maantieteellistä jakaantumista tulee edistää esim. investointituin, jolloin nurmien ja luonnonniittyjen hoito helpottuu. Ympäristötukeen tarvitaan kotieläinten, erityisesti sikojen ja siipikarjan, ruokinnan tarkentamiseen liittyvä toimenpide.

Vuokranantajia tulisi kannustaa pidempiin vuokra-aikoihin ja vuokralaisia tekemään perusparannuksia vuokramailaan. Koska vuokra ei ole korvattava kustannus, koettiin, että yhdistysten ei kannata maksaa vuokraa. Viljelijät toivovat, että vuokramaihin ja vuokrasopimuksiin liittyvät ongelmat on ratkaistava, koska valtaosa vuokrasopimuksista on tällä hetkellä lyhytkestoisia, eikä viljelijät halua vuokrata alueita läheltä kotiaan, vaikka alueet olisivat arvokkaita.

Uusien toimintatapojen omaksumiseen parhaiten motivoi varmuus ympäristön kannalta tehokkaista ja tilan käytäntöön sopivista toimenpiteistä ja ulkopuolinen kannustus niiden toteuttamiseen. Ylhäältä päin sanelu ja joustamattomuus koetaan negatiivisena. Ympäristöohjauksen aiheuttamien kustannusten huonot perustelut heikentävät myös motivaatiota. Käytännöllisinä motivaattoreina nousivat esiin sellaisten tuotantoteknisten ratkaisujen ja toimintamallien löytäminen, jotka ovat sekä kustannus- että ekotehokkaita. Varmaksi koettu tieto kuormituslähteistä ja toimenpiteiden oikeasta kohdentamisesta näyttäisivät lisäävän motivaatiota. Myönteiset talousvaikutukset lisäävät motivaatiota. Motivaatiota ympäristötekoihin lisäksi myös kokemus siitä, että tieto jo toteutuneista ympäristötoimenpiteistä ja niiden ympäristökuormaa vähentävästä vaikutuksesta menee perille ja asiasta saadaan positiivista palautetta.

9.7 Neuvonta

9.7.1 Neuvonnan merkitys

Tukien alaisista toimenpiteistä oli paljon epätietoisuutta. Tuista kaivattiin lisätietoa ja neuvontaa, jotta paremmin ymmärrettäisiin, mihin sitoudutaan. Yleissuunnittelua kaivataan laajemmilla alueilla kuin yhden tilan tasolla. Neuvonta ja koulutus koetaan tärkeämmäksi, joskus jopa tukea toimivammaksi. Tilakohtaisen neuvonnan merkitys maanviljelijän apuna pitäisi selvittää, käyttöön esim. viljelijöiden muodostamat neuvontarenkaat. Neuvonta tulisi olla kaikille kohdistettua, maksutonta ja kannustavaa, ja sitä voisi tilatasolla keskittää lannoitteiden ja kasvinsuojeluaineiden optimaaliseen käyttöön. Todettiin, että maatalouden ympäristönhoidon osallistavasta suunnittelusta ja koulutuksesta sekä eri tahoja yhdistävästä verkostomaisesta toimintatavasta on saatu hyviä kokemuksia. Lisäksi ehdotettiin, että ensimmäisellä rikekerralla panostettaisiin neuvontaan sanktioiden sijaan ja vasta toisella kerralla taloudellisiin sanktioihin. Tämä vähentäisi valvonnan ja sanktioiden tuomaa epävarmuutta.

9.7.2 Neuvonta muualla

Neuvonnan hyötyjä ovat uusien säädösten parempi noudattaminen, esim. uuden tuen käyttöönoton ohella, sillä saavutetaan ympäristöhyötyjä ja viljelijöiden kustannussäästöjä, sekä investointeja maataloustoimintaan. Vesipuitedirektiivissä annetut tiukat tavoitteet aiheuttavat EU – maille paineita. Suurin osa toimenpideohjelmissa luetelluista toimenpiteistä koskee lannoitteista peräisin olevan hajakuormituksen vähentämistä. (Berglund & Dworak 2010, 6.)

Asetuksessa (EY) N:o 73/2009 12 artiklassa säädetään maatalojen neuvontajärjestelmästä, joka kattaa kokonaisorganisaation sekä erilaiset yksityiset ja julkiset toimijat, jotka tarjoavat jäsenvaltioissa neuvontapalveluja viljelijöille. Asetuksen vaatimus koskee lähinnä täydentäviä ehtoja. Tällä hetkellä ajatellaan, että neuvonnan pitäisi olla enemmän vuorovaikutteista entisen teknologiansiirron (tutkijoilta neuvojen kautta viljelijöille) sijaan. Viron mallissa jokaisessa maakunnassa on neuvontakeskus, joka antaa samantasoista tietoa ja järjestävät maatalousneuvoille perus- ja täydennyskoulutusta. Itävallassa neuvontaa antavat yhdeksän maatalouskamaria, heillä on n. 600 neuvojaa. Neuvoja koulutetaan maatalous- ja

ympäristöpedagogiikan yliopistossa. Osavaltioiden hallitukset, oppilaitokset ja erilaiset järjestöt tarjoavat myös koulutusohjelmia. Englannissa tilaneuvonta koostuu kolmesta neuvontajärjestöstä. Tilaneuvontajärjestelmä neuvoo ja opastaa täydentävien ehtojen vaatimuksissa, ECSFDI -hanke, jonka tarkoituksena on vesipuitedirektiivin mukainen hajakuormituslähteiden aiheuttaman veden pilaantumisen vähentäminen sekä kampanja, joka tarjoaa neuvoja ja opastusta maatalousmaan säilyttämisestä ja ympäristöhyötyjen lisäämisestä. (Berglund & Dworak 2010, 4 - 16.)

Neuvontaa levitetään erilaisin keinoin. Esim. Tanskassa ja Englannissa neuvonnassa käytetään pitkälle kehitettyjä tietokonepohjaisia malleja, joita käytetään kasvintuotannon ravinteiden hallinnassa. Joissakin malleissa otetaan huomioon alueelliset/paikalliset olosuhteet, ja niillä voidaan laskea ravinnehäviötä ja ehdottaa oikeaa lannoitemäärää. (Berglund & Dworak 2010, 32 - 33.)

Yleissuunnittelut ovat Suomessa vesien suojelun ja luonnon monimuotoisuuden suunnittelutyötä, jonka tarkoituksena on kartoittaa valitulla maatalousalueella ympäristötuen erityistuin hoidettavia kohteita. Keskeisenä periaatteena on ympäristötuen hallinnollisen sujumuuden ja viljelijöiden, viranomaisten ja neuvojen välisen yhteistyön tehostaminen. Pirkanmaan ympäristökeskuksen teettämän viljelijäkyselyn mukaan yleissuunnittelu on edistänyt eri toimijoiden välistä vuorovaikutusta kautta linjan ja voi toimia oppimisprosessina sekä ympäristö – että maataloussektorille ja osoittaa yhteistyön, keskustelun ja neuvonnan tärkeyden. (Koivuranta 2009, 98.)

9.8 Maaseutu ja kuluttajat

Kun tuki ylläpitää laaja-alaisesti ympäristön kannalta järkeviä viljelymenetelmiä ja turvaa hoidetun viljelymaisan säilymistä, sillä koetaan olevan selvä yhteys maaseudun kilpailukykyyn asuin- ja virkistyspaikkana. Vaikutukset korostuvat parempana palvelutarjontana asuinmaaseudulla kaupunkien lähellä ja harvaan asutulla maaseudulla, missä tilan viljelmien virkistyskäyttö ja –arvo nähtiin myös tärkeiksi. Alueen ominaispiirteitä ja kulttuuriperintöä vastaavan maankäyttötavan ja viljelykäytäntöjen säilyttämisen tilalla näkivät tärkeäksi yleisimmin kaupunkien ja kaupunkien läheisen maaseudun viljelijät. Tuen maataloille kohdistuvien tulovaikutusten (kannustin) myötä sen jatkuvuutta ja maaseudun asutusta edistävät vaikutukset ovat kanavoituneet suhteellisesti voimakkaimmin nautakarjatalouden kautta harvaan asutulle maaseudulle. Erityistukien

ympäristövaikutusten nähtiin edistäneen sekä maaseudun kilpailukykyä asuinympäristönä että joissakin tapauksissa edistäneet yksittäisten yritysten liiketoimintaa (esim. matkailu). Tuen yritysکوhtaisuutta ja valinnaisuutta lisäämällä se voisi paremmin tukea sekä ympäristö- että liiketoimintatavoitteiden täyttymistä, mikä vasta lopulta varmistaisi tuen kestävän vaikutuksen maaseudun elinvoimaisuuteen. Viljelijöillä on halu maatalouden imagon muuttumiseen positiiviseen suuntaan, joka voisi edesauttaa mm. maatilamatkailua. Hankkeisiin lähdetään mukaan myös verkostoitumismielessä.

Yhteistyömahdollisuuksia ja vuoropuhelua olisi hyvä kehittää viljelijöiden ja muiden asukkaiden kanssa. Se koetaan voimavaraksi. Osakaskunnille ja yhdistyksille voisi maksaa vesientarkailusta ja rantapajukon raivauksesta, nämä voisi liittää yhdistysten tukeen. Rantojen niitto ja niittojätteen keruu kiinnostaa myös mökkiläisiä, maiseman hoito myös muita asukkaita. Vastaavasti kotieläintilojen tulisi tehdä yhteistyötä kasvinviljelytilojen kanssa, jotta lannan ravinteet saataisiin parhaiten hyödynnetyksi. Ympäristöhyötyjä on saavutettu yhteistyön kehittämällä ja urakointipalvelujen käytöllä (rehunkorjuu ja lannanlevitys). Ongelmia koetaan olevan yhteisrahoituksessa; viljelijä vuokraa mieluummin toiselle viljelijälle kuin yhdistykselle.

Luonnonmukaisen tuotannon tuella on ollut merkittävä vaikutus siihen, että kuluttajille on ollut tarjolla kotimaisia luomutuotteita ja näin ollen sillä on ollut myös vaihtoehtoja monipuolistava vaikutus. Ympäristötuelle ei ole kuitenkaan asetettu ohjelma-asiakirjassa yksiselitteisiä sosioekonomisia tavoitteita viljelyn jatkuvuuteen ja elintarvikkeiden laatuun liittyvien viittausten lisäksi. Viljelijöiden mielestä ekologisesti tuotetusta elintarvikkeesta olisi saatava parempi hinta, myös viljelijän syöllistämistä olisi luovuttava ja lisättävä kannustusta ja kiitosta.

10 TULOSTEN TARKASTELU

Ympäristötuen taloudellinen merkitys on suuri, koska viljaloilla sen merkitys on jopa 50 % ja kotieläintiloilla 10 -35 % vuotuisesta tulosta. (Lankoski, 2010)

Ilmastonmuutosta eivät viljelijät tämän tutkimuksen mukaan koe uhkana. Tämä johtunee siitä, että se tulee hitaasti, eikä sitä voi konkreettisesti osoittaa. Kuitenkin tähän asiaan liittyviä paineita on todettavissa. Ne tulevat EU:n yhteisestä maatalouspolitiikasta, kansallisesta maatalouspolitiikasta ja kuluttajilta. Ilmastonmuutos on siis aihe, joka pitää ottaa huomioon seuraavalla ympäristötukikaudella. Suomen pitää jotenkin osoittaa, että asiaan on reagoitu. Nykyisistä toimenpiteistä esim. kaikki kasvipeitteisyystoimenpiteet ovat jo ilmastonmuutostoimenpiteitä. Jos halutaan viestiä kuluttajalle maatalouden mukaan tulemisesta ilmastonmuutoksen torjumiseen, pitäisi olla jotakin millä sen todistaa, esim. hiilijalanjäljen mittaaminen. Tämä on myös hyvä keino pyrkiä nostamaan maatalouden imagoa kuluttajien silmissä. Hiilijalanjäljen mittaaminen vaatii viljelijältä tarkkaa kirjanpitoa ja hallinnolta valmiutta neuvontaan ja monipuolisempaa toimenpidevalikoimaa.

Vesiensuojelutoimenpiteistä kasvipeitteisyydellä on saatu tuloksia ravinnekuormituksen huuhtoutumisen vähenemiseksi. Nykyiset kasvipeitteisyystoimenpiteet ovat toimivia ja viljelijät motivoituneita niitä noudattamaan. Motivaatiota nostaa huoli oman järven puhtaudesta. Viljelijäkäyttöön sopivaksi kehitetty vesistöjen ravinnekuormituksen mittauslaitteisto löytäisi varmasti käyttäjiä Suomessa. Lehtivihreämittaukset suojakaistoilla voisivat toimia lohkojaon sijaan esim. peruslohkoilla, jotka ovat nurmella. Laiduntaminen ilman lisäravinteita voisi helpottaa suojavyöhykkeiden hoitoa. Suojakaistoilla ja -vyöhykkeillä ongelmia aiheuttavat lähinnä monivuotiset rikkaruohot sekä niittojätteen sijoitus. Ehkäpä kierrätyksestä olisi mahdollisuus saada ratkaisu niittojätteeseen. Yhtenä toimenpidekokonaisuutena voisi ajatella vaiheittaista kevennettyyn muokkaukseen siirtymistä korkean fosforiluokan pelloilla siten, että aloitetaan madaltamalla fosforitasoa ja sitoutumalla kevennettyyn muokkaukseen jatkossa. Myös nurmen käyttömuotoja voisi laajentaa ja nurmen uusimistapoja tarkentaa. Pidempiaikaisena toimenpiteenä voisi olla ympäristönurmi joka voidaan uusua kyntämättä.

Luonnon monimuotoisuustoimenpiteitä olisi hyvä laajentaa enemmän yhdistysten tehtäväksi. Luonnon monimuotoisuusalueiden ja perinnebiotooppien niitto ja ylläpito olisi mahdollista hoidattaa yhdistyksillä tai maisemointiyrityksillä. Olisiko tämä kuitenkin helpompi ja yhdistyksille

kannattavampi hoitaa jonkun hanketuen kautta? Laiduntamisen tukeminen on tärkeää, koska se on aitoa perinnebiotoopin tai luonnon monimuotoisuusalueen hoitoa ja samalla vähenemässä olevan elinkeinon tukemista. Tarjouskilpailumalli luonnon monimuotoisuusalueiden hoidossa on aivan varteenotettava tekijä, vaikkakin se teettää hallinnolle paljon työtä, jos järjestelmä säilyy nykyisen kaltaisena. Tarjouskilpailun myötä olisi yhteistyökin helpompi ottaa mukaan näihin tukiin. Viljelijöille merkittävää on myös mahdollistaa tilatukioikeuden siirto kosteikon alle jäävästä peltoalasta.

Hyvin toimiva maaperä on kaiken viljelyn perusta. Viljelijöillä näyttäisi riittävän motivaatiota ylläpitää peltojen maaperää kunnossa. Lähinnä tämä vaatii oikeanlaisia toimenpiteitä ympäristöohjaukselta. Voisiko tässä kohtaa toimia innovaatiotuki sellaisille ratkaisuille, jotka ovat pellon perusparannukseen liittyviä uusia toimenpiteitä ja joista ei vielä ehkä ole tarpeeksi tutkimustietoa? Innovaatiotukeen voisivat liittyä maanparannusainesten kokeilu esim. mitä kierrätyksestä on mahdollista saada sekä biohiili. Myös ojitukseen liittyvät kokeilut, erityisesti happamille sulfaattimaille suunnatut toimenpiteet, voisivat kuulua kategoriaan innovaatiot. Viljelijät toivovat maan parannusteknologioiden edistämistä. Ympäristötuen perustoimenpiteenä voisi kuitenkin olla pellon ylläpitoon liittyvät toimenpiteet, esim. maanparannuspelto ja peltomaan laatutesti.

Ravinteiden tarkempi hallinta on tulevaisuudessa erittäin tärkeää etenkin karjanlannan osalta. Viljelijät toivovatkin uudelta ympäristötukijärjestelmältä uusien teknologioiden sisällyttämiseen tukiin. Ravinnehuuhtoumien syntyyn vaikuttaa moni asia yhdessä, joten koko paketin pitäisi olla kunnossa, ei voida tukea vain yhtä asiaa, jos muut siihen vaikuttavat asiat eivät ole kunnossa. Viljelijät toivovat lietelannan sijoittamisen tuen jatkuvuutta, mutta myös vastaanottamisen parempaa mahdollistamista. Lannan levitys- ja sijoituslaitteiden kehittymiseen tulisi kohdentaa innovaatiotukea tai ylipäättään tukea uusien teknologioiden käyttöönottoa varten. Lisää kaivataan tutkimustietoa ravinteiden liukoisuudesta muokkausta kevennettäessä.

Hallinnon olisi mietittävä uuden tukikauden suunnittelussa viljelijöiden motiiveja, mitä he ovat valmiita tekemään. Toimenpiteiden tulisi olla ympäristön kannalta tehokkaita ja tilan käyttöön sopivia. Kannustin pitää olla oikein kohdennettu, sen ei aina välttämättä tarvitse olla rahallinen täsmäkorvaus tulonmenetyksistä, jos ympäristöhyöty on järkevästi osoitettavissa. Jos taas toimenpiteen toteuttaminen ja ympäristöllinen hyöty vaativat enemmän työtä ja aikaa, olisi

korvaus otettava huomioon oikeassa suhteessa. Yhteistyötä olisi kannustettava toimimaan paremmin lantatiloilla (lannan vastaanottosopimukset), samoin vuokrasopimukset olisi saatava pidemmiksi. Jokaisesta toimenpiteestä olisi saatava viljelijälle informaatio sen ekotehokkuudesta ja keskimääräisistä kustannuksista. Tämä olisi järkevää hoitaa erillisen pisteytyksen avulla. Tukiehtojen pitää olla selkeitä ja yksinkertaisia, joihin olisi sisällytettynä joustamisen mahdollisuus.

Kohdistettua, vapaaehtoista neuvontaa viljelijöille olisi tarjottava ravinteiden käytön ja erityistukisopimusten osalta. Vuorovaikutteinen neuvonta on todettu parhaaksi, mutta onko tämä hallinnolle liian raskasta ja tuleeko viljelijä riippuvaiseksi neuvonnasta, jos se on liian helposti saatavissa. Tässä asiassa tilannetta voisi helpottaa neuvonnan lisääminen tietotekniikan avulla, jolloin suunnittelu jäisi viljelijälle, mutta linkkien avulla olisi koko ajan mahdollista saada tietoa eri aihealueista ja uusimmista tutkimuksista sekä laskuritoiminnon avulla tarkistaa oman tilan mahdollisuudet. Tämä voisi viljelijän motivaation ja oppimisprosessin kannalta olla hyvä asia, koska uudet asiat pitää sisäistää itse. Omassa jäljempänä olevassa esimerkkiehdotuksessa ympäristötuen rakenteesta tämän kaltaisen neuvonnan mahdollistaisi hallinnon puolelta tilanne, jossa erityisuet on suurimmaksi osaksi suunnattu ns. lisätoimenpiteisiin, joka tuli esille myös tutkimusaineistosta. Tällöin Ely -keskusten tarkastajille jäisi enemmän aikaa esim. neuvontaan tai tarjouskilpailuiden laskemiseen. Myös yleissuunnittelun kautta saatava neuvonta pitäisi laskea neuvontaan mukaan.

Kuluttajan suuntaan ympäristötukea voisi tuoda esille niin, että viljelijöitä aika ajoin palkitaan ympäristöteosta tai tietyn asteen ekotehokkaasta tilanpidosta, jotta maaseudun imagoa vesiensuojelun edistäjänä saataisiin nostettua. Luomu markkinoi itse itseään, mutta maisemien kunnostuksesta yhteistyössä esim. mökkiläisten kanssa ja uusien hyväksi havaittujen teknologioiden käyttöönotosta voisi tehdä yleislehtiin artikkeleita.

Toimenpiteet on punnittava tulevan rakenteen kannalta todella tarkasti ja uudelleen, jos ympäristötuen rakennetta muutetaan esim. jäljempänä esitetyn suuntaan. Koen, että paineita ympäristötuen rakenteen uudistamiselle on ilmassa. Monet toimenpiteistä, joita on nyt käytössä, ovat erittäin käyttökelpoisia myös tulevaisuudessa. Kohdentamisen kannalta ne on vain järjestettävä uusiin luokkiin ja uusia variaatioita lisättävä, jotta saadaan tehokkuutta lisää niille tiloille, jotka sitä eniten tarvitsevat.

11 TOIMENPIDE-EHDOTUKSET

Jotta seuraavan ohjelmakauden ympäristötuesta saataisiin yhtä houkutteleva kuin nykyinen, tasa-arvoisuutta kadottamatta ja vesistönsuojelutavoitteet huomioiva, olisi sen rakennetta ja toimenpiteitä muutettava tai muokattava vastaamaan tulevaisuuden vaatimuksia. Se olisi toimeenpantava siten, että se olisi hieman aikaansa edellä kuin jäljessä. Tätä opinnäytetyötä tehdessä minulle tuli seuraavanlainen käsitys siitä, millainen saattaisi olla toimiva ympäristötukijärjestelmä, jossa kaikki osapuolet otetaan huomioon.

Tähän ehdottaisin viljelijöiden mielipiteistäkin esille nousseen vuoropuhelun kehittämistä hallinnon ja viljelijöiden välillä. Järjestetään vanhat palikat uudestaan. Tämä ratkaisu saattaisi pitkällä aikavälillä helpottaa hallinnollista taakkaa tilanteessa, missä vaaditaan kohdentamista, mutta kuitenkin mikään asia ei oikeastaan voisi tuensaajan näkökulmasta muuttua liikaa. Ainoastaan byrokratian pitäisi vähentyä, vaikka vaihtoehtoja pitäisi olla paljon enemmän. Tietotekniikasta on tullut työväline, joka on yhä useamman viljelijän arkea ja käytössä, ja se tarjoaa tiedon välittämiseen ja jakamiseen hyvät mahdollisuudet. Seuraavan ohjelmakauden ympäristötuella tulisi olla sellainen informoiva nettisivusto, johon kaikilla olisi mahdollisuus päästä. Nyt ympäristötuesta informoidaan kyllä lähes kaikkien siihen liittyvien tahojen sivuilla ja Maaseutuviraston sivuilta saa sopimusehtoja ja lomakkeita ja perusinformaation. Ajattelin, että tarvitaan ns. oma ympäristötuki.fi -sivusto, missä on tämän hetkisen Maaseutuviraston sivuston informaation lisäksi linkkejä uusiin tutkimustuloksiin, ajantasaiset säädökset, kysymys-vastaus -palsta, esimerkkitulojen karttakuvaukset, postilaatikko, johon voisi laittaa kysymysten lisäksi kommentteja. Tällä sivustolla olisi hyvä olla myös linkkejä, mistä voisi ladata itselleen viljelyn suunnittelussa tarvittavia apuvälineitä, esim. ravinnetaselaskelmia tai kirjanpitoon liittyviä ohjelmia. Sivustolla olisi myös informaatiota uusiin tutkimuksiin ja innovaatioihin liittyvistä seminaareista. Sivuston hallinnointi tulisi jakaa Maa- ja metsätalousministeriön, Maaseutuviraston ja Ely – keskusten kesken ja sen informaatiokohteena olisivat viljelijät ja kuluttajat. Sivuston tavoitteena olisi jakaa entistä helpommin tämän hetken tietoa laajalle joukolle viljelijöitä ja lisätä vuorovaikutteisuutta.

Ympäristötuen uudelleen rakentamisessa tulisi ottaa huomioon uusi sähköistynyt aikakausi, johon liittyy myös sähköinen tukihaku, mutta myös viljelijöiden tietynlainen konservatiivisuus. Ainakaan

hyväksi havaittuja toimenpiteitä ei kannattaisi vesiensuojelun nimissäkään muuttaa, vaan parantaa ja uusia sellaisia, mihin viljelijät ovat motivoituneita, lisätä. Vesiensuojelullisten ja luonnon monimuotoisuutta edistävien tavoitteiden saavuttamiseksi ja lohko kohtaisen kohdentamisen huomioon ottaen ehdottaisin seuraavaa, vaikka tässä tutkimuksessa ei tulekaan esille sitä asiaa, ovatko viljelijät motivoituneita käyttämään tulevaisuudessa tietotekniikkaa. Tänä päivänä se on suurimmalle osalle viljelijöistä kuitenkin jo arkea.

Ympäristötuki perustuisi ympäristöindeksiin, joka olisi tämän ohjelmamallin pohjana. Tämä ohjelma olisi linkitetty sähköiseen tukihakuun ja sisältäisi tilakohtaisesti mm. lohkojen kaltevuustiedot, fosforitiedot ja valuma-alue tiedot. Tähän ohjelmaan olisi arvoitettu (pisteystetty) kasvipeitteisyystoimenpiteet, luomutoimenpiteet, lannoitustoimenpiteet ja luonnon monimuotoisuustoimenpiteet. Ohjelma laskisi tukitason pisteitykseen perustuen ottaen huomioon lohkolle määritetyt perusarvot. Viljelijä voisi lisätä sinne vielä joitakin tiedossaan (todennettavissa) olevia perusarvoja, kuten karjaan liittyvät tiedot. Parhaita vesiensuojelullisesti tai luonnon monimuotoisuuden huomioon ottavia toimenpiteitä yhdistämällä ohjelma laskisi maksimitukitason juurikin sille lohkolle. Kuitenkin lohkotietoihin perustuen ohjelma olisi viisas, eikä hyväksyisi mitä tahansa toimenpiteitä. Ohjelmassa tulisi olla yhteys myös ravinnetaseeseen tallennettavien tietojen perusteella ja olisi hyvä, jos tietyn taseen saatuaan ohjelma ehdottaisi jotakin toimenpidettä. Kaikilla tiloilla ei kuitenkaan ole vesistöjä lähellä tai monimuotoisuuskohteita, joten viljelijällä olisi mahdollisuus toteuttaa esim. hiilijalanjälki -laskenta -toimenpidettä, josta olisi mahdollisuus saada hyvät pisteet. Muutenkin perustaso toimenpiteiden suhteen olisi määriteltävä joko valuma - aluekohtaisesti tai tukialuekohtaisesti niin, että kaikkia olisi mahdollista saada ympäristötuen perustukea. Toimenpiteet käytäisiin läpi niin, että kaikki hyödyttömät jätettäisiin pois ja keskityttäisiin aluekohtaisiin toimenpiteisiin, skaalaa voidaan kuitenkin laajentaa niin, että mahdollisuuksia tehokkaaseen vesiensuojeluun löytyy kaikille ja uudet innovaatiot otetaan huomioon esim. erityistukien muodossa. Erityistuet perinnebiotooppien hoito, luonnon monimuotoisuuden edistäminen ja kosteikot olisivat omanaan nykyisen kaltaisesti, myös uusia tarpeellisia tukia voisi ottaa tähän joukkoon mukaan, ja näitä voisi toteuttaa tarjouskilpailun mukaan ja näihin sisältyisi ilmainen neuvonta. Ohjelmassa ei olisi liitteenä valtavaa sitoumusehtopakettia, vaan jokaisen ehdotetun toimenpiteen kohdalla asiasta tulisi informaatioikkuna, jossa ehdot sanotaan ja jotka viljelijä hyväksyy lähettäessään tämän sähköisen hakemuksen.

Tällä tavalla viljelijä voisi tehdä tukihaun yhteydessä itselleen ympäristösuunnitelman ja ylläpitää sitä vuoden aikana, kuten lohkokirjanpitoa. Aluksi tämä saattaa vaikuttaa monimutkaiselta, mutta paperibyrokratialta säästyttäisiin ja toimenpiteet olisivat kohdennettavissa. Toiminta saattaa aluksi vaatia paljon yleisiä koulutustilanteita ja esim. ProAgrian neuvojat saattaisivat joutua tekemään sellaisten viljelijöiden hakemukset, joilla ei ole mahdollisuutta tehdä sitä sähköisesti. Tätä olisi mahdollisuus harjoitella ja tähän tutustua ympäristötuen ympäristötuki.fi – sivustolla.

Toisin sanoen pyörää ei ole keksitty uudelleen, vanhat asiat on järjestelty uuden ajan vaatimusten mukaisesti. Rahoitus ja toteutusaika rajaavat seuraavan ohjelmakauden osalta tämän kaltaista toteuttamisehdotusta ympäristötukijärjestelmän rakenteeksi.

LÄHTEET

Aakkula, J.2009. MaSun:n täydeltä. Käytännön Maamies 7/2009,13

Aakkula, J. 2010. Maataloudesta hiilinielu? Käytännön maamies 2/2010, 17

Aakkula J, Jokinen P, Kaljonen M & Kröger L. 2006. Maatalouden ympäristöpolitiikan skaalat ja oppiminen. MTT:n selvityksiä 127. MTT Taloustutkimus.Helsinki. Tampereen yliopistopaino-Juvenes Print.

Ahvenanmaan maaseudun kehittämisohjelma, 2008. Landbygdsutvecklingsprogram för landskapet för Åland 2007 - 2013. Hakupäivä 15.6.2011

<http://www.regeringen.ax/composer/upload/naringsavd/jordbruksbyran/LBU-program.pdf>

Alakukku, Laura 2011. Esitys Maan kasvukunnosta huolehtiminen. Ympäristökuiskaajat -hanke.Oulu 27.1.2011

Berglund, M & Dworak, T.2010. Vesiasioiden sisällyttäminen maatalojen neuvontapalveluihin -Ideaopas viranomaisille. Hakupäivä 11.5.2011

http://ec.europa.eu/environment/water/quantity/pdf/fas/FAShandbook_FI.pdf

Greppa Näringen. 2010. Kihlberg J, Linge C, Nilsson H & Olofsson S. Resultat av upprepade växtnäringsbalanser, beräknad utlakningsminskning av kväve samt miljömålsavstämningar gjorda vid rådgivningsbesök i Greppa Näringen under perioden 2001- 2008. Hakupäivä 23.4.2011

<http://www.greppa.nu/skrifter/resultatrapporter.4.32b12c7f12940112a7c800027063.html>

Esitys maatalouden ympäristötuen kehittämiseen. Metsästäjien keskusjärjestö.2010. Hakupäivä 21.5.2011 http://www.riista.fi/data/attachments/Esitys_ymparistotukeen_MKJ2010.pdf

Happamien sulfaattimaiden aiheuttamien haittojen vähentämisen suuntaviivat vuoteen 2020. Maa- ja metsätalousministeriö, Ympäristöministeriö 2/2011. Tampere. Hakupäivä 15.5.2011

http://www.mmm.fi/attachments/mmm/julkaisut/julkaisusarja/newfolder_62/5xB6L0P33/MMMjulkaisu2011_2.pdf

Harmaja R. 2010. Maan rakenteen parantaminen kiinnostaa uusmaalaisia viljelijöitä. Uusmaalainen, 6.

Herzon, Toivonen, Kankaanpää & Swderski.2011. Luonnonhoitopeltojen ympäristöhyödyt. Väkiraportti. Helsingin yliopisto, maataloustieteiden laitos.

Hiller-Itkonen, A.1999.Tuumasta tekstiksi. Perusopas seminaari- ja opinnäytetyön tekijälle. Hakupäivä 25.2.2011 <http://www.uta.fi/laitokset/hoito/wwwoppimateriaali/luku5f.html>

Horisontaalisen maaseudun kehittämissohjelman jälkiarviointi, Ohjelmakausi 2000 - 2006. MMM 4/2008. Arovuori K, Keränen R, Kuhmonen T, Kytölä L, Pyykkönen P & Salo H, Hakupäivä 24.2.2011 http://www.mmm.fi/attachments/maaseutu/maaseudunkehittamisohjelmat/ohjelmatkaudelle20002006/5E0QE4tQj/Horisontaalisen_maaseudun_kehittamisohjelman_jalkiarviointi_netiversio.pdf

Hovi J.2010. Onko biohiilestä maatalouden parannusaineeksi. Uusmaalainen, 3.

Itämeren haasteet ja Itämeripolitiikka, 2009. VNK 23/2009 Valtioneuvoston selonteko. Hakupäivä 25.2.2011 <http://www.vnk.fi/julkaisut/julkaisusarja/julkaisu/fi.jsp?oid=263698>

Itävallan maaseudun kehittämissohjelma 2007 - 2013. The Austrian Programme for Rural Development 2007-2013. Hakupäivä 15.6.2011 <http://land.lebensministerium.at/article/articleview/60503/1/21434/>

Kaljonen, M. 2011. Caught between standardisation and complexity. Tampereen yliopisto 2011. Hakupäivä 20.5.2011 <http://acta.uta.fi/pdf/978-951-44-8376-9.pdf>

Kerminen, A. 2010. Hiilijalanjälkiajattelu maataloillekin. Käytännön maamies 8/2010, 21

Koivuranta, R. 2009. Vahvuutena vuoropuhelu. - Viljelijöiden kokemuksia maatalousalueiden luonnon monimuotoisuuden ja kosteikkojen yleissuunnittelusta. Pirkanmaan ympäristökeskuksen raportteja 02/2009. Hakupäivä 20.5.2011: www.ymparisto.fi/julkaisut

Komission tiedonanto Euroopan parlamentille, Neuvostolle, Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle ja alueiden komitealle. Yhteinen maatalouspolitiikka vuoteen 2020. Hakupäivä 20.12.2010 http://eur-lex.europa.eu/smartapi/cgi/sga_doc?smartapi!celexplus!prod!DocNumber&type_doc=COMfinal&an_doc=2010&nu_doc=0672&lq=fi

Lankoski, J. 2010. Ympäristöakatemia kutsuseminaari. Esitys.

Lankoski, J & Ollikainen M. 2011. Maatalouden ympäristötuki on ollut tehoton. Helsingin Sanomat.10.6.2011

Laurinen, J. 2010. Ympäristöindeksi kertoo viljelyn ympäristötehokkuuden. Maataloustieteen Päivät 2010. Hakupäivä 20.5.2011 www.smts.fi

Lindström, L. 2011. Ahvenanmaan ympäristötuki. Esitys 4.5.2011.

Luonnoltaan arvokkaat maatalousalueet Suomessa - määrittely, seuranta ja hoidon taloudelliset edellytykset. MMM 1/2009. Heliölä J, Koikkalainen K, Kuussaari M, Lehtomäki J, Lehtonen H, Piha M & Schulman A. Sastamala 2009. Hakupäivä 20.12.2010
http://www.mmm.fi/attachments/mmm/julkaisut/julkaisusarja/2009/5HZiK6X4I/MMMjulkaisu2009_1.pdf

Löytöjärvi, S. 2011. Viljelijöiden kiinnostus maatalouden vesiensuojelua kohtaan. Jyväskylän ammattikorkeakoulu. Maaseutuelinkeinojen koulutusohjelma. Luonnonvara- ja ympäristöala. Hakupäivä 21.5.2011
https://publications.theseus.fi/bitstream/handle/10024/27336/Loytojarvi_Sanna.pdf?sequence=1

Maatalouden ravinnekuormitus ja sen tehokkaat vähentämistoimenpiteet 2008. MMM 2008:9 Loppuraportti. Hakupäivä 25.2.2011
http://www.mmm.fi/attachments/mmm/julkaisut/tyoryhmamuistiot/2008/5CN74Cb9F/trm9_2008_Maatalouden_ravinnekuormitus_loppuraportti_FINAL8230;.pdf

Maatalouden vesistökuormituksen hallinta. Puustinen M. & Väisänen S.2010. Suomen Ympäristökeskus 23/2010. Helsinki 2010. Hakupäivä 20.12.2010
<http://www.ymparisto.fi/default.asp?contentid=370383&lan=FI>

Maatalouden vesiensuojelu asiantuntijaryhmän loppuraportti 2009. MTK 12.5.2009. Helsinki. Hakupäivä 25.2.2011. http://www.mtk.fi/maatalous/ymparisto/fi_FI/ymparisto_etusivu/files/82101884898115711/default/MaSu-raportti.pdf

Maatalouden ympäristöseminaarin ajatuspajan yhteenvedot. MMM. 15.10.2010. Seminaari

Maatalouden ympäristötuen erityistuet. Valtiontalouden tarkastusviraston tarkastuskertomus 113/2005. Hakupäivä 27.2.2011 http://www.vtv.fi/files/424/5963_1132005_netti.pdf

Maatalouden ympäristötuen vaikuttavuuden seurantatutkimus 2008. MTT 120. MYTVAS 2. Hakupäivä 25.2.2011. http://www.mmm.fi/attachments/maaseutu/tutkimus/5xWZYfKUN/Maatalouden_ymparistotuen_vaikutukset_vesistokuormitukseen_satoon_ja_viljelyn_talouteen_2000-2006_MYTVAS_2.pdf

Maatalouden ympäristötuen vaikuttavuuden seurantatutkimus 2010. MYTVAS 3 Väliraportti Maa- ja metsätalousministeriön julkaisuja. Hakupäivä 25.2.2011 http://www.mmm.fi/attachments/mmm/julkaisut/julkaisusarja/newfolder/5pe9soaAU/Mytvas_netti.pdf

Manner-Suomen maaseudun kehittämissuunnitelma 2007 - 2013. MMM 8/2007. Maa- ja metsätalousministeriö. Hakupäivä 24.2.2011 http://www.maaseutu.fi/attachments/maaseutu/maaseudunkehittamisohjelmat/ohjelmatkaudelle20072013/5o8EMV39Y/Manner-Suomen_maaseudun_kehittamisohjelma_070610_FI.pdf

Mavi 2009. Ympäristötuen erityistukien oppaat 2009. Hakupäivä 15.4.2011: http://www.mavi.fi/attachments/maaseutufi/5FkR8W8B3/Maatalouden_ymparistotuen_erytyistuet_LR.pdf

Mänttari M. 2011 Ravinnehuhtomien hallinta (RaHa) –hanke, Opinnäytetyö, Laurea ammattikorkeakoulu, Luonnonvara- ja ympäristöala, Maaseutuelinkeinojen koulutusohjelma.

Pohjamo I. 2006. Uusmaalaisten viljelijöiden arviot uudesta ympäristötuesta, Pro Gradu -tutkielma, Helsingin yliopisto, taloustieteenlaitos. Hakupäivä 25.2.2011 <http://www.doria.fi/bitstream/handle/10024/27207/uusmaala.pdf?sequence=1>

Ruuska, P.2010, Matkalla maatalouden ympäristövaikutusten tarkempaan hallintaan (Toimintatutkimus maatilayrittäjien motivoinnista uusiin toimintatapoihin Saarijärven vesireitin varrella) Jyväskylän Yliopisto. ProGradu -tutkielma

Ruotsin maaseudun kehittämisohjelma, Sverige, 2010. Landsbygdsprogram för Sverige 2007 - 2013. Hakupäivä 15.6.2011

<http://www.regeringen.se/content/1/c6/08/27/24/8186e1e7.pdf>

Suomesta ravinteiden kierrätyksen mallimaa. MMM 2011:5. Työryhmämuistio. Helsinki 2011. Hakupäivä 15.5.2011. http://www.mmm.fi/attachments/mmm/julkaisut/tyoryhmamuistiot/newfolder_25/5xN59IPQI/trm2011_5.pdf

TEHO-hankkeen julkaisuja 5/2011. Loppuraportti Kotopelloilta Rantalohkolle -tehoa maatalouden vesiensuojeluun. Helsinki 2011. Hakupäivä 20.5.2011

<http://www.ymparisto.fi/default.asp?node=24301&lan=FI>

Teho -hankkeen julkaisuja 7/2011. Ympäristötukijärjestelmät ja vesiensuojelutoimenpiteet EU -maissa, Biodiversiteettitoimenpiteet EU -maissa, TEHO -hankkeen kokemuksia Suomen erityistuista. Hakupäivä 24.8.2011 <http://www.ymparisto.fi/default.asp?node=24301&lan=FI>

Tulevaisuuskatsaus vuoteen 2020. MMM 2010. Hakupäivä 29.4.2011.

http://www.mmm.fi/attachments/mmm/julkaisut/muutjulkaisut/5shsGMQZs/MMM-86732-v1-Tulevaisuuskatsaus_10_9_klo_13_50.pdf

Wallander, J.2011. Det svenska odlingslandskapets natur- och kulturvärden: Omfattning, skötsel och finansiering. Esitys Suomen ympäristökeskuksen Maatalouden LUMO-neuvottelupäivillä 2.2.2011

LIITTEET

Liite 1. Aineisto viljelijöiden ja asiantuntijoiden näkemyksistä

Hanke-numero	Näkemyks
201	Kun tuki ylläpitää laaja-alaisesti ympäristön kannalta järkeviä viljelymenetelmiä ja turvaa hoidetun viljelymaiseman säilymistä, sillä on selvä yhteys maaseudun kilpailukykyyn asuin- ja virkistyspaikkana. Vaikutukset korostuvat parempana palvelutarjontana asuinmaaseudulla kaupunkien lähellä ja harvaan asutulla maaseudulla.
202	Alueen ominaispiirteitä vastaavan maankäyttötavan säilyttämisen tilalla näkivät tärkeäksi yleisimmin kaupunkien ja kaupunkien läheisen maaseudun viljelijät
203	Maiseman monimuotoisuuskohteiden säilyttämisen tilalla näkivät tärkeäksi yleisimmin kaupunkien läheisen maaseudun viljelijät
204	Alueen kulttuuriperintöä tukevien viljelykäytäntöjen jatkamisen tilallaan näkivät tärkeäksi yleisimmin kaupunkien ja kaupunkien läheisen maaseudun viljelijät
205	Tilan viljelmien virkistyskäytön ja -arvon lisäämisen näkivät tärkeäksi yleisimmin kaupunkien ja harvaan asutun maaseudun viljelijät
206	Ympäristövaikutusta pidettiin yleisimmin tärkeänä perustuen lisätoimenpiteen valintaperusteena kaupunkien ja harvaanasutun maaseudun maatiloilla
207	Erytötoimenpiteiden avulla on ollut mahdollista kytkeä yhteen yksittäisten yritysten tasolla ympäristöön ja liiketoimintaan liittyviä tekijöitä (esim. matkailu)
208	Luonnonmukaisen tuotannon tuella on ollut merkittävä vaikutus siihen, että kuluttajille on tarjolla kotimaisia luomutuotteita
209	Ympäristötuelle ei ole kuitenkaan asetettu ohjelma-asiakirjassa yksiselitteisiä sosioekonomisia tavoitteita viljelyn jatkuvuuteen ja elintarvikkeiden laatuun liittyvien viittausten lisäksi. Tätä olisi ehkä syytä pohtia, koska ympäristön ja yritystoiminnan rajapinta on yksi mielenkiintoisimmista tulevaisuuden liiketoimintamahdollisuuksista
210	Tämän näkökulman kautta tuen yritysrahoitusta ja valinnaisuutta lisäämällä se voisi paremmin tukea sekä ympäristö- että liiketoimintatavoitteiden täyttämistä, mikä vasta lopulta varmistaisi tuen kestävä vaikutuksen maaseudun elinvoimaisuuteen. Uhkana on toisaalta heikentyvä ote laaja-alaisen "hyvän tilanteen" varmistamiseen
211	Toisaalta ympäristötuki on ollut erittäin byrokraattinen, tulkinnanvarainen ja monimutkainen järjestelmä, kuten maatilayrittäjät ovat kyselyssä todenneet
212	Kaavamaisten tukiehtojen noudattaminen on johtanut osassa yrityksistä siihen, ettei tuotantoa ole voitu järjestää talouden eikä ympäristön kannalta parhaalla mahdollisella tavalla ja maatilan kannattavuus ja kilpailukyky ovat siksi heikentyneet. Monimutkaiset tukiehtot ovat aiheuttaneet myös yksittäisiä tuotannosta luopumisia pelkästään tästä syystä, mikä ei ole sosio-ekonomisten vaikutusten kannalta toivottavaa. yritystoiminnan suunnittelu vaatii pitkäjänteisyyttä, jota ohjelma ei yrittäjien mielestä tarjoa.
213	"Liian monimutkaiset järjestelmät, mutta vielä suurempi ongelma on jatkuvuuden puute. Joissakin tapauksissa investointeja ja suunnitelmia pitäisi tehdä yli 10 vuoden tähtäimellä. Nyt ei voi edes ensi vuoden vaatimuksista/säännöistä olla varma.
214	Tuen maatiloille kohdistuvien tulovaikutusten (kannustin) myötä sen jatkuvuutta ja maaseudun asutusta edistävät vaikutukset ovat kanavoituneet suhteellisesti voimakkaimmin nautakarjalouden kautta harvaan asutulle maaseudulle.
215	Tuen ehtojen maatiloille aiheuttamien kustannusten myötä sen muita toimialojen työllisyyttä edistävät vaikutukset ovat kanavoituneet suhteellisesti kaikkein voimakkaimmin monimuotoisen maatalouden kautta kaupunkiseudulle
216	Tuen ympäristövaikutukset ovat edistäneet sekä maaseudun kilpailukykyä asuinympäristönä että joissakin tapauksissa edistäneet yksittäisten yritysten liiketoimintaa (esim. matkailu)
217	Lisäksi luonnonmukaisen tuotannon on ollut merkittävä kuluttajan valittavana olevia vaihtoehtoja monipuolistava vaikutus
218	Tukijärjestelmän monimutkaisuus ja tulkinnanvaraisuus heikentävät yritystoiminnan kehittämisessä vaadittavaa pitkäjänteisyyttä ja ennustettavuutta
219	Ympäristötukijärjestelmää tulisi yksinkertaistaa olennaisesti myös sen sosio-ekonomisten vaikutusten kannalta. Väljä ja kattava "ympäristönhoidon peruskorvaus" voisi toimia tällöin maataloustuotannon ympäristöstävällisyyden yleisenä "laadunvarmistajana".
220	Tilakohtainen, pitkäaikaisiin sopimuksiin perustuva "ympäristönhoidon erityiskorvaus" synnyttäisi merkittäviä tilakohtaisia ympäristö- ja tulovaikutuksia. Tämä mahdollistaisi "ympäristötilojen" syntyminen ja loisi mahdollisuuksia myös ympäristöperusteiseen liiketoimintaan osalla maatiloista.
301	"Kiinnostaisi, mutta liikaa byrokratiaa"

302	"Kiinnostaisi, mutta ei ole mahdollista/kannattavaa, koska ollaan luomussa"
303	"Ei kiinnosta, koska ei mahdollista omilla pelloilla"
304	"Ei kiinnosta, koska olen lopettamassa viljelyn"
305	"Saa korvauksen ja on mukava olla vesiensuojelutalkoissa itsekin mukana"
306	"Pelot ovat alavia, tuet helpottavat viljelyä ja maisema säilyy peltomaisemana. Lisäksi rantakaava velvoittaa"
307	"Järven puhtaus"
308	"Taloudellisuus, saa ravinteet talteen ja vesien suojele"
309	"Tuli hankittua multain"
310	"Rantakaistojen köyhdyttäminen ja lannoittamatta jättämisen sauranta lehtivihreämittauksilla. Nykyinen lohkoihin jakaminen työlästä"
311	"Lannoitteiden vähennys, rantapeltojen lannoituksen uudelleen miettiminen, kasvipeitteisyys ja luomun lisääminen (luomussa nyt liikaa byrokratiaa)"
312	"Räikeimmät tapaukset pois rannoilta"
313	"Rantojen niitto, päästöt kuriin"
314	"Ihmisten työllistäminen rantojen puhdistamiseen ja maisemien hoitoon, joihin viljelijöillä ei ole aikaa"
315	"Ojituksen järkevöittäminen, kuten laskeutusaltaat turvemaidilla"
316	"Leveämmät suojakaistat ja heinän pitkäaikainen viljely"
317	"Kaikille lietteen sijoittamislaitteet ja sijoittamistuki säilymään"
318	"Pienet viljelytekniset ratkaisut, kuten suorakylvö"
319	"Paperibyrokratian vähentäminen ja koko järjestelmän yksinkertaistaminen"
320	"Suojakaistat rikkaruohopankkeja, joita olisi pystyttävä torjumaan. Laidunnus olisi sallittava"
321	"Kuinka tärkeinä pidätte vesiensuojeluun liittyviä toimia maataloudessa?" suurin osa (19 vastaajaa) vastasi kohtaan erittäin tärkeänä"
322	"Pahalta tuntuu, koska Helsingissä tehdään päätöksiä, eikä käytännön maataloudesta tiedetä"
323	"Suututtaa, koska syytöksiä on temmattu tuulesta, vaikka mukana on myös asiaakin"
324	"Aina syytellen, vaikka paljon on jo tehty. Vesi on tärkeä myös viljelijöille"
325	"Ei syytetä, eikä vaikuta omaan toimintaan"
326	"Hyvä, että tärkeästä asiasta keskustellaan. Itse en koe olevani keskipisteessä"
327	"Maatalouden vesiensuojelusta puhutaan liikaa, mutta ei vesiensuojelusta ylipäätänsä"
328	"Asiasta ei voi puhua liikaa, mutta myös muut saastuttajat pitää huomioida"
329	"Asiallista keskustelua voisi olla enemmänkin"
330	"Asiasta ei puhuta liikaa, mutta yhtä ryhmää syytetään liikaa"
331	"Lannoitteiden vähennys, rantapeltojen lannoituksen miettiminen, kasvipeitteisyys, luomun lisääminen, jossa nyt liikaa byrokratiaa"
332	"Käytännössä olevat jo tarpeeksi hyviä"
333	"Rantakaistojen köyhdyttäminen ja lehtivihreämittauksilla toteaminen, ettei lannoiteta. Nykyinen lohkojen jakaminen työlästä"
334	"Rantojen niitto, päästöt kuriin"

335	"Pienet viljelytekniset ratkaisut, kuten suorakylvö, isommat hankkeet vaativat tukijärjestelmiä"
336	"Työllistettäisiin ihmisiä maisemien ja rantojen puhdistamiseen, joihin viljelijöillä ei ole aikaa"
337	"Ojituksen järkevöittäminen, kuten laskeutusaltaat turvemailla"
338	"Leveämmät suojakaistat, heinän pitkäaikainen viljely"
339	"Kaikille lietteen sijoittamislaitteet, sijoittamistuki säilymään"
340	"Räikeimmät tapaukset pois rannoilta"
341	"Suojavyyhykkeet, laskeutusaltaat"
342	Erytystukiehdot"Kiinnostaisi, mutta liikaa byrokratiaa"
343	Erytystuki"Ei ole mahdollista tai kannattavaa, koska ollaan luomussa"
344	Erytystuki"Ei kiinnosta, koska ei mahdollista omille pelloille ja olen lopettamassa viljelyn"
345	Erytystuki"Liikaa byrokratiaa"
346	Erytystukihyötyjä"Ei, koska korvaus olematon"
347	Erytystukihyötyjä"Ei, koska lisää työtä"
348	Erytystukihyötyjä"Saa korvauksen, mukava olla itsekin talkoissa mukana"
349	Erytystukihyötyjä"Pellot alavia, helpottaa viljelyä, pysyy kuitenkin peltomaisemana ja rantakaava velvoittaa"
350	Erytystukihyötyjä"Järven puhtaus"
351	Erytystukihyötyjä"Taloudellisuus, ravinteet talteen, vesien suojele"
352	Erytystukihyötyjä"Tuli hankittua multain"
353	Erytystuki "Byrokratia vähemmäksi"
354	Erytystuki"Yksinkertaistaminen"
355	Erytystuki"Suojavyyhykkeiden lannoittamatta jättämisen seuranta mittauksin, jolloin ei tarvita eri lohkoja"
356	Erytystuki "Ei tukikattoja (luomussa ei saa suojavyyhykkeitä)"
357	Erytystuki" Tutkittava mitkä oikeasti tehokkaita ja parannettava niitä"
358	Erytystuki "Korvauksen kasvattaminen"
359	Erytystuki"Liikaa byrokratiaa, yksinkertaistaminen"
360	Erytystuki "Neuvontaan panostaminen"
361	Erytystuki"Paperibyrokraatian vähentäminen, koko järjestelmän yksinkertaistaminen"
362	Erytystuki "Sopimusten uusiminen helpommaksi, ei sama rullianssi aina 10 vuoden välein. Liikaa byrokratiaa, epäselvät ohjeet"
363	Erytystuki"Suojavyyhykkeiden salliminen myös muuhun käyttöön, esimerkiksi hevosten valmentamiseen"
364	Erytystuki"Suojakaistat ovat rikkaruohopankkeja, joita olisi pystyttävä torjumaan ja laidunnus niillä sallittava"
365	Erytystuki"Sijoittamistuki lyhyemmillekin vuokrasopimuksille"
366	Erytystuki "Erytystuissa liikaa byrokratiaa, jolloin niihin ei viitsitä sitoutua. Tutkimusta olisi oltava enemmän ja näin vesiensuojelun tehostamistoimien suunnittelu paremmaksi, jolloin maatalouden syyllistäminen vähenisi. Tärkeä asia, mutta paljonko nykysäännöillä valuntoja enää tulee? Tukivirran ohjaaminen kohteisiin, jos toimista on"

	oikeasti hyötyä
401	Multaimen malliongelmat (tarkennuksia ohjeeseen)
402	Lannan ravinteiden liukoisuuden uudelleen tarkastelu
403	Karjanlantapoikkeus: ehdotuksena arveluttavan korkean fosforitason pelloille pitäisi saada levittää, jos fosforitase laskettaisiin (-5 kg)
404	Letkun kautta levittäminen pumpaamalla (pumppu+letku+multain)
405	Fraktionnin tukeminen (kemiallinen sakkauttaminen kahteen jakeeseen, fosforipitoinen+fosforiniukka)
406	Alueellinen kohdentaminen
407	Hiilijalanjälki, ei kemiallisia lannoitteita, eri tuote, ei silti luomu
408	Levitysmenetelmien tuki, porrastettu tuki (letkulevitys, multaus)
409	Siirrytään pitkällä aikavälillä pois hajalevityksestä
410	Uusi tuettava menetelmä -vetoletkulevitys (liete-pumppu-letku-sijoitinlaitteisto)
411	Maan rakenteen parantaminen ravinnepäästöjen ehkäisemiseksi
412	Nitraattiasetuksen uusiminen ja selkeyttäminen (patterointi)
413	Neuvonta ja koulutus tärkeämmäksi, joskus jopa tukea toimivampi
414	Lannan perustutkimukseen panostaminen (esim. ruokinnan avulla vähentävä kuormitus)
415	Syyslevityksen vähentäminen
416	Lannan polton mahdollisuudet hevostaloudessa ja yhteistyö kasvinviljelytilojen kanssa
417	Yhteistyömahdollisuudet viljelijöiden ja muiden asukkaiden kanssa
418	Kokonaisvaltainen lähestymistapa - suunnittelualueet
419	Pusikoituminen (yhdistysten erityistukea lumo, korvausta myös maanomistajille)
420	Vierasperäiset lajit (hävittäminen lumo -tukeen tai työlle muu korvaustapa → yhdistykset voisivat hoitaa esim. tien ja pellon välisen alueen. Maamassojen siirrot lisäävät vieraslajiongelmia
421	Osakaskunnille ja yhdistyksille voisi maksaa vesientarkailusta ja rantapajukon raivauksesta (nämä voisi liittää yhdistysten tukeen → vesi -leader yhdistyksille)
422	Rantojen niitto ja niittojätteen keruu kiinnostaa myös mökkiläisiä
423	Pienet kosteikot ovat erittäin tärkeitä vesiensuojelun kannalta (tukea)
424	Kosteikossa tärkeää käsitellä lumoa, maisemaa ja vesiensuojelua yhtenäisenä kokonaisuutena
425	Yhtenäinen kosteikkotuki maa- ja metsätalouden kosteikolle
426	Luonnonhoitopellot sopisivat esim. metsästyseuroille
427	Riistapellot voisivat olla koko kylän yhteishankkeena
428	Ongelmia yhteisrahoituksessa; viljelijä vuokraa mieluummin toiselle viljelijälle kuin yhdistykselle
429	Byrokraatia

430	Viljelijät eivät halua vuokrata alueita läheltä kotiaan, vaikka alueet olisivat arvokkaita
431	Myös maanviljelijöillä vastuu luonnosta
432	Luontoarvot säilyvät, rahallinen kannuste
433	Voimavara viljelijöiden yhteistoiminta
434	Tilat jotka huomioivat vesiensuojelun palkittava tuissa
435	Vuoropuhelu eri tahojen kanssa tärkeää mm. vesienhoito-ohjelmia laadittaessa
436	Oikein mitoitettu lannoitteiden käyttö
437	Tilakohtaisen neuvonnan merkitys maanviljelijän apuna (viljelijöiden muodostamat neuvontarenkaat)
438	Ekosysteempalvelumaksu: ne jotka haluavat hyvinvoivan ympäristön maksaisivat siitä, ne jotka saastuttaisivat maksaisivat ekstrapaa
439	Valuma-aluekohtaista suunnittelua lisättävä
440	Maan kasvukuntoon panostettava
441	Vuoropuhelu ja yhteistyö tärkeää
442	Ekologisesti tuotetusta elintarvikkeesta parempi hinta
443	Viljelijän syylistämisestä luovuttava, lisättävä kannustusta ja kiitosta
444	Ratkaistava vuokramaihin ja vuokrasopimuksiin liittyvät ongelmat (valtaosa vuokrasopimuksista lyhytkestoisia)
445	Tilakohtaiset ratkaisut, yksinkertaiset tukijärjestelmät
446	Tehostettujen toimenpiteiden alueellinen kohdentaminen
447	Rahalliset kannusteet
448	Luomun edistäminen tukiohjelman toimenpitein
449	Perus- ja lisätoimenpiteiden vaikuttavuuden kasvattaminen
450	Hyväksi havaittujen erityistukien suosion kasvattaminen
451	Uudet keinot: tarjouskilpailumalli ympäristötuen rinnalle
452	Miten säilyttää arvokkaat ympäristötuen ulkopuolelle jääneet kohteet
453	Vaikuttavuuden pullonkaulojen tunnistaminen ja poistaminen
454	Viljelijän motivaation parempi hyödyntäminen
455	Tilakohtaisen neuvonnan keinot
456	Yhdistys vuokrannut pebi7lumoalueet, ongelmia: vuokra ei korvattava kustannus, ry:n ei kannata maksaa vuokraa.
457	Omistajalla alueet olleet pysyvänä laitumena, ry ei voi saada cap -tukea niistä
458	Viljelijän eläköityessä pebi ja lumoalueet putoavat kokonaan hoidon piiristä, vaikka olisi aikaa ja halua jatkaa
459	Perinnebiotoopit uhanalaisin luontotyypimme
460	cap -uudistus 2014: tuotantoon sidottuja tukia ympäristön

	hyväksi
461	pebi -alueita ei voi suojella rauhoituspäätöksin; vaatii eläin- ja ihmistyötä
462	mitä kauemmas kotieläinlatasta mennään sitä vaikeampaa erityisympäristötukien toteuttaminen
463	neuvonta kaikille kohdistettua, maksutonta ja kannustavaa
464	Mitä tuleva ympäristösuunnittelija voisi tässä asiassa tehdä
465	Aktiiviviljelijöiden maiden ulkopuolella oleville alueille on vaikea hakea pebi/lumosopimuksia
466	Suojavyöhykesopimukset; korjuuvelvoite muutaman aarin takia, ravinteet kuitenkin pois
467	Niittojätteelle ei loppusijoituspaikkaa
468	Tarjouskilpailu; Metsohankkeen kokemukset käyttöön
469	Ympäristötuen maksu myös hoitotoimenpiteitä tekeväälle urakoitsijalle
470	Luomu: viljelykiertosuunnitelma toteuttaa monimuotoisuutta, kysyntää, mutta ei tuotteita
471	Yleissuunnittelu laajemmilla alueilla kuin yhden tilan tasolla
472	Tilakohtainen neuvonta myös kyliin, yhdistykset mukaan
473	Maisemanhoitoyrittäjyys/ -urakointi mukaan toimintaan
474	Yksinkertaistaminen hakuvaiheeseen
475	10 % luonnonhoitopeltoala perustoimenpiteeseen pakollista /vapaaehtoista
476	Laiduntavat eläimet puuttuvat
501	A ja B -alueiden kasvinviljelypainotteinen alue tarvitsee erilaisia ympäristötoimia kuin nautakarjapainotteinen C-alue
502	Ympäristövaikutusten mittaamiseksi tulisi jatkuvatoimisten mittaustaitteistojen käyttöönottoa tehostaa sekä lisäksi kartoittaa tiloilla tila- ja lohkotason kuormitusriskit, tiloilla tarve yksinkertaiselle luokittelu- ja arviointimenettelylle
503	Ympäristöindeksin kehittäminen ja käyttöönotto (peltojen kuormitusriskiin perustuva tunnusluku)
504	Automaattiset vedenlaatuanturit sekä näihin kehitetty laskentaohjelma, joka laskee pelloilta lähteneet ravinnekilot
505	Liukaisen fosforin huuhtoutumisriskin kasvaminen syysmuokkausta kevennettäessä ja suorakylvössä on selvitettävä
506	Teknologisten innovaatioiden kehittäminen
507	Lannan monimuotoisen hyötykäytön tehostaminen (biokaasun tuotanto lannasta,puhtaan veden ja lämpöenergian tuottaminen, suljetun kierron periaatteen mukaisesti valmistettujen lannoitteiden tuottaminen lannasta)
508	Maatalouden kasvihuonepäästöjen ja hajuhaittojen vähentäminen
509	Pelloilta vesistöön kohdistuvien ravinnevalumiin vähentämiseen (lannan levitys- ja sijoituslaitteiden kehitys ja käyttöönoton edistäminen, säästävien maanmuokkausmenetelmien ja -laitteiden kehittäminen, ympäristöystävällisen ja kestävä kehityksen mukaisen kylvötekniikan edistäminen, täsmäviljelymenetelmien kehittäminen)
510	Kasvinsuojelusuunnitelman kautta täsmäkasvinsuojeluun, vaihtoehtoisten menetelmien kehittäminen esim. ekosysteemipalveluja hyödyntäen
511	Todenmukaisen ravinnevalumaseurannan mahdollistaminen jatkuvatoimisten, reaaliaikaisten ravinnevalumamittareiden laajamittainen käyttöönotto siellä missä maataloudessa tehdään vesiensuojelutoimenpiteitä.

512	Pellon vesitalouden ja maanrakenteen parantamiseen liittyvien teknologioiden edistäminen (uusinta- ja täydennysalaojitus, kohdennettu mekaaninen kuohkeutus tarvittaessa ja kestävä maan hoidon menetelmien kehittäminen edelleen)
513	Maan laadun ylläpitoa tukevien toimenpiteiden yhdysvaikutus; salaojituksen ja peruskuivatuksen tukemisen ja ympäristötuen toimenpiteiden keskinäisen vuorovaikutuksen lisääminen
514	Vuokranantajia kannustetaan pidempiin vuokra-aikoihin ja vuokralaisia tekemään perusparannuksia vuokramailaan
515	Lanta tulisi levittää niille lohkoille, joilla on tarvetta fosforilannoitukselle. Fosforin pintalannoitusta tulisi välttää, esim. nurmen viljelyssä sijoittaminen parmepi vaihtoehto kuin pintalevittäminen
516	Kotieläintilojen tulisi tehdä yhteistyötä kasvinviljelytilojen kanssa, jotta lannan ravinteet saataisiin parhaiten hyödynnetyksi
517	Lannan kuljetuskustannusten vähentämiseksi on veden poistaminen lannasta tärkeää
518	Laskentatyökalujen hyödyntäminen vesistövaikutuksia arvioitaessa (VIHMA, Target -hanke)
519	Ympäristötuen tilakohtaisempaan ja lohkoکوhtaisempaan järjestelmään, tuen perusteena olisi tehdyistä toimenpiteistä saatava hyöty niistä aiheutuvien kustannusten sijaan, tämä motivoisi myös viljelijää
520	Maan kasvukunto ja siitä huolehtiminen tulisi ottaa tuettaviin toimenpiteisiin
521	Tilakohtaisen neuvonnan keskittäminen lannoitteiden ja kasvinsuojeluaineiden optimaaliseen käyttöön
601	Tilan peltoalasta vähintään 15 % tulee olla kasvipeitteistä kasvukauden ulkopuolella. Kasvipeitteisyys voi muodostua yksittäisistä pienilalaisista kohteista, esim. suojakaistoista ja pellon kulmiin jätettävistä leveistä pientareista ja vaikeasti viljeltävien pellonreunojen nurmialoista, sängestä, luonnonhoitopelloista ja suojavyöhykkeistä sekä muista kasvukauden ulkopuolella kasvipeitteisenä olevista aloista.
602	Valta- ja reunaojien varsille ja peruslohkojen rajoille perustetaan työkoneen levyinen (vähintään 2 metriä leveä) monivuotista nurmikasvillisuutta kasvava piennar. Alle 2 hehtaarin peruslohkoilla riittää 1 metrin levyinen piennar. Vesistöihin rajoittuvien peltojen reunoille ja talousvesikaivojen ympärille perustetaan 2 työkoneen levyinen (vähintään 4 metriä leveä) monivuotista nurmikasvillisuutta kasvava piennar.
603	Toimenpiteen sisältö on luonnon monimuotoisuudelle, vesiensuojelulle ja maisemalle arvokkaiden kohteiden säilyttäminen ja ylläpito tilalla. Ylläpito tarkoittaa kohteiden hoitoa tarpeen mukaan raivaamalla, niittämällä tai muutoin kunnostamalla, maisemapuita säästämällä. Tavoitteena on perinteisen maiseman säilyminen.
604	Ympäristönurmi (esim. 170 €/ha): Monivuotinen nurmi, jota hoidetaan niittämällä vähintään joka kolmas vuosi tai laiduntamalla. Soveltuu parhaiten vaikeasti viljeltäville peltolohkoille ja vesistöjen varsille.
605	Riista- ja maisemapelto (esim. 300 €/ha) monivuotinen niitty;niitto vuosittain, yksi- tai kaksivuotinen riista/maisemapelto
606	Suojavyöhykenurmi (esim. 450 €/ha). Suojavyöhyke on ensisijaisesti eroosion estämiseen sekä ravinteiden sitomiseen ja vähentämiseen tarkoitettu ja elinympäristöä tarjoava monivuotisen nurmikasvillisuuden kaista tai alue
607	Elinympäristö -lisätoimenpidettä toteutetaan pääosin niillä kasvu- tai peruslohkoilla, jotka eivät ole suojavyöhykkeenä tai luonnonhoitopeltona sekä peltoihin rajoittuvilla viljelykelvottomilla aloilla. Elinympäristötuen toimenpiteiden toteuttamisesta maksetaan tukea tilan tukikelpoista hehtaaria kohti esim. 50 €/ha/vuosi. Valitaan ja toteutetaan yksi seuraavista vaihtoehdoista joko koko tilalla tai lohkoکوhtaisesti. Toimenpiteitä voi myös yhdistää.
608	Viljelyn monipuolistaminen
609	Peltojen tehostettu talviaikainen kasvipeitteisyys
610	Laajaperäinen nurmituotanto
611	Vähennetty lannoitus
612	Typpilannoituksen tarkentaminen
613	Ravinnetaseet
614	Lannan levitys kasvukaudella
615	Kerääjäkasvien viljely
616	Kosteikkojen, elinympäristöjen, maiseman ja perinnebiotooppien hoidon erityistuki
617	Luonnonlaidunnus -erityistuki
618	Luonnonmukainen tuotanto -erityistuki

619	Ruovikkojen niitto: Esimerkiksi rannikkoalueille sopiva erityistuki, mihin saattaisi sopia tarjouskilpailumalli
620	Petovahinkojen ennaltaehkäisy: Petoaitojen ylläpito ja laumanvartijakoirien käyttö
621	Valumavesien käsittely, Lannan tehostettu käyttö/prosessointi
622	Ympäristöinvestoinnit
623	Kosteikkoinvestointi
624	Perinnebiotooppien ja ranta-alueiden peruskunnostus
625	Viljelykelvottomien alojen hoitotoimenpide on raivaaminen joka kolmas vuosi puoliavoimen maiseman ja luontoarvojen säilyttämiseksi
626	Kosteikon alle jäävän peltoalan tilatukioikeuden siirto
627	Ajatuksia tarjouskilpailumallista
701	Viljelijät pitävät ravinnehuuhtoumien syntyyn vaikuttavia tekijöitä mielenkiintoisina seurattavina esim. maan rakenne, peltojen ravinnevarat, lohkokohmainen sato, vedenlaatu
702	Peltomaan kasvukuntoon ja rakenteeseen vaikuttavia tekijöitä ovat: viljelykierto, työskentely märällä pellolla ja muokkausikäytännöt, viherlannoitus ja kalkitus
703	Maan rakenteen ja kasvukunnon merkittävämpiä ongelmia olivat mm. pellon märkyys, monokulttuuri ja maalaji, myös hoitotoimenpiteistä aiheutuvat kustannukset ovat ongelma
704	Maataloudesta peräisin olevat ravinteiden ja maa-aineksen huuhtoutumiseen vaikuttavat tekijät : maanmuokkausikäytännöt, talviaikaisen kasvipeitteisyyden puute, sääolosuhteet, maanrakenne, pellon kuivatustila
705	Viljelijät eivät pitäneet peltojaan erityisen huuhtoutumisherkinä tasaisuuden vuoksi ja että vesistöt kaukana , pientareilla ja suojakaistoilla koettiin olevan huuhtoutumista vähentävä vaikutus
706	Huuhtoutumisen vähentämiskeinoja: suojakaistat, talvinen kasvipeitteisyys, lannoitusmäärät satotavoitteen kanssa
707	Vesiensuojelun keskeisimmät ongelmat: tulvat ja sateet, eroosio, ojitus, märkyys ja tilan sijainti pohjavesialueella
708	Halu maatalouden imagon muuttumisesta positiiviseen suuntaan synnä lähteä mukaan Raha-hankeeseen, hanke edistää myös verkostoitumista
801	Lannan tarkentunut käyttö tullut mahdolliseksi lisääntyneen yhteistyön ja urakointipalvelujen käytön ansiosta
802	Ympäristölupaehjoja asetetaan kaavamaisesti ottamatta huomioon tilakohtaisia olosuhteita ja viljelijöiden omia ratkaisumalleja esim. rehun varastoinnissa tai lannan hyväksikäytössä
803	Ympäristölupiin asetetut lannanlevitysrajoitukset vesistöjen lähistöllä tuntuvat joissakin tapauksissa vesiensuojelullisesti huonosti perustelluilta ja aiheuttavat merkittäviä toiminnallisia vaikeuksia maataloilta
804	Kotieläintalouteen kohdistettu tiukentunut ympäristöohjaus madaltaa lopettamiskynnystä
805	Maanvuokralain ja tukipolitiikan vuoksi vuokrasuhteet ovat lyhyitä, mikä ei kannusta perusparannusten tekemiseen
806	Viljelijät eivät koe ympäristöohjausjärjestelmiä suunnittelevien ja toimeenpanevien asiantuntijoiden ja viranomaisten olevan riittävän lähellä viljelijän arkea.
807	Viljelijät ja ympäristöviranomaiset vaikuttavat puhuvan kumpikin omista lähtökohdistaan heikosti toisiaan kuunnellen
808	Avointa vuoropuhelua tulisi lisätä
809	Motivaatiota ympäristötekoihin lisäisi kokemus siitä, että jo toteutuneista ympäristötoimenpiteistä ja niiden ympäristökuormaa vähentävästä vaikutuksesta menee perille ja asiasta saadaan positiivista palautetta
810	Myönteiset talousvaikutukset lisäävät motivaatiota
811	Ympäristöohjauksen aiheuttamien kustannusten huonot perustelut heikentävät motivaatiota
812	Lannankäytön tehostaminen ja tehokkaampi hyväksikäyttö eri tuotantosuuntia edustavilla maataloilla veisi lähemmäksi ravinteiden suljettua kiertoa ja vähentäisi ostolannoitteiden tarvetta myös kasvinviljelytiloilla
813	Maatalouden ympäristönhoidon osallistavasta suunnittelusta ja koulutuksesta sekä eri tahoja yhdistävästä verkostomaisesta toimintatavasta on saatu hyviä kokemuksia
814	Viljelijät pitivät tärkeänä että kuormituksesta saadaan reaaliaikaista tietoa paikallisissa olosuhteissa mitattuna ja

	että hyvät käytänteet leviävät käytännön tiloilla tehdyistä vesiensuojelutoimista laajalle julkisuuteen
815	Uusien toimintatapojen omaksumiseen parhaiten motivoi varmuus ympäristön kannalta tehokkaista ja tilan käytäntöön sopivista toimenpiteistä ja ulkopuolinen kannustus niiden toteuttamiseen
816	Ylhäältä päin sanelu ja joustamattomuus koetaan negatiivisena
817	Käytännöllisinä motivaattoreina nousivat esiin sellaisten tuotantoteknisten ratkaisujen ja toimintamallien löytäminen, jotka ovat sekä kustannus- että ekotehokkaita
818	Varmaksi koettu tieto kuormituslähteistä ja toimenpiteiden oikeasta kohdentamisesta näyttäsivät lisäävän motivaatiota.
819	Kalliiden ostolannoitteiden ravinteet halutaan maksimaalisesti tuotantokasvien käyttöön
820	Lannan ravinteiden fraktiointimahdollisuuteen olisi kysyntää ja tekniikkaa tilojen ulottuvilla, ei kuitenkaan keskivertotilojen kokoluokkaan
821	Yksikkökokojen kasvaessa suurten rehu- ja lantamäärien käsittely ja logistiikan kehittäminen tärkeää
822	Erilaisia vaihtoehtoja lannankäsittelylle
823	Epäluottamus vesistökuormituksen arviointitapaan
824	Reaaliaikainen valumamittaus oikea tapa saada tietoa ravinnekuormituksen lähteistä
825	Kuinka ympäristöpolitiikan nimissä viljelijöitä voidaan vaatia toteuttamaan investointi- ja muita kustannuksia tai tulonmenetyksiä aiheuttavia toimenpiteitä, tietämättä kohdistuvatko ne todellisiin kuormituslähteisiin ja onko niillä ympäristön tilaa parantavia vaikutuksia
826	Täsmäviljelyn teknologiakustannus liian suuri siitä saatavaan hyötyyn
827	Maan kasvukunnosta tulisi huolehtia paremmin
828	Nykyinen maatalouspolitiikka ei kannusta ympäristöinvestointeihin, maan kasvukunnosta huolehtimiseen ja hyvien satotasojen tavoittelemiseen
829	Ympäristöhyötyjä on saavutettu yhteistyön kehittämisellä ja urakointipalvelujen käytöllä (rehunkorjuu ja lannanlevitys)
830	Nurmen kyntämättä uusiminen (pitkäkestoisen nurmen kasvatuksen kokeilu), säästää kasvuston uusimiskustannuksia, riittävä ala peltoa nurmiviljelyssä, kasvipeitteisyys
831	Kerääjäkasvien viljely kiinnostaa
832	Järjestelmän pitäisi joustaa tilakohtaisesti ottaen huomioon käytännön viljelijöiden omia ideoita ja ennakkoluulottomia tuotantoratkaisuja
833	Järjestelmä on kannustanut viljelijöitä nykyisin itsestään selvinä ja hyvinä pidettäviin käytäntöihin (lannan levityksen kieltä routaantuneeseen maahan, pellon kasvukuntoon ja tarpeen mukaiseen lannoittamiseen)
834	Lisätiedon tarve päätöksenteon tueksi, vesistökuormitustekijöiden ja vesistön ja ympäristön tilaa aidosti parantavien toimenpiteiden löytämiseksi sekä viljelijöiden motivoimiseksi näiden toimenpiteiden suorittamiseen ja uusien toimintatapojen omaksumiseen on ilmeinen.
835	Viljelijät eivät saa välitettyä omaa käytännön kokemustaan ympäristöohjauksen työkalujen kehittämistyöhön tai niihin tulkintoihin, joilla ohjauksen toimeenpano käytännössä tehdään.
836	Ympäristöohjauksen koetaan puuttuvan maanomistajan itsemäärämisoikeuteen ja sen vuoksi ohjaus saatetaan kokea lähtökohtaisesti uhkana eikä mahdollisuutena
901	Erytystuki ympäristötuen vapaaehtoisuus koetaan positiivisena asiana
902	Erytystuki järjestelmä tukee elinkeinon säilymistä
903	Erytystuki viljelijöitä on tasaisesti kaikista ryhmistä, erityisesti kynnys hakemiseen on pieni, jos on ollut mukana aiemmin jossakin hankkeessa, ympäristömyönteinen asenne plussaa
904	erytystukilista on kattava
905	Erytystuki hakuinnokkuuteen on vaikuttanut maatalous- ja ympäristöviranomaisten ja maaseutuneuvojen aktiivisuus tiedottamisessa ja neuvonnassa
906	Erytystuki taloudellinen motiivi jossain määrin kannustaa hakemiseen

910	Eryitystuki tuet voivat tuoda positiivista imagoa (maatilamatkailu)
911	Eryitystuki ympäristötuen periaate on hyvä, mutta järjestelmä on byrokraattinen
912	Eryitystuki toivotaan enemmän maalaisjärkeä ja joustavuutta
913	Eryitystuki tukipäätökset ovat vaikeaselkoisia
914	erityistukikäsitteijät kuvasivat päätöspohjaa puuduttavaksi ja kapulakieliseksi
915	Eryitystuki EU -säädökset tulisi pystyä välittämään viljelijöille sillä tavalla, että tukijärjestelmän perimmäiset tavoitteet eivät katoa.
916	Eryitystuki Kritiikkiä esim. sopimukseen myöhemmin mukaan liitettävien alueiden käsittelystä erillisinä peltolohkoina
917	Eryitystuki selkeät ympäristötuen tavoitekokonaisuudet
918	Eryitystuki maatalouden laajat vaikutukset pystyttävä nostamaan esiin myös tukijärjestelmässä ja sitä esittelevissä teksteissä
1001	Ympäristötuen nykyinen rakenne (pakolliset toimet ja vapaasti valittavat lisätoimenpiteet) haluttiin säilyttää.
1002	Korvauksien kehitystä ehdotettiin progressiiviseksi siten, että paremmasta ympäristönsuojelusta saatava korvaus olisi suurempi. Tämä voisi tarkoittaa yksinkertaisesti tukitoimenpiteiden hehtaarimäärällä määritettyjä ympäristönsuojelutoimenpiteitä tai kohdennettuja toimenpiteitä riskilohkoille
1003	Tuen maksimiraja haluttiin riittävän korkeaksi, jotta tilat voisivat valita mahdollisimman monipuolisesti ja laajasti ympäristönsuojelutoimenpiteitä.
1004	Lisätoimenpiteitä ehdotettiin valittavaksi rajoittamattomasti, joista jokaisesta kuitenkin korvattaisiin vain pinta-alakohtainen tuki
1005	Toimenpiteiden kohdentaminen riskialteimmille lohkoille kiinnostoi, mutta kysymyksiä heräsi siitä, miten riskit määritetään. Koska riskin määrittämiseen liittyy vahvasti taloudelliset intressit, se tulisi määrittää objektiivisesti. Mitkä ovat mittareita riskille, ja millä tarkkuudella niitä voidaan käyttää? Toisaalta riskiperusteinen tuki saattaa vähän kuormittavan tilan epäreiluun asemaan, koska sen ei ole mahdollista saada paljon tukia. Toisaalta tila- ja lohkokokoaisuuden pelättiin lisäävän byrokratiaa, johon uppoaa entistä enemmän tukirahoja.
1006	Nykyisin tuki koetaan jäykkänä ja joustamattomana. Uudesta tuesta halutaankin ennen kaikkea joustavampirakenteinen
1007	Toimenpiteitä tulisi voida vaihtaa ja lisätä kesken tukikauden. Tämä lisäisi systeemin taloudellista vakautta olosuhteiden muuttuessa ja siten rohkaisisi ympäristötukeen
1008	Tukien alaisista toimenpiteistä oli paljon epätietoisuutta. Tuista kaivattiin lisätietoa ja neuvontaa, jotta paremmin ymmärrettäisiin, mihin sitoudutaan.
1009	Eryitysympäristötukia koskeva palaute oli yksimielinen - hakumenettelyn byrokratiaa olisi vähennettävä tuntuvasti ja hakemista selkeytettävä. Lisäksi ehdotettiin erityisympäristötukien siirtämistä kokonaan lisätoimenpiteiksi.
1010	Tulevien lisätoimenpiteiden ja erityisympäristötukien tulisi olla nykyistä selkeämpiä ja helppoja toteuttaa ja mitata. Jos tukitoimenpiteet koetaan vaikeiksi toteuttaa, niitä kierretään helpommin. Vaikeaksi koetut toimenpiteet tulisikin poistaa tai muokata helpompaan muotoon.
1011	Sääntörikkomusten tapauksissa katsottiin, että lohkokokoaisentuen leikkaaminen olisi järkevämpää kuin tilan kaikkien ja koko pinta-alan käsittävien.
1012	Lisäksi ehdotettiin, että ensimmäisellä rikekerralla panostettaisiin neuvontaan sanktioiden sijaan ja vasta toisella kerralla taloudellisiin sanktioihin. Tämä vähentäisi valvonnan ja sanktioiden tuomaa epävarmuutta
1013	Kysymyksiä herätti myös esimerkiksi maan rakenteen, hiilitaseen, vesitalouden, ympärivuotisen kasvipeitteen, lannan vastaanottamisen tukemisen, tuhkan levittämisen, kipsin, suorakylvön ja lannan multauksen roolit tulevaisuudessa ympäristötuessa
1014	Lisäksi ehdotettiin koko tuotantoketjun energiataseen (J/ha) huomioimista ympäristötuessa.
1015	Ympäristötukea tulee maksaa tuotetuista ympäristöhyödyistä
1016	Ympäristötuen tulee jatkossa kohdentua enemmän alueille, joilla toimenpiteistä on tutkimuksiin perustuen eniten hyötyä
1017	Ympäristötukijärjestelmän tulee olla tavoitteellinen ja selkeä

1018	Järjestelmän tulee kannustaa myös saavutetun hyvän ympäristön tilan ylläpitoon
1019	Mikäli ympäristökäsikirja tulee osaksi ympäristötukijärjestelmää, kannattaa toimenpide kohdentaa alueellisesti esim. nykyisten vesienhoitosuunnitelmien ja niissä esitettyjen tavoitteiden pohjalta
1020	Erytisympäristötukijärjestelmää tulee yksinkertaistaa esim. siirtämällä osa toimenpiteistä ympäristötuen lisätoimenpiteiksi kokonaistukitasoa laskematta
1021	Ravintetaselaskenta ei nykyisellään sovellu kaikille tiloille pakolliseksi toimenpiteeksi
1022	Kosteikkojen perustamisen vuoksi veden alle jäävälle pellolle tulee saada korvausjärjestelmä ja nykyisistä tiukoista vesien suojelemissa mitoitusohjeista tulee luopua
1023	Tukijärjestelmään tulee saada vaihtoehto, jolla edistetään nykyistä paremmin pienialaisten kosteikkojen rakentamista
1024	Maan rakenteen parantamiseen suunnattava uusi lisätoimenpide, esim. rakenteenkunnostuspelto (vrt. nyk. luonnonhoitopelto)
1025	Nurmea hyödyntävien kotieläinten tasaisempaa maantieteellistä jakaantumista tulee edistää esim. investointituen, jolloin nurmien ja luonnonniittyjen hoito helpottuu
1026	Laidunnuksen lisäämistä tukevia kannustimia tulee kehittää
1027	Kerääjäkasveista maksettavaa tukea tulee nostaa ja porrastaa siten, että talven yli säilytettävä kasvusto saa korkeamman tuen kuin syksyllä muokattava kasvusto
1028	Aikaisin korjattavien erikoiskasvien jälkeen kylvettävälle kerääjäkasville on perusteltua maksaa muita kerääjäkasveja korkeampaa tukea
1029	Ympäristötukeen tarvitaan kotieläinten, erityisesti sikojen ja siipikarjan, ruokinnan tarkentamiseen liittyvä toimenpide
1030	Lannan vastaanottosopimukset tulee saada takaisin ympäristötuen piiriin
1031	Ympäristötuen karjanlantapoikkeuksista ja lannan syyslevityksestä tulee luopua, jos halutaan vähentää ravinteiden huuhtoutumisriskiä
1032	Lannan käsittelyä (separointi, mädätys biokaasulaitoksessa jne.) tulee tukea investointi- ja ympäristötukien avulla ja energiantuotantoa myös syöttötariffien avulla
1033	Hiilitase tulisi sisällyttää uuteen ympäristötukijärjestelmään